

Національна академія правових наук України
Науково-дослідний інститут
інтелектуальної власності

**Історичні та теоретично-практичні
аспекти становлення і розвитку
міжнародної системи охорони
суміжних прав**

**Київ
Інтерсервіс
2021**

УДК 347.(77+78)
Д 75

*Рекомендовано вченою радою Науково-дослідного
інституту інтелектуальної власності НАПрН України
(протокол № 8 від 29 вересня 2020 р.)*

Рецензенти:

Майданик Л. Р., кандидат юридичних наук, асистент кафедри інтелектуальної власності Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Тарасенко Л. Л., кандидат юридичних наук, доцент кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права Львівського національного університету імені Івана Франка

Дроб'язко В. С.

Історичні та теоретично-практичні аспекти становлення і розвитку міжнародної системи охорони суміжних прав : науково-практичний посібник / В. С. Дроб'язко; НДІ інтелектуальної власності НАПрН України. К. : Інтерсервіс. 2021. 102 с.

ISBN 978-966-999-146-1

В науково-практичному посібнику комплексно розглядаються історичні й теоретично-практичні аспекти становлення і розвитку міжнародної системи охорони суміжних прав (права виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення), досліджені становлення і матеріально-правові положення Римської конвенції, Женевської конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм та інших міжнародних договорів.

Посібник буде корисним студентам, викладачам, науковцям, творчим працівникам, суддям, усім тим, хто вивчає міжнародні аспекти суміжних прав, використовує на практиці є результати творчої діяльності.

Друкується в авторській редакції

УДК 347.(77+78)

ISBN 978-966-999-146-1

© Дроб'язко В. С., 2021

© Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2021

ЗМІСТ

Загальні положення	4
Розділ 1.	
Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція, 1961 р.)	
1.1. Становлення Римської конвенції	8
1.2. Матеріально-правові положення Римської конвенції	12
Розділ 2.	
Спеціальні конвенції в галузі суміжних прав	28
2.1. Становлення Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм (Конвенція про фонограми, 1971 р.)	29
2.2. Матеріально-правові положення Конвенції про фонограми	30
2.3. Становлення Конвенції про фонограми	37
2.4. Матеріально-правові положення Конвенції про фонограми	40
Розділ 3.	
Договори ВОІВ про суміжні права.	
3.1. Становлення Договору ВОІВ про виконання і фонограми	46
3.2. Матеріально-правові положення Договору ВОІВ про виконання і фонограми	50
3.3. Становлення Пекінського договору про аудіовізуальні виконання	74
3.4. Матеріально-правові положення Пекінського договору	80
Використана література	86
Додатки	
1. Держави-члени Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення	88
2. Держави-члени Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм	92
3. Держави-члени Конвенції про розповсюдження несучих програми сигналів, що передаються через супутники	95
4. Держави-члени Договору ВОІВ про виконання і фонограми	97
5. Держави-члени Пекінського договору про аудіовізуальні виконання	101

Загальні положення

На міжнародному рівні існують три різновиди суміжних прав: права виконавців на їх виконання, права виробників фонограм на їх фонограми і права організацій ефірного мовлення на їх радіо- і телевізійні програми. Охорона суміжних прав передбачає захист прав тих, хто допомагає авторам творів довести до відома широкої аудиторії творчий задум або іншим способом розповсюдити їх твори.

Творчі працівники прагнуть до того, щоб їх твори поширювались серед максимально широкого кола людей. Автори не в змозі самотійно домогтися такого результату. Для цього необхідні посередники-професіонали, які подають твір у формі, найбільш придатній для відтворення широким колом людей. П'єса пишеться для того, щоб бути поставленою на сцені, пісня — для виконання співаком-професіоналом, або запису, або випуску в ефір по радіо. Особи, які використовують літературні, художні або наукові твори для того, щоб зробити їх доступними широкій аудиторії, також потребують захисту проти незаконного використання їх внесків у процес оприлюднення твору.

Так виникла необхідність охороняти права творців об'єктів суміжних прав. Захист інтересів авторів полягає не тільки в недопущенні використання їх творів і не обмежується заборонаю на порушення прав авторів, закріплених законодавчо. Їх твори призначені для широкої аудиторії. Різні види творів стають доступними для такої аудиторії різними шляхами.

Існують твори драматургії, музики, пантоміми та інші, призначені для слухового або зорового сприйняття. В цьому випадку, якщо такі твори сповіщуються для загального відома, вони ставляться на сцені, виконуються або декламуються за допомогою виконавців. У таких випадках самі виконавці стають зацікавленими в тому, як використовується їх неповторна інтерпретація відповідних творів.

Швидкий технічний прогрес все більше висував на передній план проблему інтересів цієї категорії посередників між авторами і аудиторією. На початку минулого століття виконання акторів або читців-декламаторів обмежувалося разом з театральною виставою, а робота музиканта-виконавця — із закінченням концерту. З винайденням фонографа, радіо, кінематографа, телебачення, відеомагнітофонів і супутникового зв'язку становище кардинально змінилося, а після закінчення Другої світової війни технічний прогрес у цих галузях став вибуховоподібним.

Винайдення звукозапису і грамплатівки не могло не позначитися на професії виконавців. Фонограма, радіо, телебачення і кінематограф дозволили фіксувати виконання на різноманітних носіях,

таких як грамплатівки, касети, магнітні плівки, кіноплівки тощо. Те, що раніше було швидкоплинним виконанням, локалізованим у певному місці перед обмеженою аудиторією, стало практично вічним твором здатним бути представленим багато разів перед необмеженою аудиторією навіть за межами національних кордонів. Стали можливими не тільки запис і збереження звуків, а й багаторазове їх тиражування. З появою відеозапису з'явилася можливість зберігати не тільки звуки, а й образи. Результати праці майстрів виконавського мистецтва можна фіксувати на матеріальних носіях, зберігати, повторно використовувати й тиражувати.

Подібно прогрес у галузі радіо- і телемовлення залишив свій відбиток на способах використання творів. Літературні й художні твори більше не обмежувалися сприйняттям тими, хто бачив п'єсу, оперу або концерт, звуки і образи стали доступними для мільйонних аудиторій як у країні виконання, так і за її межами, не тільки дома, а й у готелях, ресторанах тощо.

Прямим результатом цих технічних досягнень, які дозволили тиражувати результати праці виконавців і використовувати їх за відсутності самих виконавців для чого не вимагалось вступати в договірні відносини з ними, стало скорочення кількості виступів у живому виконанні й те, що відоме як технологічне безробіття серед виконавців-професіоналів. Це призвело до обмеження інтересів виконавців.

Швидкий технічний прогрес у галузі виробництва фонограм, компакт-дисків і в тиражах подібної продукції призвів до необхідності захистити інтереси виробників фонограм. Популярність фонограм, а також доступна ціна все більш вдосконалених записувальних пристроїв призвели до зростання піратства у цій сфері, що стало справжнім лихом для виробників фонограм. Радіо- і телевізійні організації все ширше використовують грамплатівки та інші види звукозапису, хоча, з одного боку, це створює рекламу для фонограм та їх виробників, з іншого — без них не може обійтися жодна програма організацій ефірного мовлення. Отже, боротьба виконавців за захист власних інтересів співпала із зусиллями виробників фонограм не допустити протиправного тиражування своєї власності і одержати винагороду за використання фонограм організаціями ефірного мовлення та іншими засобами масової інформації.

Організації ефірного мовлення вимагали охорони підготовлених ними програм, включаючи охорону проти їх ретрансляції іншими організаціями радіо- і телемовлення.

З урахуванням вищезазначених тенденцій виникла необхідність передбачити охорону особливих інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення. За допомогою своїх міжнародних організацій виконавці закликали до проведен-

ня соціального вивчення питання про широко розповсюджену практику запису їх виконань, що призводило до втрати ними доходу і ставило під загрозу можливості живого виконання. Виконавці побоювалися, що на зміну живим виконанням у театрі, ресторанах, кафе тощо придуть фонограми. Крім того, вони побоювалися несприятливих наслідків вторинного використання їх виконань. Після одноразової винагороди виконавцю залишалася можливість багаторазового програвання запису виконання в інтересах третіх осіб, до того ж виконавці справедливо вважали, що вони не тільки не одержать жодного додаткового доходу від такого вторинного використання, але їм доведеться конкурувати із записами власних виконань, втрачаючи дохід від виступів у живому виконанні, який вони могли б одержати.

На відміну від більшості міжнародних конвенцій, які слідували за національним законодавством і були синтезом уже існуючих законів Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція 1961 р.) була спробою ввести міжнародні норми, що регулюють нову сферу діяльності, в якій національне законодавство було в зародковому стані. Це означало, що більшості держав довелось би писати і приймати закони ще до приєднання до Конвенції. Після прийняття Римської конвенції значна кількість держав прийняли законодавство з розглянутих у ній питань.

Охорона суміжних прав одержала міжнародно-правове визнання в результаті прийняття Римської конвенції. Проте охорона суміжних прав не може інтерпретуватися таким чином, що це обмежувало б або завдавало будь-якої шкоди охороні, надаваній авторам або бенефіціарам інших суміжних прав відповідно до національного законодавства або міжнародних конвенцій.

Охорона прав виконавців передбачає захист інтересів акторів, співаків, музикантів, танцюристів та інших осіб, які грають на сцені, виступають у концертах, декламують та іншими способами виконують літературні або художні твори, включаючи твори народної творчості, проти незаконного використання їх виконання.

Термін «виробники фонограм» включає фізичних і юридичних осіб, які фіксують звуки виконання або інші звуки. Фонограма становить собою виключно аудіофіксацію звуків виконання або інших звуків. Примірником фонограм є виріб, що містить звуки, які зняті прямо або опосередковано з фонограми і втілюють усі або значну частину звуків, записаних на фонограмі. Грамплатівки, компакт-диски і компакт-касети вважаються примірниками фонограм.

Радіо- і телемовлення означає передачу звуків і/або образів в ефір за допомогою радіохвиль для подальшого прийому широкою

аудиторією. Радіо- або телепрограма — це програма, передана в ефір за допомогою безпроводних засобів зв'язку (включаючи лазер тощо) для прийому широкою аудиторією переданих таким способом звуків і образів та звуків [1, 162–163].

Суттєвою особливістю більшості суміжних прав є їх похідність від прав авторів. Лише в тих випадках, коли виконується, записується на фонограму або передається в ефір чи по кабелю не охоронюваний авторським правом твір або об'єкт, який взагалі не є результатом творчої діяльності, суміжні права мають самостійний характер.

Іншою характерною рисою суміжних прав виступає широко допустимий законом перехід конкретних правомочностей, що відбувається автоматично за наявності певних юридичних фактів.

Суттєво звужені часові межі для суміжних прав. До спадкоємців виконавців і правонаступників виробників фонограм та організацій мовлення переходить право дозволяти чи забороняти використання виконань, фонограм, публічні сповіщення, а також право на одержання винагороди у межах встановленого законом строку.

Існує принципова відмінність суміжних прав і авторських прав. Авторське право — це право тих або інших осіб на нематеріальні об'єкти — твори науки, літератури і мистецтва, а суміжні права — це права тих або інших осіб на матеріальні об'єкти, в яких втілені твори, тобто об'єкти авторського права.

Залежність суміжних прав від авторських очевидна, якщо звернути увагу на те, що:

- виконання — це втілення творів, тобто об'єктів авторського права, це записи музичних виконань із втіленими творами;
- передачі мовлення — це передані в ефір або по кабелю записи будь-яких виконань, зокрема із втіленими творами.

Під охорону підпадають ті види діяльності, які сприяють розповсюдженню, а не створенню літературних або художніх творів [6, 178].

Австрійський закон про авторське право 1936 р. вперше регламентував суміжні права, яким були присвячені чотири статті розділу VI (статті 66–69) стосовно охорони виконання літературних і музичних творів (артисти-виконавці), фотографій і звукозаписів, листів-поштів і портретів, найменувань літературних і художніх творів [2, 303].

Першим міжнародним актом з охорони суміжних прав стала, як уже відзначалося, Римська конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення від 25 жовтня 1961 р.

Становленню і розвитку міжнародної охорони суміжних прав, започаткованої шістдесят років тому, присвячені наступні розділи посібника.

Міжнародна конвенція про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римська конвенція, 1961 р.)

1.1. Становлення Римської конвенції

Перші кроки. На початку ХХ століття Міжнародна літературна і художня асоціація (АЛАІ) зайнялась питанням щодо виконавців-солістів на своєму Веймарському конгресі (1903 р.). Це питання раніше обговорювалося на Вевейському конгресі в 1901 р., потім знову розглядалося на конгресах, що відбулися в Копенгагені (1909 р.) і Люксембурзі (1910 р.).

В 1908 р. під час Берлінської конференції, перед якою було поставлене завдання перегляду Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів (далі — Бернська конвенція), уряд Великобританії запропонував забезпечити в міжнародному масштабі охорону інтересів виробників фонограм. Конференція дійшла висновку, що «це питання перебуває на межі таких галузей, як промислова власність і авторське право, і є підстави вважати, що в основному воно відноситься до першої галузі» [2, 698–699].

Заходи проти недозволеного зняття копій записів музичних творів уперше були вжиті індустрією фонограм на національному рівні. Закон про авторське право Великобританії 1911 р. визнав за виробниками звукових записів авторське право і цей підхід був потім застосований деякими іншими країнами, які прийняли англо-саксонську концепцію авторського права, незважаючи на те, що існували значні відмінності між наслідками, що впливали з охорони авторських творів, з одного боку, і фонограм, з іншого. Саме в цьому контексті постало питання про охорону прав виконавців. На міжнародному рівні прогрес в індустрії фонограм сприяв вжиттю заходів з охорони суміжних прав [1, 451].

Міжнародна організація праці (МОП) стала першою міжурядовою організацією, до якої за допомогою звернулись музиканти-

виконавці, що прагнули забезпечити регламентацію тих прав, яких вони для себе вимагали. Другий конгрес Міжнародного союзу музикантів-виконавців, який відбувся в Парижі в 1926 р., заявив про «доцільність передання цього питання Міжнародному бюро праці для його вивчення і підготовки рішення, яке буде рекомендовано всім урядам» [2, 699].

Рекомендація Римської конференції (1928 р.)

Уряд Італії, на який було покладено завдання підготовки Конференції стосовно другого перегляду Бернської конвенції, і Міжнародне бюро Бернського союзу розробили пропозицію відносно включення до Конвенції двох статей стосовно прав артистів-виконавців. Одна зі статей була спрямована на те, щоб гарантувати «артистам, які виконують літературні та художні твори, виключне право дозволяти розповсюдження їх виконань телеграфними засобами по проводах або без проводів, або ж іншими аналогічними засобами, що служать для передачі звуків або зображень». Друга стаття стосовно музичних механічних інструментів передбачала, що «за адаптації музичного твору для механічних інструментів за допомогою артистів-виконавців, охорона якою користується ця адаптація, поширюється і на зазначених осіб» [2, 699].

Під час Конференції ця пропозиція викликала активні заперечення, до того ж не стільки відкидався сам принцип охорони інтересів артистів-виконавців, скільки відстоювалася теза, що питанням такої охорони не місце в Конвенції, єдиним завданням якої є охорона авторського права.

Під час обговорення висувалися різні тези, пов'язані з юридичною природою даних прав і було зроблено висновок, що рішення про розробку нової міжнародної конвенції ще не визріло. За пропозицією Італії була сформульована наступна рекомендація стосовно охорони прав артистів-виконавців: «Конференція рекомендує, щоб уряди, які беруть участь у роботі Конференції, передбачили можливість заходів, спрямованих на охорону прав артистів-виконавців» [2, 700].

Такий підхід Римської конференції був підтриманий як Міжнародною конфедерацією товариств з охорони прав авторів і композиторів (СІЗАК), так і АЛАІ. Учасники восьмого конгресу СІЗАК, який відбувся в Копенгагені в 1933 р., одноставно дійшли висновку, що питання, пов'язані з правами артистів-виконавців, не входять до сфери дії Бернської конвенції і сформулювали рекомендацію про те, щоб СІЗАК підтримував постійний контакт з Міжнародним бюро праці, якому було доручено взяти на себе вивчення проблеми охорони прав артистів-виконавців. СІЗАК знову підтримав цю пропозицію на своєму десятому конгресі, що відбувся у Севільї в 1935 р.

У 1934 р. СІЗАК підписав у Стрезі угоду з Міжнародною федерацією грамофонної індустрії (IFPI), відповідно до якої на майбутній конференції з перегляду Бернської конвенції остання повинна була ініціювати включення доповнення до Бернської конвенції, яке передбачає охорону фонограм проти недозволеного запису копій і право виробників фонограм на справедливу винагороду за сповіщення для загального відома їх фонограм за допомогою передачі в ефір або кінематографії.

АЛАІ, зі свого боку, на загальних зборах, що відбулися в Монтре в 1935 р., присвячених питанню розгляду програми майбутньої конференції, одностайно відмовилась від ідеї включення охорони прав артистів-виконавців до Бернської конвенції.

У лютому 1937 р. Рада уповноважених Міжнародного бюро праці заснувала Комітет експертів, доручивши йому попереднє вивчення питання про артистів-виконавців для того, щоб надати сприяння Міжнародній конфедерації праці при розгляді цієї проблеми.

У лютому 1939 р. Рада уповноважених Міжнародного бюро праці, спираючись на результати роботи Комітету експертів, включила питання про права артистів-виконавців до порядку денного двадцять шостої Міжнародній конфедерації праці, яка повинна була відбутися в 1940 р.

Директор Міжнародного бюро Бернського союзу Фріц Остертаг розробив у 1939 р. попередній проект Міжнародної конвенції, пов'язаної з Бернською конвенцією. Міжнародне бюро Бернського союзу і Міжнародний інститут уніфікації приватного права скликали в 1939 р. в Самедані (Швейцарія) нараду експертів. Експерти підтримали «попередній проект Остертага» і підготували чотири попередні проекти конвенцій, пов'язаних з Бернською конвенцією, задуманих як додатки до неї:

- про права артистів-виконавців, виробників фонограм і аналогічної продукції;
- про права організацій мовлення;
- про права, пов'язані з інформацією у пресі;
- про розповсюдження «права слідування на доходи від повторного продажу художніх творів» [2, 701].

Зазначена діяльність була паралізована у зв'язку з початком Другої світової війни.

Рекомендація Брюссельської конференції (1948 р.)

Ідея забезпечення охорони інтересів артистів-виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення за допомогою авторського права знову була відкинута на Конференції з перегляду Берн-

ської конвенції в Брюсселі в 1948 р. Конференція розробила три рекомендації, які свідчили про зміну курсу, оскільки подальша робота була зорієнтована в напрямку створення самостійної конвенції для регулювання трьох вищезазначених категорій прав.

Конференція звернулася до урядів країн Бернського союзу із закликом вивчити способи забезпечення охорони інтересів виробників продукції, використовуваної для механічного відтворення музичних творів (рекомендація VI), а також передач в ефір, здійснюваних організаціями мовлення, щоб уникнути будь-якого недозволеного використання таких передач (рекомендація VII), не обмежуючи при цьому прав авторів.

В основу охорони прав артистів-виконавців (рекомендація VIII), які були кваліфіковані як «права, суміжні з авторськими», Конференція визнала художній характер виконання творів і сформулювала рекомендацію відносно активного проведення досліджень щодо цих питань.

Під час Брюссельської конференції була заснована підкомісія постійного комітету Бернського союзу, яка взяла на себе ініціативу щодо організації сесії Об'єднаного комітету експертів із міжнародної охорони трьох категорій прав. Зазначена сесія відбулася в Римі в 1951 р. Після тривалого обговорення Об'єднаний комітет затвердив попередній проект Міжнародної конвенції про охорону інтересів артистів-виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення. Поданий на розгляд урядів попередній проект викликав критичні зауваження і застереження, особливо з боку артистів-виконавців і авторів, тому від нього вирішено було відмовитися [2, 701].

Діяльність у 1956–1960 рр. У 1956 р. Рада управляючих Міжнародного бюро праці скликала в Женеві нараду, яка прийняла документ під назвою «Попередній проект Міжнародної конвенції про охорону артистів-виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення», відомий під назвою Проект МБП.

У тому ж році під час наради, скликаної Міжнародним бюро Бернського союзу, було розроблено проект під назвою Міжавторського проекту. Висновки, до яких дійшли учасники цієї наради, були розглянуті об'єднаною комісією АЛАІ-СІЗАК, яка висловила свою думку щодо ряду статей.

У 1957 р. Міжнародне бюро Бернського союзу і ЮНЕСКО скликали в Монако нараду Комітету урядових експертів, які на основі спільних пропозицій цих двох міжнародних організацій розробили проект тексту, що забезпечував міжнародне регулювання вищезазначених трьох категорій прав і названий Монакським проектом.

У 1960 р. на запрошення уряду Нідерландів у Гаазі відбулася нарада Комітету експертів, скликана спільно МБП, Міжнародним бюро Бернського союзу і ЮНЕСКО. На основі двох проектів організацій, які взяли участь у скликанні цієї наради — проекту МБП і Монакського проекту Комітет експертів розробив і одностайно прийняв новий, Гаазький проект, що став робочим документом для Дипломатичної конференції, скликаній в Римі наступного року [2, 702].

Римська дипломатична конференція (1961 р.)

Зазначена конференція скликана спільно генеральними директорами МОП і ЮНЕСКО та директором Міжнародного бюро Бернського союзу, відбулася 10–26 жовтня 1961 р. в Римі на запрошення уряду Італії. В ній взяли участь делегації сорока чотирьох країн, спостерігачі від двох країн, від ООН, Ради Європи, Міжнародного інституту уніфікації приватного права, а також від п'ятнадцяти міжнародних неурядових організацій. Генеральним доповідачем був призначений Абрахам Л. Камінштейн (США).

Конференція завершилася прийняттям 26 жовтня 1961 р. Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римської конвенції).

1.2. Матеріально-правові положення Римської конвенції

К. Масуйе відзначає, що для Римської конвенції характерна гнучкість, «яка є результатом того, що стосовно питань її застосування вибір неодноразово залишається на розсуд Договірної держави. Крім основної формули базового характеру, що становить собою договірний мінімум, ця Конвенція надає кожній державі вибір і можливість нюансування сфери тих зобов'язань, які вона на себе бере. Крім цього, даний міжнародний акт, розроблений у 1961 р., несе на собі характерні ознаки еволюції, якої за останні кілька десятиліть зазнали характер і роль конвенцій, що забезпечують у сфері міжнародних відносин регулювання охорони прав інтелектуальної власності. Якщо конвенції, укладені в кінці XIX ст., становили собою спробу знайти загальний знаменник між різними концепціями і системами законодавства і ставили перед собою завдання уточнити взаємні права і обов'язки держав, то для конвенції нашого часу характерна тенденція до визначення тих норм, які всі держави повинні потім включати до свого внутрішнього законодавства. Тому вони мають першопрохідницький характер відносно національного законодавства, і особливо це стосується Римської конвенції, яка у зв'язку з її прийняттям стала основою для розробки багатьох внутрішніх законів» [2, 703].

За прикладом інших міжнародних актів Римська конвенція містить преамбулу — досить коротку, — в якій немає норм права, а лише проголошується поставлена мета: «захистити права виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення».

Взаємозв'язок між охороною суміжних прав і авторським правом. Враховуючи, що використання літературних і художніх творів зазвичай передбачалося у роботі виконавців, індустрії звукозапису і організацій ефірного мовлення, Дипломатична конференція у Римі перекинула місточок до охорони авторських прав. Стаття 1 Римської конвенції передбачає, що охорона, надана відповідно до неї, не зачіпає і жодним чином не впливає на охорону авторського права на літературні та художні твори. Відповідно жодне положення Римської конвенції не може бути інтерпретовано таким чином, щоб завдати шкоди такій охороні. З тексту статті також випливає, що в тих випадках, коли для використання авторського права необхідна згода автора, Римська конвенція жодним чином не впливає на необхідність одержання такого дозволу.

Римська конвенція розглянула можливість надання виконавцям, виробникам фонограм і організаціям ефірного мовлення країни міжнародної охорони навіть у тих випадках, коли літературним або художнім творам, використовуваним ними, може бути відмовлено в охороні прав в цій країні, оскільки остання не є членом принаймні однієї з головних міжнародних конвенцій про авторське право. Тому в Римській конвенції передбачається, що для того, щоб приєднатися до неї, та або інша держава повинна бути не тільки членом ООН, а й членом Бернського союзу або членом Всесвітньої конвенції про авторське право (стаття 24 (2)). Тобто, договірна сторона перестає бути учасницею Римської конвенції від моменту виходу з Бернського союзу або Всесвітньої конвенції про авторське право (стаття 28 (4)). Через таку прив'язку до конвенцій з авторського права Римська конвенція іноді розглядається як «закрита» з точки зору держав, які хотіли б до неї приєднатися [1, 452].

Охорона, надавана Конвенцією. Стаття 2 пояснює, що структура охорони прав, надавана Римською конвенцією, та ж сама, що й за Бернською конвенцією. Вона складається з двох елементів: національного режиму і мінімального рівня охорони, що повинен бути наданий незалежно від режиму охорони, яким користуються громадяни Договірної держави.

Параграф 1 даної статті визначає національний режим, як «режим, надаваний внутрішнім законодавством Договірної держави, в якій запитується охорона:

- (а) виконацям, які є громадянами, щодо здійснюваних на її території виконань, їх передачі в ефір або першого запису;
- (б) виробникам фонограм, які є громадянами або юридичними особами, щодо фонограм, вперше записаних або вперше опублікованих на її території;
- (с) організаціям мовлення, штаб-квартири яких розташовані на її території, щодо передач в ефір, здійснюваних за допомогою передавачів, розташованих на її території».

Про другий структурний елемент охорони, забезпечуваний Римською конвенцією, йдеться у параграфі 2 статті 2: «Національний режим надається відповідно до вимог охорони та умов, що передбачають її обмеження, прямо передбачених цією Конвенцією». Вони визначають мінімальний рівень охорони, фіксований даною Конвенцією. Національний режим визначається зазначеним мінімальним рівнем у тому значенні, що незалежно від того, які права надаються своїм громадянам, охорона, надавана бенефіціарам даної Конвенції, повинна бути не нижча, ніж передбачена Конвенцією, і охорона може бути обмежена можливими «обмеженнями, спеціально передбаченими даною Конвенцією».

Визначення. Відповідно до статті 3 (а) «виконавці» означають акторів, співаків, музикантів, які грають роль, співають, читають, декламують, виконують або будь-яким іншим способом беруть участь у виконанні літературних або художніх творів».

Типовий (модельний) закон, прийнятий у 1974 р. Міжнародним комітетом з реалізації Римської конвенції, містить наступне пояснення: «При цьому розуміється, що в межах Римської конвенції визначення терміна «виконавець» є досить широким, включаючи осіб, які виконують для запису, ніж за присутності публіки, а також осіб, чий виконання об'єднуються пізніше шляхом технічного редагування або міксування з незалежними виступами, виконаннями в різний час і в різних місцях іншими виконавцями» [4, 138].

Римська дипломатична конференція дійшла згоди, що вираз «літературні та художні твори», використовуваний у визначенні «виконавці», а також в інших положеннях Конвенції, має таке ж значення, як і в Бернській конвенції та Всесвітній конвенції про авторське право, зокрема, він включає музичні, драматичні та музично-драматичні твори. Не обов'язково, щоб виконуваний твір перебував під охороною, оскільки і внесок виконавця у виконання неохоронюваного твору може бути таким же, як і при виконанні охоронюваного твору.

Виконавці виражень фольклору не охоплюються даним визначенням. Проте відповідно до статті 9 Римської конвенції охорона,

надавана даною Конвенцією, може бути поширена на «артистів, які не виконують літературних або художніх творів». Стаття 2 (а) Договору ВОІВ про виконання і фонограми (далі — ДВФ) розширює визначення «виконавці», включивши до нього тих, хто виконує вираження фольклору.

У звіті Римської дипломатичної конференції подана наступна узгоджувальна заява: «Узгоджено, що диригенти, які керують музикантами і співаками, повинні бути включені до визначення «музиканти» [4, 139]. ДВФ усуває цей недолік визначення «виконавці» у Римській конвенції, включивши до статті 2 (а), в якій подано визначення «виконавці», дієслово «інтерпретувати».

Виконавці можуть бути також авторами творів, які вони виконують.

Фонограма «означає будь-який виключно звуковий запис будь-якого виконання або інших звуків» (стаття 3 (b)) виключно для слухового сприйняття. Якщо фіксування здійснюється як для слухового, так і візуального сприйняття, йдеться про аудіовізуальний твір або неохоронюване фіксування рухомих зображень. У разі включення виконання до візуального або аудіовізуального запису застосовуються спеціальні правила статті 19 Римської конвенції.

Звуки, зафіксовані у фонограмі, необов'язково є звуками виконання; вони можуть бути будь-якими іншими звуками. У звіті Римської дипломатичної конференції згадують співи птахів та інші звуки природи, не створені виконавцем.

Виробник фонограми «означає фізичну або юридичну особу, яка першою здійснює звуковий запис виконання або інших звуків» (стаття 3 (c)).

У звіті Римської дипломатичної конференції зроблено наступну заяву: «Під час дискусії було зазначено, що в тих випадках, коли особа, найнята юридичною особою, здійснює запис під час виконання службового завдання, то юридична особа-роботодавець, а не найнята особа розглядається виробником фонограми» [4, 141].

Публікація «означає надання публіці примірників в достатній кількості» (стаття 3 (d)). Визначення «випущені у світ твори» Бернської конвенції є більш детальним (стаття 3 (3)). Воно містить 4 елементи, відсутні у статті 3 (d) Римської конвенції: положення, згідно з яким тільки опублікування зі згоди автора твору має значення; заява про те, що способи виготовлення надаваних примірників не мають значення; вказівка на те, що в тих випадках, коли необхідно визначити, чи є надані примірники в достатній кількості, характер твору також повинен братися до уваги; вказівка на те, які дії розглядають як опублікування, зокрема виконання, сповіщення публіці по проводах і передача твору в ефір.

Відтворення «означає виготовлення одного або кількох примірників запису» (стаття 3 (e)). У звіті Римської дипломатичної конференції подана наступна заява: «Дане визначення засноване на пропозиції Великобританії [...] і було визнано придатним для того, щоб пояснити, що відтворення означає «копіювання». Наступне речення звіту показує, якого виду пояснення планувалося подати у пункті (e): «Виконання, демонстрація, показ або будь-яка інша дія, які не дають у результаті нових, постійно відчутних копій, виключаються». Під час прийняття Римської конвенції це не мало значення, оскільки копії зазвичай були постійними і відчутними. В цифровому середовищі існують також тимчасові, швидкоплинні копії, які необхідно враховувати щодо поняття відтворення, як це зроблено в ДВФ.

Передача в ефір «означає передачу звуків або зображень чи звуків бездротовими засобами для прийому публікою (стаття 3 (f)). На Римській дипломатичній конференції обговорювалася пропозиція Австрії, спрямована на включення до цього визначення також передач по проводах. Проте Дипломатична конференція вирішила, що тільки передачі за допомогою хвильових коливань або інших можливих безпроводних засобів повинні становити собою передачу в ефір.

США запропонували на Дипломатичній конференції включити до визначень поняття «організація мовлення». Хоча ця пропозиція не була прийнята, дискусія опосередковано дозволила прояснити певні аспекти поняття «мовлення». Це відображено у звіті Дипломатичної конференції: «Наприклад, якщо технічне обладнання належить поштової організації, але те, що подається на передавач, підготовлено і подано іншою організацією мовлення, то організацією мовлення розглядається остання, а не поштова адміністрація». Більше того, якщо дана програма спонсорується рекламодавцем або її попередній запис здійснений незалежним продюсером телевізійних фільмів і передається іншими організаціями, то остання, а не спонсор чи незалежний продюсер повинні розглядатися як організація мовлення» [4, 142].

Ретрансляція «означає одночасну передачу в ефір однією організацією мовлення передач в ефір, здійснюваних іншою організацією мовлення» (стаття 3 (g)). На Дипломатичній конференції обговорювалася також пропозиція Австрії розглядати відкладені за часом передачі як «ретрансляцію». Проти неї було висунуто заперечення, яке полягало в тому, що відкладена передача повинна бути заснована на запису передачі в ефір мовлення висхідного передавача, і тому дана пропозиція була відхилена.

Охоронювані виконання. Стаття 4 Римської конвенції визначає: «Кожна Договірна держава надає виконавцям національний режим за дотримання будь-якої з наступних умов:

- (а) виконання мало місце в іншій Договірній державі;
- (б) виконання включено до фонограми відповідно до статті 5 цієї Конвенції;
- (с) виконання, не будучи записаним на фонограму, розповсюджується шляхом передачі в ефір, охоронюваної відповідно до статті 6 цієї Конвенції».

На Римській дипломатичній конференції делегація Німеччини запропонувала, щоб виконавець, який є громадянином однієї Договірної держави і виконує щось в іншій Договірній державі, користувався в цій державі тими ж правами, які надаються громадянам цієї держави. Виникло питання, чи дана ситуація є дійсно міжнародною. Було підкреслено, що, з одного боку, виконавець повинен бути іноземцем у державі, в якій він запитуватиме охорону прав, але, з іншого боку, місце виконання і місце, в якому запитується охорона, співпадають. У результаті дискусії ця пропозиція була відхилена.

Охорона прав на фонограми. Загальне правило, подане в статті 5 (1) Римської конвенції, полягає в тому, що кожна Договірна держава повинна надавати національний режим у кожному і у всіх трьох наступних випадках:

- (а) коли виробник є громадянином іншої Договірної держави;
- (б) коли перший запис було здійснено в іншій Договірній державі;
- (с) коли перше опублікування відбулося в іншій Договірній державі.

Проте на Дипломатичній конференції 1961 р. ряд делегацій висловили своє небажання надавати охорону прав на підставі критерію запису, в той час як інші делегації заявили, що їх країни не можуть прийняти критерій першого опублікування. В результаті було вироблено компроміс. Зазначене компромісне рішення, включене до параграфу 3 дозволяє кожній Договірній державі зробити застереження відносно того, чи застосовуватиме вона критерій опублікування або альтернативно критерій запису. Застосування обох критеріїв не може бути виключено однією і тією ж державою (за винятком положення, поданого в статті 17).

Як зазначено у звіті Дипломатичної конференції 1961 р., положення параграфу 1 відносно опублікованих фонограм означають, що можуть існувати три категорії Договірних держав: ті, які не роблять жодної заяви відповідно до параграфу 3; вони повинні надавати охорону опублікованим фонограмам за наявності будь-якого з трьох критеріїв (громадянства, публікації, запису); ті, які відповідно до декларації згідно з параграфом 3 виключають застосування кри-

терію публікації; вони охоронятимуть опубліковані фонограми, якщо мають місце два критерії (громадянства, запису); ті, які відповідно до декларації згідно з параграфом 3 виключають застосування критерію запису; вони охоронятимуть опубліковані фонограми, якщо мають місце два критерії (громадянства, публікації).

У разі неопублікованих фонограм вилучення застосовності критерію публікації не має дії. Отже, в цій ситуації дане положення означає, що мають бути дві категорії Договірних держав: ті, які не роблять жодної декларації, згідно з параграфом 3; вони повинні надавати охорону неопублікованим фонограмам, якщо має місце один із двох критеріїв (громадянства, запису); ті, що відповідно до декларації згідно з параграфом 3 виключають застосування критерію запису; вони повинні надавати охорону неопублікованим фонограмам, якщо і тільки якщо має місце критерій громадянства.

Відносно опублікованих фонограм навіть вище зазначений компроміс виявився недостатнім, щоб задовольнити вимоги країн Скандинавії, які прийняли закони, що визнають тільки критерій запису. Вони запропонували поправку, спрямовану на те, щоб дозволити будь-якій Договірній державі застосовувати тільки критерій запису. Зазначена поправка була відхилена, і внесена інша поправка, спрямована на досягнення того ж результату, делегацією Великобританії, відповідно свобода застосовувати критерій запису надавалась би не будь-якій Договірній державі, а тільки тій, у якій на останній день Дипломатичної конференції (26 жовтня 1961 р.) чинне законодавство було засноване виключно на критерії запису. Дана поправка була прийнята, і відповідне положення було включене до статті 17.

Стаття 5 (2) Римської конвенції передбачає можливість «одночасної публікації» аналогічно тому, як це передбачено відносно творів згідно зі статтею 3 (4) Бернської конвенції. Проте в той час як відповідне положення Бернської конвенції охоплює будь-які випадки, коли опубліковано у двох або більше країнах, згадана стаття 5 (2) Римської конвенції стосується лише ситуації, коли перша публікація фактично відбулася у державі, не учасниці Римської конвенції, а після цього протягом 30 днів здійснюється публікація в Договірній державі.

Охорона прав на передачі в ефір. Відповідно до статті 6 Римської конвенції кожна Договірна держава надає організації мовлення національний режим за дотримання будь-якої з наступних умов: штаб-квартира організації мовлення розташована в іншій Договірній державі; передача в ефір була здійснена з передавача, розташованого в іншій Договірній державі.

Будь-яка Договірна держава шляхом здавання на збереження повідомлення Генеральному Секретарю ООН може заявити, що вона забезпечуватиме охорону передачі в ефір тільки в тому разі, якщо штаб-квартира організації мовлення розташована в іншій Договірній державі і передача здійснюється в тій же Договірній державі. Таке повідомлення може бути передане на збереження під час ратифікації, прийняття або приєднання чи в будь-який пізніший час; в останньому випадку повідомлення набуває чинності через шість місяців після дати його передання на збереження.

Як зазначено у звіті Римської дипломатичної конференції 1961 р., було досягнуто згоди про те, що під державою, в якій «знаходиться штаб-квартира організації мовлення», необхідно розуміти ту державу, відповідно до законодавства якої була створена дана організація мовлення [4, 145].

Мінімальний рівень охорони виконань. У вступному реченні параграфу 1 статті 7 Римської конвенції зазначено, що охорона, надавана за дією Конвенцією виконавцеві «включає можливість запобігати» діям, переліченим в цьому параграфі, якщо вони здійснюються без його згоди. Під час Римської дипломатичної конференції це положення зустріло заперечення кількох делегацій, було запропоновано замінити його наступним положенням: «повинні мати право дозволяти або забороняти», яке є по суті положенням, використаним у положеннях, що перераховують мінімальні права виробників фонограм (стаття 10) і організацій мовлення (стаття 13). Конференція вирішила зберегти зазначене положення у тому вигляді, як воно було використано в проекті Конвенції, а у звіті відзначено, що «даний вираз було використано для того, щоб дозволити таким країнам, як, наприклад, Великобританія продовжувати охорону виконань за допомогою кримінального законодавства» [4, 146].

Відповідно до статті 7 (1) «охорона, надавана виконавцям за Римською конвенцією, включає можливість запобігати:

- (а) здійснення без їх згоди передачі в ефір або для загального відома їх виконання, за винятком випадків, коли використовуване для передачі в ефір або для загального відома виконання вже передано в етер, або здійснюється з використанням запису;
- (б) здійснення без їх згоди запису виконання, яке не було записано;
- (с) відтворення без їх згоди запису їх виконання:
- (і) якщо сам первинний запис був здійснений без їх згоди;
- (іі) якщо відтворення здійснюється з іншою метою, ніж та, на яку виконавець дав свою згоду;

(iii) якщо первинний запис здійснений відповідно до положень статті 15 [дозволені винятки], а відтворення здійснюється з іншою метою, відмінною від тих, які зазначені в цих положеннях».

Стаття 7 (2 (2)) визначає наступне:

- (1) Якщо передача в ефір здійснюється зі згоди виконавців, то охорона відносно ретрансляції, здійснення запису з метою передачі в ефір або відтворення такого запису з метою передачі в ефір регулюється внутрішнім законодавством Договірної держави, в якій запитується така охорона;
- (2) правила і умови, що регулюють використання організаціями мовлення записів, здійснених з метою передачі в ефір, визначаються відповідно до внутрішнього законодавства Договірної держави, в якій запитується охорона;
- (3) внутрішнє законодавство, згадане у підпунктах 1 і 2 цього пункту, не повинно позбавляти виконавців можливості контролювати за договором їх відносини з організаціями мовлення».

Співвиконання. Проект Конвенції містив положення, згідно з яким будь-яка Договірна сторона може у своїх національних законах та інших нормативних актах визначати умови, відповідно до яких виконавці користуються своїми правами в тих випадках, коли в одному й тому ж виконанні беруть участь два або більше виконавців. Внесені стосовно даного питання пропозиції передбачали, що в цьому разі права виконавців повинні здійснюватися «спільно» або «разом», а Договірні держави не тільки можуть, а й зобов'язані регулювати ці питання в законодавчому порядку. Проте після дискусій ці пропозиції були відхилені.

США запропонували, щоб національні закони вступали в дію тільки в тих випадках, коли члени групи не можуть домовитися між собою. Ця пропозиція зустріла заперечення з боку деяких делегацій на тій підставі, що вона перешкоджала б Договірним сторонам регулювати дане питання загалом. Вони висловились за те, щоб національне регулювання було дозволено незалежно від того, чи існує або ні конфлікт між членами певного оркестру або ансамблю. Тому зазначена пропозиція теж не була підтримана.

Дипломатична конференція прийняла іншу пропозицію США, яка передбачала обмеження сфери дії національних законів щодо даного питання, щоб вони не зачіпали будь-які умови, за яких можуть здійснюватися певні права, були обмежені питанням, яким чином повинні бути представлені члени групи, коли вони здійснюють свої права.

Остаточний текст статті 8 було прийнято в наступній редакції: «Якщо в одному й тому ж виконанні беруть участь кілька виконавців, будь-яка Договірна держава може визначати у своїх внутрішніх законах та інших нормативних актах, яким чином будуть представлені виконавці у зв'язку зі здійсненням своїх прав».

Артисти естради. Стаття 9 Римської конвенції стверджує: — «Внутрішніми законами та іншими нормативними актами будь-яка Договірна держава може поширити охорону, надавану цією Конвенцією, на артистів, які не виконують літературні і художні твори». Таке розширення може охоплювати не тільки «артистів естради», на яких зроблено посилання у Звіті Дипломатичної конференції.

Право виробників фонограм на відтворення. Стаття 10 Римської конвенції визначає: «Виробники фонограм мають право дозволяти або забороняти пряме чи опосередковане відтворення своїх фонограм».

Дане положення вважається найбільш «стабільним» у сфері суміжних прав, оскільки воно є аналогічним формулюванню у статті 14 (2) Угоди ТРІПС, а також без зміни змісту у статті 11 ДВФ.

Спочатку проект Конвенції передбачав, що виробники фонограм мають право дозволяти або забороняти відтворення їх фонограм незалежно від того, чи відтворюється фонограма «прямо або шляхом передачі в ефір». Із врахуванням пропозицій, поданих різними країнами, слова «або шляхом передачі в ефір» були замінені на слово «опосередковано», що є ширшим терміном. До звіту було включено наступну заяву: «Досягнуто розуміння того, що пряме або опосередковане відтворення включає на рівні з іншими відтвореннями:

- (а) технології формування або лиття;
- (б) записи звуків, здійснюваних при програванні попередньо створеної фонограми;
- (с) запис з ефіру передачі звуків, породжуваних при програванні фонограми» [4, 151].

Формальності. Положенням про формальності присвячена стаття 11 Конвенції: «Якщо національне законодавство Договірної держави як умову надання охорони прав виробників фонограм або виконавців, або їх обох вимагає дотримання певних формальностей, ці формальності вважаються виконаними, якщо всі наявні в продажу примірники опублікованої фонограми або їх упаковка мають повідомлення, яке складається зі знаку Р у колі, із зазначенням року першої публікації, розміщене таким чином, щоб забезпечити виразне повідомлення про те, що фонограма охороняється; і, якщо примірники або їх упаковка не визначають виробника фонограми або власника ліцензії (шляхом зазначення його імені, торго-

вельної марки або іншого відповідного позначення), то повідомлення також повинно включати ім'я особи, яка володіє правами виробника фонограми; і, крім того, якщо примірники або їх упаковка не визначають основних виконавців, то повідомлення повинно також включати ім'я особи, яка володіє правами таких виконавців у країні, де здійснений запис».

У звіті Дипломатичної конференції зазначено, що дотримання формальностей не вимагається як умова охорони. Звіт також відображає розуміння того, що в країнах, в яких не вимагається виконання будь-яких формальностей як умови охорони, охорона повинна надаватися навіть у тих випадках, коли фонограма не містить повідомлення, передбаченого Конвенцією. З даного положення очевидно, що дотримання формальностей як умови охорони не забороняється у Договірних державах. Проте ці формальності повинні розглядатися виконаними шляхом використання повідомлення, зазначеного в статті 11 Римської конвенції. Практичне значення статті 11 зменшилось, оскільки статті 62 (1) Угоди ТРІПС і 20 ДВФ не допускають будь-яких формальностей взагалі.

Повторне використання фонограм. Стаття 12 Римської конвенції визначає: «Якщо фонограма, опублікована з комерційною метою, або відтворення такої фонограми використовується безпосередньо для передачі в ефір або сповіщення будь-яким способом для загального відома, користувач виплачує разову справедливу винагороду виконавцям або виробникам фонограм, чи їм обом. За відсутності згоди між цими сторонами умови розподілу цієї винагороди можуть визначатися внутрішнім законодавством».

У звіті Дипломатичної конференції мовиться, що поняття «повторне використання» застосовується як узагальнений вираз, не включений до Конвенції, для позначення використання фонограм з метою передачі в ефір і доведення до загального відома публіки. Більше не вважається виправданим характеризувати подібні використання як «повторні». Із зростанням кількості ефірних програм все вищої якості, при запису яких можуть використовуватися вдосконалені цифрові технології, а також використання систем абонентної передплати практично за замовленням, ці використання стали основними, тобто первинними способами використання фонограм і виконань, реалізованих у них.

У результаті тривалих дебатів було прийняте рішення про комплексне регулювання, яке надає більшу гнучкість і ряд різних функцій для Договірних країн, які завдяки статті 16 (1 (а)) йдуть настільки далеко, що допускають повну відмову від застосування положень статті 12.

Договірна держава має вибір із трьох можливостей:

- (а) надання права на справедливу винагороду тільки для виконавців;
- (b) надання такого права тільки виробникам фонограм;
- (c) надання такого права як і виконавцям, так і виробникам фонограм.

Якщо вибирається третя функція, то для випадків, коли між бенефіціарами права не досягається згоди, питання про те, як розподілити винагороду, може регулюватися національним законодавством. Модельний закон, прийнятий у 1974 р. Міжурядовим комітетом з питань Римської конвенції, пропонує застосовувати третю функцію таким чином, щоб єдина справедлива винагорода виплачувалася виробникам, які потім, якщо між ними і виконавцями не буде досягнуто іншого, будуть зобов'язані виплачувати половину одержаної суми виконавцям.

Право на єдину справедливу винагороду застосовуване тільки в тих випадках, коли фонограми, опубліковані з комерційною метою, використовуються саме для цієї мети. На Дипломатичній конференції було також зазначено, що для відповідності положенням статті 12 використання фонограми для передачі в ефір повинно розглядатися безпосереднім використанням, а використання для ретрансляції не вважатимуться прямим використанням. Просте перенесення організацією мовлення комерційного диску на стрічку і передача в ефір і з цієї стрічки не перетворює таке використання в опосередковане.

Стаття 12 повинна розглядатися спільно зі статтею 16, яка містить положення відносно різних можливих застережень щодо статті 12.

Мінімальний рівень охорони прав на програми мовлення.

Відповідно до статті 13 Римської конвенції організаціям мовлення надається право дозволяти або забороняти три види дій: ретрансляцію їх передач в ефір, запис їх передач в ефір і відтворення записів їх передач. Концепція ретрансляції охоплює ретрансляцію засобами безпроводного зв'язку. Це означає, що мінімальні права організацій мовлення згідно з даною Конвенцією, не поширюються на кабельні ретрансляції їх передач в ефір, хоча це стало однією з важливих форм використання програм ефірного мовлення. Тому відсутність такої охорони є одним із прикладів невідповідності Конвенції сучасному рівню.

Мінімальний строк охорони. Такий строк встановлено статтею 14 Римської конвенції. У проекті Конвенції, крім встановлення мінімальних строків зазначена стаття передбачала, що строк охорони повинен визначатися законом країни, де запитується охорона, а також містила положення щодо «порівняння строків», згідно з яким від жодної країни не вимагалось надавати охорону на біль-

ший строк, ніж це встановлено країною походження. Проте Конференція вирішила, що ці два положення є зайвими, і не включила їх до Конвенції.

Тривалість охорони, відповідно до даної Конвенції триває, не менше 20-ти років, обчислюваних від кінця року, в якому:

- (а) було здійснено запис для фонограм і включених до них виконань;
- (б) мало місце виконання — для виконань, не включених до фонограми;
- (с) мала місце передача в ефір — для передач в ефір.»

Можливі винятки. Стаття 15 Римської конвенції визначає:

«1. Будь-яка Договірна держава може передбачити у своєму внутрішньому законодавстві та іншими нормативними актами винятки з гарантованої цією Конвенцією охорони відносно:

- (а) використання в особистих цілях;
- (б) використання коротких уривків з метою сповіщення про поточні події;
- (с) короткострокового запису, здійсненого організацією мовлення на своєму обладнанні і для своїх власних передач;
- (d) використання виключно з навчальною або науково-дослідною метою.

2. Незалежно від пункту 1 цієї статті, будь-яка Договірна держава може передбачити у своєму внутрішньому законодавстві та інших нормативно-правових актах такі ж обмеження охорони прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення, які передбачені її внутрішнім законодавством та іншими нормативно-правовими актами відносно охорони авторського права на літературні та художні твори. Проте примусові ліцензії можуть передбачатися тільки в обсязі, допустимому цією Конвенцією».

Традиційно посилаються на винятки, перелічені в параграфі 1, як на спеціальні винятки, а також на винятки, включені до параграфа 2, як на винятки, дозволені відповідно до авторського права.

Застереження, передбачені статтею 16 Римської конвенції

Пункт (а) параграфа 1 статті 16 допускає застереження відносно права на справедливий винагорода, передбачену в статті 12. Як пояснюється у звіті Дипломатичної конференції відносно даної статті, будь-яка Договірна держава має право зробити наступні застереження:

- Держава може заявити, що не застосовуватиме положення статті 12. Це є повним застереженням, яке означає, що певна держава не застосовуватиме дану статтю взагалі.
- Держава може заявити, що не застосовуватиме положення статті 12 відносно деяких положень. Це інтерпретувалося Кон-

ференцією таким чином, що країна може вирішити не надавати право на винагороду у разі передачі в ефір щодо сповіщення для загального відома або щодо деяких видів мовлення чи сповіщення для загального відома.

- Держава може заявити, що не застосовуватиме положення статті 12 в тих випадках, коли виробник фонограми не є громадянином іншої Договірної держави. Це означає, що у застосуванні статті 12 може бути відмовлено навіть тоді, коли фонограма записана або вперше опублікована в Договірній державі, але якщо вона не була записана виробником, який є громадянином іншої Договірної держави.
- Держава може обмежити охорону, передбачену статтею 12, відповідно до свого внутрішнього законодавства навіть у тих випадках, коли фонограма була записана виробником, який є громадянином іншої Договірної держави, до обсягу, аналогічного тому, який відповідає охороні, надаваній цією іншою державою. Це застереження встановлює винятки відносно зобов'язання надавати національний режим охорони. Проте застосування такого винятку до національного режиму не може базуватися на порівнянні того, хто є бенефіціаром даних прав; як підкреслюється у звіті, «Держава, яка надає охорону як виконавцеві, так і виробнику, може обмежити право відносно держави, яка охороняє тільки виконавця або виробника. Звідси держава, яка надає охорону права тільки виробнику, не може відмовити в охороні державі, яка надає охорону тільки виконавцю, і навпаки» [4, 156].

Друге застереження, дозволене згідно зі статтею 16, відноситься до права організації мовлення, наданого відповідно до статті 13 (d) Конвенції. Це також є повним застереженням, що виключає застосування статті 13 (d). Воно відповідає можливості інших Договірних держав відмовити в наданні національного режиму в цьому відношенні: якщо певна Договірна держава робить таке застереження, то такі договірні держави не зобов'язані надавати право, зазначене в статті 13 (d), організаціям мовлення, чий штаб-квартири знаходяться в цій державі.

Країни, які застосовують виключно критерій запису. Відповідно до статті 17 Римської конвенції: «Будь-яка держава, яка станом на 26 жовтня 1961 р. [день прийняття Римської конвенції] надає охорону прав виробників фонограм виключно на підставі критерію запису, може в момент ратифікації, прийняття або приєднання в повідомленні, переданому на збереження Генеральному Секретарю ООН, заявити, що для всієї статті 5 вона застосовуватиме тільки кри-

терій запису, а задля пункту I (a) (iii) та (iv) статті 16 — критерій запису замість критерію національної належності».

Зміни відносно застережень. Стаття 18 містить положення стосовно можливості вилучення або зменшення обсягу застережень чи аналогічних заяв: «Будь-яка держава, яка здала на збереження повідомлення відповідно до пункту 3 статті 5, пункту 2 статті 6, пункту 1 статті 16 або статті 17, може обмежити його обсяг або відкликати його шляхом подальшого повідомлення, переданого на збереження Генеральному Секретарю ООН».

Виконавці та відеозаписи. Стаття 19 Римської конвенції визначає: «Незважаючи на буд-які положення цієї Конвенції, стаття 7 в подальшому не застосовується, якщо виконавець дав згоду на включення свого виконання до відеозапису або аудіовізуального запису».

Дане положення було прийнято на основі пропозиції США і охоплює всі відеозаписи або аудіовізуальні записи. Як тільки виконавець дав згоду на включення свого виконання до такого запису, стаття 7 Конвенції, яка передбачає можливість для виконавців перешкоджати здійсненню певних дій, більше не застосовна.

Відсутність дії відносно ретроспективної охорони. Параграф 1 статті 20 Конвенції містить положення, яке виключає ретроспективне застосування Конвенції відносно прав, набутих до введення Конвенції в дію. Параграф 2 відповідає на питання стосовно того, відносно яких об'єктів охорони — виконавців, фонограм і ефірних передач — Конвенція застосовна від моменту її введення в дію, а саме для всіх об'єктів, відносно яких строк охорони, передбачений Конвенцією, ще не закінчився або тільки відносно тих об'єктів, які мали місце, були записані після введення Конвенції в дію. Римська конвенція заснована на виборі останньої функції (в той час як Бернська конвенція, Угода ТРІПС, ДАП і ДВФ базуються на другій функції).

Збереження інших видів охорони. У статті 21 Римської конвенції спеціально застережено, що жодні її положення не повинні застосовуватися або тлумачитися таким чином, щоб вони могли надавати шкоди будь-якій охороні, надаваній виконавцям, виробникам фонограм і організаціям мовлення (наприклад, за рахунок використання адміністративних заходів, кримінальних санкцій, митних правил тощо).

Спеціальні угоди. Стаття 22 Римської конвенції визначає: «Договірні держави зберігають за собою право укладати між собою спеціальні угоди, якщо такі угоди передбачають надання виконавцям, виробникам фонограм і організаціям мовлення ширші права,

ніж надавані цією Конвенцією, або містять інші положення, що не суперечать цій Конвенції».

Зазначене положення є аналогічним положенню статті 20 Бернської конвенції, що стосується можливих спеціальних угод, які країни Бернського союзу можуть укласти між собою.

Отже, Римська конвенція нині залишається одним із основоположних договорів, що забезпечують охорону суміжних прав на міжнародному рівні.

На 1 вересня 2020 р. членами Римської конвенції були понад 90 держав.

Україна є членом Римської конвенції з 12 червня 2002 р.

Починаючи від 1974 р., національні законодавства могли спиратися на Типовий закон відносно охорони прав виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення, супроводжуваний коментарями, підготовленими ВОІВ, ЮНЕСКО і Міжнародною організацією праці — трьома міжнародними організаціями, які спільно здійснюють адміністративні функції стосовно Римської конвенції.

Розділ 2

Спеціальні конвенції у галузі суміжних прав

Римська конвенція 1961 р. надає на міжнародному рівні охорону прав трьом категоріям володільців суміжних прав: виконавцям, виробникам фонограм і організаціям ефірного мовлення. Крім цієї основоположної Конвенції, існують дві інші конвенції, які стосуються особливих видів суміжних прав: Женевська конвенція про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм (Конвенція про фонограми, 1971 р.) і Брюссельська конвенція про розповсюдження несучих програми сигналів, що передаються через супутники (Конвенція про супутники, 1974 р.).

Відносно Римської конвенції Конвенцію про фонограми і Конвенцію про супутники розглядають як спеціальні конвенції, приєднання до яких відкрите для Договірних держав через те, що вони надають виробникам фонограм і організаціям ефірного мовлення права ширші за ті, які надані Римською конвенцією, або ж містять додаткові положення, що не суперечать їй (стаття 22 Римської конвенції) [1, 459].

Хоча Конвенція про фонограми і Конвенція про супутники певною мірою доповнюють Римську конвенцію, їх загальний підхід відрізняється від останньої в наступних відношеннях.

Римська конвенція надає володільцям суміжних прав переважно право дозволити або забороняти використання відповідного об'єкта. Конвенція про фонограми і Конвенція про супутники не вводять поняття прав відносно боротьби з піратством, залишаючи на розсуд Договірних держав вибір юридичних засобів недопущення актів піратства або боротьби з ними в галузі суміжних прав.

Римська конвенція заснована на принципі національного режиму. Конвенція про фонограми і Конвенція про супутники не зобов'язані надавати іноземцям охорону відносно всіх дій, заборонених їх національним законодавством відносно охорони прав власних громадян.

Римська конвенція є «закритою» конвенцією, приєднання до якої можливе лише для держав, які приєдналися, принаймні до однієї з двох міжнародних конвенцій про авторське право. В інтересах боротьби з піратством у максимально широких масштабах Конвенція про фонограми і Конвенція про супутники відкриті для приєднання всіх держав-членів ООН, або будь-якого спеціалізованого агентства, що входить до її системи, а також держав, які приєдналися до Статуту Міжнародного суду, тобто практично для всіх країн світу.

Розглянемо становлення і матеріально-правові положення зазначених спеціальних конвенцій.

2.1. Становлення Конвенції про фонограми

У 60-і роки минулого століття вдосконалення методів фіксації і відтворення звуків зумовило стрімке зростання ринку записаної музики і одночасно значне розповсюдження фонографічного піратства, яке охоплює не тільки країни, що розвиваються, а й країни, які були центрами виробництва фонограм. Римська конвенція надає виробникам фонограм виключне право дозволяти або забороняти безпосередньо або опосередковано виробництво примірників їх фонограм (стаття 10, але в ній не передбачено жодних положень, спрямованих проти ввезення недозволених примірників).

У травні 1970 р. під час наради спеціального Підготовчого комітету, якому було доручено розробити попередній варіант пропозицій щодо перегляду Всесвітньої конвенції про авторське право, представники фонографічної індустрії запропонували Комітету розглянути можливість включення до тексту нового варіанту Всесвітньої конвенції положень про заборону виготовлення і ввезення незаконних записів. Загалом переважила точка зору, що це питання, яким би важливим воно не було, відноситься до сфери захисту суміжних прав і не вміщується в межі міжнародних конвенцій про охорону літературних, художніх і наукових творів.

Відтоді було поставлене питання про невідкладну необхідність надання виробникам фонограм міжнародного захисту, який дозволив би їм боротися проти фонографічного піратства. Задовольняючи це прохання компетентні органи ВОІВ і ЮНЕСКО спільно скликали у березні 1971 р. нараду Комітету експертів у Парижі. Комітет розробив проект Конвенції, який став робочим документом для Дипломатичної конференції у Женеві.

Дипломатична конференція розпочала роботу в Женеві 18 жовтня 1971 р. В роботі Конференції взяли участь делегації від п'яти-

десяти держав, спостерігачі від п'яти інших держав, двох міжурядових організацій і тринадцяти міжнародних неурядових організацій. Керівник делегації Швейцарії Пер Каван був обраний головою Конференції. Керівник делегації Камеруна Джозеф Екеді Самік — головний доповідач.

Всі делегації, які виступали під час дискусій, підкреслювали необхідність прийняття міжнародних рішень, спрямованих на охорону виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм.

Більшість делегацій підкреслювали, що новий документ не повинен бути складеним таким чином, щоб перешкоджати широкій участі у Римській конвенції в майбутньому.

Багато делегацій заявили, що цей документ повинен бути по можливості простим і відкритим для всіх держав, щоб швидко досягти широкої участі.

Ряд делегацій заявили, що пропонується конвенція повинна базуватися на принципах взаємності та відсутності зворотної дії і що повинен застосовуватися лише критерій громадянства виробника.

29 жовтня 1971 р. прийнято Конвенцію про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм (Конвенція про фонограми). Конвенція складається із преамбули, тринадцяти статей, з яких статті 1–7 містять матеріально-правові положення.

Україна є членом Конвенції про фонограми від 18 лютого 2000 р.

2.2. Матеріально-правові положення Конвенції про фонограми

Із доповіді основного доповідача на Дипломатичній конференції, випливає, що Конференція вирішила підтримати думку делегацій, які вважали, що договір повинен бути якомога простішим і відкритим для всіх держав, щоб він міг швидко одержати широке визнання. На думку цих делегацій, поняття простоти й універсальності повинні виражатися у відносно невеликій кількості статей, які повинні обмежуватися визначенням зобов'язань Договірних сторін при наданні їм можливості вибору юридичних засобів для забезпечення такої охорони і в умовах, передбачених приєднанням до неї або її ратифікації.

Як і Римська конвенція, Конвенція про фонограми починається з преамбули і основних понять.

Преамбула. Зазвичай Конвенцію про фонограми характеризують як «антипіратську конвенцію» і це правильно відображає причини, за якими дана Конвенція була підготовлена і прийнята.

У преамбулі використано загальний вираз «зростаюче розповсюдження незаконного відтворення фонограм». У звіті Женевської дипломатичній конференції зазначено причини такого підходу: «Визнаючи, що її метою є недопущення піратства відносно фонограм, Конференція вважає, що включення слова «піратство» як опису дій, від яких виробники фонограм повинні бути захищені, було б не зовсім відповідним у межах Міжнародної конвенції. Краще використати вираз, який стоїть у заголовку Конвенції, тобто, «незаконне відтворення» [4, 165].

Другий параграф преамбули містить важливе визнання взаємозв'язку різних категорій бенефіціарів охорони. В ньому звернена увага на те, що охорона інтересів виробників фонограм від піратства також вигідна для виконавців, чиї виконання записані на фонограмах, а також авторів, чиї твори виконуються.

Визначення. У статті 1 Конвенції дано визначення термінів: «фонограма», «виробник фонограм», «копія», «розповсюдження».

Відповідно до статті 1 (а) під «**фонограмою**» необхідно розуміти «будь-який виключно звуковий запис звуків». Це визначення співпадає з визначенням «фонограми» у статті 3 (b) Римської конвенції.

На Дипломатичній конференції виникла дискусія відносно інтерпретації посилання, наведеного у визначенні «фонограма», на поняття виключно звукового запису. Були розглянуті дві різні інтерпретації з точки зору Конвенції відносно записів, зроблених зі звукових доріжок кінематографічних творів або інших аудіовізуальних творів для випадків, коли звукова доріжка записується одночасно з відеозаписом.

Відповідно до одного з поглядів, висловлених на Конференції, звукова доріжка становить собою сировину, висхідний матеріал для запису, і в тих випадках, коли здійснюється виключно звуковий запис даної доріжки, результативним записом є фонограма в розумінні даної Конвенції. У звіті зазначено, що даний погляд підкріплюється тим фактом, що звукова доріжка майже завжди редагується або іншим чином змінюється в процесі виготовлення запису, тому створюється нова виключно звукова версія.

Відповідно до другого погляду звуку, втілені в запису, виготовленому зі звукової доріжки, за їх первинного запису у формі аудіовізуального твору, не мають якогось окремого характеру як виключно звукового запису, і тому не можуть кваліфікуватися як фонограма згідно з Конвенцією, а швидше за все є частиною аудіовізуального твору. Було зазначено, що навіть у разі другого підходу Конвенція забезпечує тільки мінімальний рівень охорони і тому в компетенції кожної Договірної держави забезпечувати охорону записів, виготов-

лених зі звукових доріжок, що розглядаються як фонограми згідно з національним законодавством, якщо вона того бажає.

У звіті мовиться, що «в будь-якому разі Конвенція висловила погляд, що особа, яка підлягає охороні, є особою, що першою зробила запис фонограми як такої» [4, 166].

Відповідно до статті 1 (b) Конвенції під «**виробником фонограми**» слід розуміти «фізичну або юридичну особу, яка першою зробила запис звуків на фонограмі».

Згідно зі статтею 1 (c) Конвенції, під «**копією**» слід розуміти «носій, який містить звуки, записані безпосередньо або опосередковано з фонограми, і який включає всі або значну частину звуків, записаних на цій фонограмі».

У звіті Конференції зазначено, що включення до визначення слова «опосередковано» означає «копіювання записів за допомогою машини або іншого придатного пристрою навіть у тих випадках, коли копіювання має місце з ефірної передачі фонограми або з копії фонограми» і, більше того, що «нові записи, які імітують або моделюють звуки оригінального запису, не охороняються положеннями даної Конвенції» [4, 167].

На основі тексту даного визначення і поданого пояснення вважається, що «копія» може розглядатися як синонім «відтворення» або «примірник», а під час прийняття Конвенції між цими поняттями не було реальних відмінностей по суті. Проте з розвитком техніки з'явилось справжнє розходження між поняттям «копія», як воно визначено у статті 1 (c), з одного боку, і поняттями «відтворення» і «примірник», з іншого боку. Визначення «примірник» зводиться до того, що він існує у формі виробів, тобто, відчутних об'єктів, в той час як поняття «відтворення» і «копія» можуть існувати нині також у формі електронного запису і електронної пам'яті, що навряд чи може розглядатися як відповідність поняттю «виріб».

Дипломатична конференція також висловила думку, що прикметник «значний», який з'явився у визначенні «копії» фонограми, виражає «не тільки кількісну, а також і якісну оцінку», яка вказує на те, що в цьому відношенні найменша частина може бути значною [4, 167].

Відповідно до статті 1 (d) Конвенції, під «**розповсюдженням серед публіки**» слід розуміти «будь-який акт, за допомогою якого копії безпосередньо або опосередковано пропонуються публіці взагалі або будь-якій її частині».

Як зазначено у звіті Конференції у цьому визначенні не робиться жодного специфічного посилання на комерційну мету, щоб не обмежувати сферу здійснення Конвенції, оскільки «вважається, що

комерційна мета буде зрозуміла з визначення, поданого в ній». Конференція розглянула також кілька прикладів (актів), за допомогою яких фонограми пропонуються безпосередньо або опосередковано публіці, і дійшла висновку, що такі акти повинні включати, наприклад, постачання копій оптовому торговцю для продажу публіці безпосередньо або опосередковано.

Основні зобов'язання держав. Стаття 2 передбачає, що «кожна держава-учасниця зобов'язується охороняти інтереси виробників фонограм, які є громадянами інших Договірних держав, від виробництва копій фонограм без згоди виробника і від ввезення таких копій кожного разу, коли згадане виробництво або ввезення здійснюється з метою їх розповсюдження серед публіки, а також від розповсюдження цих копій серед публіки».

Конвенція не надає бенефіціарам виключних прав. Вона обмежується погодженням взаємних зобов'язань держав-учасниць. Статті 2 і 3, які містять основні положення Конвенції, є рамковими, оскільки держави-учасниці повинні прийняти додаткові внутрішні акти для їх здійснення.

Оскільки Конвенція про фонограми не визнає принцип надання національного режиму, держави-учасниці можуть встановлювати різний режим для своїх громадян.

Юридичні засоби реалізації Конвенції Договірними державами. Із антипіратської спрямованості Конвенції випливає, що в ній спеціально не зосереджується увага на правових засобах, за допомогою яких може надаватися охорона від піратських дій. Конвенція орієнтована на досягнення результату та ефективності. Вона залишає на розсуд Договірних держав, що вибирати з наявних юридичних засобів захисту і які нові засоби вводити, щоб забезпечити ефективну охорону від актів піратства.

Стаття 3 Конвенції виділяє чотири можливі функції, які можуть бути вибрані або кожна окремо, або в поєднанні: охорона за допомогою надання авторського права (зазвичай у країнах, що мають правові традиції, засновані на загальному праві); охорона шляхом надання іншого особливого права (зазвичай означає «суміжні права», що типово має місце в країнах з правовими традиціями, заснованими на цивільному праві); охорона за допомогою законодавства, віднесеного до недобросовісної конкуренції (дана функція зазвичай забезпечує менш ефективну охорону порівняно з охороною, заснованою на авторському праві або суміжних правах); охорона за допомогою кримінальних санкцій.

Мінімальний строк охорони. У статті 4 встановлено, що право визначення строку дії надаваної охорони зберігається за на-

ціональним законодавством, проте в ній передбачається мінімальний строк тривалістю 20 років, починаючи або від кінця року, в якому було зроблено перший запис фонограми, або від кінця року, коли вона була вперше опублікована.

Порівняно з режимом, встановленим статтею 14 Римської конвенції, режим Конвенції про фонограми є більш ліберальним. Фактично він дозволяє державам-учасницям робити вибір між роком першої публікації і роком запису, тоді як у Римській конвенції передбачається лише ця остання дата відліку (вибір року публікації може гарантувати триваліший строк охорони; крім того, зазвичай легше підтвердити рік публікації, ніж рік запису, а стаття 5 Конвенції про фонограми передбачає, що конвенційний знак охорони супроводжується вказівкою на рік першого видання).

Стаття 4 відрізняється також від положень Римської конвенції (і міжнародних конвенцій про авторське право) тим, що відносно строку охорони принцип матеріальної взаємності в ній не передбачається.

Формальності. Стаття 5 Конвенції визначає, що в тих випадках, коли одна із держав-учасниць відповідно для свого національного законодавства вимагає виконання формальностей як умов, за яких забезпечується охорона інтересів виробників фонограм, ці формальності вважаються виконаними, якщо всі дозволені копії фонограм, розповсюджені серед публіки, або їх упаковка мають спеціальний напис у вигляді знаку Р (у колі) із зазначенням року першого видання, проставлений так, щоб було виразно видно, що дана фонограма перебуває під охороною. Якщо копії або їх упаковка не встановлюють виробника фонограм, його правонаступника або володільця ліцензії шляхом згадування його прізвища, марки або іншого відповідного позначення, то напис повинен також включати прізвище виробника, його правонаступника або володільця виключної ліцензії.

Зазначена стаття містить практично ті ж положення, що й стаття 11 Римської конвенції, аналіз якої подано вище.

Обмеження охорони. У проекті Конвенції стаття 6 мала за мету дозволити будь-якій Договірній державі, яка надавала охорону виробникам фонограм на основі авторського права або суміжного права, можливість застосування тих же самих обмежень відносно охорони прав виробників фонограм, що мають місце у разі охорони прав авторів літературних і художніх творів. Необхідно було пояснити, що не застосовні жодні примусові ліцензії за винятком випадків, які стосуються копіювання для подальшого використання з метою навчання або наукових досліджень.

На Дипломатичній конференції окремі делегації попросили вилучити положення, яке забороняє надання примусових ліцензій, висловивши думку, що таке положення може призвести до надання ширшої охорони для виробників фонограм, ніж для авторів. Інші делегації висловили думку, що положення статті 15 Римської конвенції повинні бути введені *mutatis mutandis*, до нової Конвенції. Проте більшість делегацій висловилися на користь збереження заборони, яка встановлює межі надання ліцензій. Зокрема, вони заявили, що стаття 15 Римської конвенції не може бути перенесена до нової Конвенції із врахуванням того, що нова міжнародна угода повинна бути відкритою для всіх держав незалежно від того, чи є вони учасниками конвенції про авторське право чи ні, в той час як за Римською конвенцією її учасниками могли б бути тільки ті країни, які брали участь у Всесвітній конвенції про авторське право або Бернській конвенції [4, 169].

У прийнятому варіанті статті 6 зазначено, що кожна країна-учасниця, яка забезпечує охорону шляхом надання авторського права або суміжного права чи шляхом застосування кримінальних санкцій, може передбачити в своєму національному законодавстві обмеження стосовно охорони інтересів виробників фонограм того ж характеру, що й ті, які допускаються відносно охорони інтересів авторів літературних і художніх творів. Проте примусові ліцензії можуть бути передбачені тільки в тому разі, якщо задоволені всі наступні умови: відтворення призначається для використання виключно з метою навчання або наукових досліджень; ліцензія дійсна тільки для відтворення на території держави-учасниці, якої компетентні органи надали ліцензію, і не поширюватимуться на експорт копій; відтворення, здійснюване за ліцензією, зумовлює право на справедливий винагороду, визначену згаданими органами із врахуванням, на рівні з іншим, кількості копій, які будуть виготовлені.

На конференції погодилася, що новий договір не допускає встановлення загальної системи примусових ліцензій, за винятком випадків, зазначених у статті 6, і що він не надає охорони від «вторинного використання» фонограм, тобто передачі в ефір і сповіщення для загального відома.

Гарантії. Стаття 7 Конвенції передбачає певні гарантії. Відповідно до статті 7(1) зазначена Конвенція в жодному разі не може бути витлумачена як така, що обмежує або завдає шкоди охороні інтересів авторів, артистів-виконавців, виробників фонограм або органів радіомовлення, яка надається національним законодавством або міжнародними конвенціями (гарантії авторського права і суміжних прав).

Згідно зі статтею 7 (2), національне законодавство кожної держави-учасниці визначає у разі необхідності сферу дії охорони інтересів артистів-виконавців, виступи яких записані на фонограму, а також умови, за яких вони можуть користуватися такою охороною (охорона інтересів артистів-виконавців і виробників фонограм).

Дипломатична конференція не прийняла пропозиції Нідерландів, спрямовані на забезпечення зобов'язань щодо охорони прав виконавців, щоб уникнути ситуацій, коли у разі, якщо виробник фонограми не вживає дій проти порушника прав, виконавці, чий виконання записані на фонограмі, залишаються без засобів захисту. Конференція зазначила, що зобов'язання з боку виробника вживати заходи проти порушника в тих випадках, коли виконавець бере участь у одержанні доходів, зазвичай впливає з контракту між виробником і виконавцем. Приймаючи таке рішення, конференція погодилася, що у разі відсутності дій з боку виробника щодо здійснення своїх прав, які впливають з даної Конвенції, було б бажано, щоб контракт складався таким чином, щоб він дозволяв виконавцям вживати заходи безпосередньо проти порушника [4, 170].

Відповідно до статті 7 (3) жодна держава-учасниця не зобов'язана виконувати положення цієї Конвенції відносно фонограм, записаних до введення в дію цієї Конвенції на території даної держави (відсутність ретроспективної дії).

Це положення аналогічне положенню статті 20 (2) Римської конвенції, про яке мовилося вище.

Згідно зі статтею 7 (4) Конвенції, кожна держава-учасниця, національне законодавство якої на 29 жовтня 1971 р. (дата прийняття Конвенції про фонограми) надає виробникам фонограм охорону їх інтересів тільки на основі місця першого запису, може шляхом повідомлення, депонованого у Генерального директора ВОІВ, заявити, що вона застосовуватиме цей критерій замість критерію громадянства виробника (заміна критерію запису).

Можливість, надана статтею 7 (4), аналогічна тій, що передбачена в статті 20 (2) Римської конвенції.

Отже, порівняно з Римською конвенцією, Конвенція про фонограми характеризується, зокрема, наступним:

- вона стосується виключно захисту виробників фонограм від виробництва, ввезення і розповсюдження копій їх фонограм;
- в ній не застосовується принцип національного режиму;
- в ній не проголошуються виключні права виробників фонограм, оскільки вона базується на рамковому положенні, яке є взаємним зобов'язанням договірних держав;

- вона не допускає застережень (за винятком застереження, згаданого в статті 7 (4));
- вона не містить положення стосовно її перегляду.

2.3. Становлення Конвенції про супутники

Швидкий розвиток космічної техніки і поява нових засобів зв'язку, заснованих на використанні штучних супутників Землі, дозволили здійснювати передачу радіо- і телепрограм на фактично необмеженій території.

Використання супутників зв'язку в міжнародному масштабі, що розпочалося в середині 60-х років минулого століття, викликало нову проблему відносно охорони прав організацій ефірного мовлення, оскільки при передачі через супутник передавальний орган (організація ефірного мовлення) не в змозі контролювати всі території, на яких може здійснюватися використання передаваних ним через супутник програм, зокрема в тих випадках, коли зона мовлення охоплює території різних країн.

Це призводить до можливості несанкціонованого розповсюдження програм організацій мовлення без їх згоди третіми особами, зокрема на територіях, для яких такі програми не передбачались, а також до додаткових труднощів дотримання прав на твори, виконання та інші об'єкти суміжних прав, включені до передачі організації мовлення.

В період підготовки Конвенції про супутники рівень техніки не дозволяв здійснювати мовлення програм за допомогою супутників для прийому їх значним колом осіб, оскільки несучі програму сигнали, передавані за допомогою супутника, не могли прийматися безпосередньо приймальними пристроями, доступними для широкої публіки. Такі сигнали спочатку могли прийматися тільки спеціальними наземними станціями, що перетворювали їх у форму, доступну для прийому публікою.

Ситуація докорінно змінилась після появи супутників прямого мовлення, які дозволяють передавати сигнали безпосередньо на установки, що обслуговують невеликі населені пункти, з подальшою ретрансляцією на звичайні радіоприймачі й телевізори, а також безпосередньо на індивідуальні приймальні пристрої (зокрема, супутникові антени індивідуального користування).

У 1960-і роки питання охорони прав авторів, виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення в умовах розвитку космічних засобів зв'язку обговорювалися на міжнародних нарадах, організованих ЮНЕСКО і ВОІВ з метою розробки загальних принципів

і розвитку основних напрямків забезпечення охорони інтересів володільців авторських і суміжних прав при передачі програм організацій ефірного мовлення через супутники.

У квітні 1971 р. в Лозанні за спільною ініціативою Генеральних директорів ЮНЕСКО і ВОІВ були проведені засідання Першого комітету урядових експертів з розробки норм охорони авторських прав і прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення при передачах за допомогою штучних супутників. Під час обговорення як можливі шляхи вирішення виниклих проблем розглядалися наступні три варіанти:

- 1) перегляд Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення (Римської конвенції);
- 2) зміна міжнародних договорів, використовуваних Міжнародним союзом електрозв'язку;
- 3) розробка і прийняття нового міжнародного договору.

Більшість експертів, що брали участь в обговореннях, визнала за найбільш доцільне прийняття нового міжнародного договору, для розробки якого була створена спеціальна Робоча група. У підготовленому нею проєкті Конвенції про заборону недозволеного розповсюдження сигналів, несучих програми, що передаються через супутники, передбачалося, що вибір конкретних юридичних заходів, які забезпечують реалізацію заборони недозволеного використання передаваних із супутника сигналів, несучих програми, здійснюється кожною державою на її розсуд, тобто відповідальність за порушення цієї заборони може встановлюватися цивільним, кримінальним або адміністративним законодавством залежно від того, який із способів буде визнано найбільш придатним відповідною державою-учасницею.

У травні 1972 р. в Парижі в штаб-квартирі ЮНЕСКО було проведено засідання Другого комітету урядових експертів з даних проблем, під час якого обговорювались два можливі підходи до розробленого проєкту нового міжнародного договору. Згідно з одним із них новий договір повинен був забезпечувати не тільки можливість заборони недозволеного використання передаваних із супутника сигналів, а й можливість ефективної охорони творів і об'єктів суміжних прав, включених до програми організації мовлення, за рахунок закріплення на міжнародному рівні нових правомочностей, надаваних організаціям мовлення, авторам та іншим праводільцям. Прибічники другого підходу пропонували по можливості спростити зміст нового міжнародного договору, передбачивши в ньому тільки засоби, спрямовані на заборону недозволеного розпов-

сюдження передаваних із супутника і несучих програми сигналів, не обмежуючи при цьому прав, визнаних національними законодавствами та іншими міжнародними договорами за певними категоріями правоволодільців, але не передбачаючи будь-яких додаткових заходів для їх охорони в межах нового міжнародного договору.

В результаті роботи Третього комітету урядових експертів, засідання якого відбулися в липні 1973 р. в Найробі (Кенія), відбувся новий перегляд принципів, на яких повинен був базуватися новий міжнародний договір. У результаті вилучення з проекту всіх правил про будь-які приватні права (організації мовлення або будь-яких інших правоволодільців) дію розроблюваного нового міжнародного договору було перенесено зі сфери міжнародного приватного права до сфери публічного права.

Державам надавалася можливість самим вирішувати питання відносно найбільш придатних засобів заборони несанкціонованого використання несучих програми сигналів, що передаються через супутники. Тобто, замість зобов'язань держав передбачати систему визнання, охорони і реалізації прав організації мовлення або інших категорій правоволодільців узгоджений підхід обмежувався тільки вимогою, щоб держави вживали встановлені ними заходи проти розповсюдження на своїх територіях сигналів, одержаних із супутників, тими розповсюджуючими органами, для яких вони не призначались.

Для прийняття нового розробленого міжнародного договору була скликана спеціальна Міжнародна конференція, засідання якої відбувались у Брюсселі з 6 до 21 травня 1974 р. У роботі Міжнародної конференції взяли участь представники 57 держав і представники ООН, Міжнародної організації праці, ряду інших міждержавних організацій, а також 17 міжнародних неурядових організацій.

У результаті роботи Міжнародної конференції 21 травня 1974 р. було підписано остаточний текст Конвенції про розповсюдження несучих програми сигналів, що передаються через супутники (Конвенція про супутники), яка набула чинності 25 серпня 1979 р.

Станом на 1 вересня 2020 р. до Конвенції про супутники приєдналося 35 держав.

Конвенція про супутники була ратифікована указом Президії Верховної Ради союзу РСР від 12 серпня 1988 р. Колишній СРСР став її учасником від 20 січня 1989 р.

2.4. Матеріально-правові положення Конвенції про супутники

Конвенція про супутники реалізує загальну концепцію і юридичну конструкцію проекту Найробі (1973 р.): вона стосується тільки захисту несучих програми сигналів, передаваних організаціями мовлення за допомогою супутника і не надає їм будь-якого виключного права, оскільки йдеться про договір міжнародного публічного права, відповідно до якого держави самі визначають найбільш доцільні способи припинення піратського використання сигналів на своїй території.

Преамбула. У Преамбулі Конвенції про супутники відзначено, що її метою є створення міжнародної системи, яка дозволяє запобігати несанкціоноване розповсюдження несучих програми сигналів, що передаються через супутники, а також підкреслюється важливість забезпечення охорони інтересів авторів, артистів-виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення в умовах розвитку зв'язку супутникового зв'язку.

Також у преамбулі підкреслено, що прагнення забезпечити охорону несучих програми сигналів жодним чином не повинно обмежувати дію або найширше розповсюдження Міжнародної конвенції електров'язку і доданих до неї регламентів радіозв'язку, а також Римської конвенції про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій мовлення.

Конвенція про супутники не містить положень, що вимагають взяття державами, які приєдналися до Конвенції про супутники, будь-яких зобов'язань щодо приєднання до Римської конвенції або дотримання правил, установлених Римською конвенцією.

Визначення. Стаття 1 Конвенції про супутники містить визначення ряду основних використовуваних понять:

«сигнал» («створювана за допомогою електронних засобів частота, здатна передавати сигнали»);

«програма» («сукупність матеріалів, одержуваних безпосередньо або в запису, що складаються із зображень, звуків, передавана за допомогою сигналів з метою подальшого розповсюдження»);

«супутник» («будь-який пристрій, що знаходиться в позаземному просторі, здатний передавати сигнали»);

«випромінюваний сигнал» або «сигнал, випромінюваний» («будь-який несучий програми сигнал, який іде на супутник або через нього»);

«вторинний сигнал» («сигнал, одержуваний шляхом перетворення технічних характеристик випромінюваного сигналу з проміжними записами або без них»);

«орган-джерело» («фізична або юридична особа, що визначає, які програми нестимуть випромінювані сигнали»);

«розповсюджуваний орган» («фізична або юридична особа, яка вирішує, чи повинна мати місце передача вторинних сигналів широкій публіці або будь-якій її частині»);

«розповсюдження» («дія, за допомогою якої розповсюджуваний орган передає вторинні сигнали широкій публіці або будь-якій її частині»).

Запобігання розповсюдженню несучого програми сигналу. Стаття 2 (1) є найважливішим положенням Конвенції про супутники. Замість надання органам мовлення виключного права давати дозвіл на розповсюдження сигналів, що передаються через супутники, Конвенція покладає на Договірні держави зобов'язання «вживати відповідні заходи щодо запобігання розповсюдженню на своїй або зі своєї території будь-якого несучого програми сигналу будь-яким розповсюджуваним органом, для якого сигнал, який переданий на супутник або проходить через нього, не призначався».

У звіті Дипломатичної конференції мовиться про досягнуте розуміння того, що Договірні держави цілком вільні застосовувати дану основну вимогу найбільш зручним для себе способом: «Хоча дане зобов'язання, передбачене Конвенцією, може задовільно виконуватися у межах правових норм законодавства у сфері інтелектуальної власності, що забезпечують охорону сигналів згідно з теорією авторського права і суміжних прав, Договірні сторони можуть також у законодавчому порядку вживати адміністративні заходи, кримінальні санкції або законодавчі норми і санкції в галузі телекомунікацій з даного питання» [4, 178].

Вирішальним фактором для визначення того, необхідно чи ні запобігати розповсюдженню, є наступне: чи призначений або ні даний сигнал для розповсюджуваної організації. У зв'язку з цим у звіті підкреслювалося, що «хоча справедливо, що часто організація-джерело буває тим органом, який приймає рішення розповсюджуваним організаціям, для яких призначені сигнали, це не передбачає виникнення майнових прав згідно з даною Конвенцією» [4, 178].

Вираз «на своїй або зі своєї території» означає, що на Договірну державу покладається зобов'язання щодо запобігання піратських передач, здійснюваних з передавальної станції, розташованої на її території, навіть у тих випадках, коли представники публіки, для яких призначена передача, перебувають повністю поза її територією.

Під час дискусій було відзначено, що фразу «переданий на супутник або який проходить через нього» можна було б викреслити як таку, що віднесена до технічного фактора, але Брюссельська

конференція вирішила, що оскільки параграф 1 статті 2 є основним положенням Конвенції, необхідно однозначно заявити, що вона має справу з сигналами, передаваними на супутник або які проходять через нього, ніж покладатися на визначення, які відображають цей факт. Було підкреслено, що Конвенція застосовна не тільки до браконьєрства в кінці («нисхідного») шляху передачі або після цього, а й у будь-якій точці шляху («висхідного чи нисхідного») або з накопичувального пристрою пам'яті самого супутника.

Тривалість заходів. Стаття 2 (2) Конвенції визначає: «У будь-якій Договірній державі, в якій застосування заходів, згаданих у пункті 1 цієї статті, обмежене за часом, тривалість такого періоду встановлюється законодавством цієї держави. Генеральний секретар ООН повинен бути письмово повідомлений відносно тривалості цього періоду в момент ратифікації, прийняття або приєднання, або ж, у разі подальшого введення в дію національного закону чи його зміни, протягом шести місяців після введення в дію такого закону або його зміни».

Від початку підготовчої роботи виявилось розходження в думках відносно того, чи необхідно прив'язувати мінімальний строк до тривалості періоду необхідного Договірній державі для вжиття заходів. На нараді в Найробі у зв'язку з фундаментальною зміною філософського підходу до Конвенції з'явилися додаткові питання відносно того, чи зберігається необхідність у положенні, яке встановлює шестимісячний строк, оскільки даний договір більше не застосовувався в приватному праві.

Під час дебатов ті, хто виступав за збереження мінімального строку, стверджували, що без нього Конвенцію можна тлумачити таким чином, що вона покладає постійне зобов'язання відносно сигналів, які були записані, або виникає прямо протилежна небезпека, а саме, держави можуть розглядати свої завдання виконаними відносно «відповідних заходів» відразу після передачі з супутника. Ряд делегацій наполягали на повному виключенні даної статті на тій підставі, що положення, яке встановлює мінімальний строк, є несумісним із договором, який не містить зобов'язань щодо захисту прав приватної власності і який залишає свободу державам вирішувати самим відносно прийняття необхідних ефективних заходів щодо запобігання розповсюдженню сигналів через супутник передавальними організаціями, діючими ненавмисне. Було також підкреслено, що хоча застережений мінімальний строк може мати значення тоді, коли йдеться про зміст програми, передаваної сигналом, виникають труднощі щодо його застосування з логічної точки зору, коли мовиться про сигнал як такий.

Після тривалих дискусій, під час яких було розглянуто кілька пропозицій і контрпропозицій, а також під час яких делегати розподілились майже порівну у своїх думках щодо даного питання, на решті було прийнято параграф 2 з офіційно узгодженою заявою, включеною до звіту Конференції наступного змісту: «Щодо тривалості періоду часу для вживання заходів, згаданих у статті 2 (1), було загалом досягнуто згоди, що період тривалістю 20 років міг би становити розумний період часу» [4, 179].

Сигнали, поширювані розповсюджуваним органом, для якого вони призначались. Стаття 2(3) визначає: «Зобов'язання, передбачені статтею 2, пункт 1, не застосовується до розповсюдження вторинних сигналів, одержаних від сигналів, які вже були розповсюджені розповсюджуваним органом, для якого ці сигнали призначались».

Основне міркування, покладене в обґрунтування статті 2 (3), полягає в тому, що дана Конвенція призначена в основному для регулювання питань стосовно космічних комунікацій і не повинна зачіпати ситуацій, які за своєю суттю стосуються навколосемних комунікацій. Тому, якщо розповсюджувана організація, що діє ненавмисне, одержавши сигнали від іншої космічної розповсюджуваної організації розповсюджує їх, поширює їх у кінці ланцюжка навколосемних розповсюджень, і, якщо, принаймні, одна із розповсюджуваних організацій далі за ланцюжком повинна одержати ці сигнали, то той факт, що ці сигнали були передані через супутник, не дає підстав для застосування цієї Конвенції. Подібний акт ретрансляції повністю охоплюється Римською конвенцією, і не слід намагатися регулювати таку ситуацію за допомогою Конвенції про супутники. Якщо жодна із розповсюджуваних організацій у такому ланцюжку не призначалася для прийому сигналів, передаваних на супутник або через нього, то ситуація буде іншою, і до неї повинна бути застосована дана Конвенція.

Розповсюдження сигналів із супутників прямого мовлення. Стаття 3 Конвенції стверджує: «Ця Конвенція не застосовується, коли передавані сигнали йдуть від органа-джерела або за його дорученням і випромінюються через супутники для безпосереднього прийому широкою публікою».

На Дипломатичній конференції делегація Алжиру запропонувала виключити зі сфери дії Конвенції розповсюдження сигналів, одержуваних із супутників прямого мовлення (СПМ). Як пояснювалося під час дискусій, система, заснована на СПМ, може бути описана як служба, в якій організація мовлення замість використання антени, розташованої на поверхні Землі, використовує антену, розташовану на супутнику в космічному просторі, разом з досить по-

тужним передавальним пристроєм, здатним посилати зображення безпосередньо на індивідуальні приймальні пристрої на Землі. В контексті даної Конвенції організація-джерело і розподільна організація співпадають, оскільки немає необхідності в подальшому розповсюдженні сигналів, що приймаються із супутників, і подальшій їх передачі.

Ця ідея була підтримана іншими делегаціями і тому стаття 3 виключає зі сфери Конвенції сигнали, які «передаються органом-джерелом або за його дорученням» і які «призначені для безпосереднього прийому із супутника широкою публікою». Посилання на орган-джерело необхідне, щоб підкреслити, що даний виняток не призначено для виправдання діяльності «піратських» розповсюджуваних організацій, які використовують систему СПМ для своїх передач на основі традиційних сигналів супутника.

Винятки. Відповідно до статті 4 жодна Договірна держава не зобов'язана вживати заходів, передбачених статтею 2 (1), якщо сигнал, передаваний розповсюджуваним органом, для якого сигнал не призначався: несе короткі уривки з переданої за допомогою сигналів програми, що містять повідомлення про поточні події, але тільки в тому обсязі, який виправданий інформаційною метою таких уривків; або несе як цитати короткі уривки з переданої сигналами програми за умови, що такі цитати відповідають чесній практиці і виправдані інформаційною метою таких цитат; або несе передавану сигналами програму, враховуючи, що розповсюдження ведеться виключно з метою освіти, зокрема для освіти дорослих, або з метою наукових досліджень там, де згадана територія є Договірною державою, що розглядається як країна, яка розвивається, відповідно до усталеної практики Генеральної Асамблеї ООН.

Відсутність ретроспективної дії. Жодна Договірна держава не зобов'язувана застосовувати Конвенцію про супутники відносно будь-якого сигналу, переданого до того, як ця Конвенція набуде чинності щодо зазначеної держави (стаття 5).

Гарантії інтересів осіб і організацій, які сприяють створенню програми. Конвенція про супутники в жодному разі не може тлумачитися як така, що обмежує або завдає шкоди охороні, надаваній авторам, виконавцям, виробникам фонограм або організаціям мовлення відповідно до національного законодавства або міжнародних угод (стаття 6).

Зловживання монополією. Конвенція про супутники не може тлумачитися як така, що обмежує право будь-якої Договірної держави застосовувати її національне законодавство для запобігання зловживань монополією (стаття 7).

Застереження. За винятком положень пунктів 2 і 3, жодні застереження до Конвенції про супутники не допускаються (стаття 8 (1)).

Згідно зі статтею 8 (2) будь-яка держава може на підставі свого національного законодавства на 21 травня 1974 р. [дата прийняття Конвенції про супутники] шляхом письмової нотифікації, депонованої у Генерального секретаря ООН, заявити, що для її цілей слова «коли орган-джерело підпадає під юрисдикцію іншої Договірної держави» у статті 2 (1) необхідно розглядати як ситуацію, «коли передаваний сигнал передається з території іншої Договірної держави».

Відповідно до статті 8 (3) будь-яка Договірна держава, яка на 21 травня 1974 р. обмежує або заперечує охорону відносно розповсюдження несучих програми сигналів за допомогою проводів, кабелів та інших подібних каналів зв'язку серед широкої публіки, може шляхом письмової нотифікації, депонованої у Генерального секретаря ООН, заявити, що в тому обсязі і в тій тривалості, в якій національне законодавство обмежує і заперечує охоронні заходи, вона не застосовуватиме Конвенцію для такого розповсюдження.

Будь-яка Договірна держава, яка депонувала зазначену вище нотифікацію, повинна письмово повідомити Генерального секретаря ООН про будь-які зміни в національному законодавстві, протягом шести місяців після введення їх у дію, в результаті яких положення, наявне в статті 8 (3 (b)), стає або неприйнятним, або більш обмеженим за своїм обсягом.

Отже, Конвенція про супутники розширила обсяг охорони наданої організаціям ефірного мовлення, шляхом заборони протизаконного розподілу несучих програми сигналів, що передаються за допомогою супутника, незалежно від того, що такі сигнали непридатні для прийому широкою аудиторією, і, як наслідок їх випромінювання не є ефірним мовленням, за визначенням, існуючим у Римській конвенції. Охорона, надавана Конвенцією про супутники, також застосовна і в тих випадках, коли похідні сигнали розподіляються по кабелю (на відміну від безпроводних засобів), тобто способу сповіщення передач для загального відома, не передбаченого Римською конвенцією. Конвенція про супутники не надає організаціям ефірного мовлення нових прав. Вона лише зобов'язує договірні сторони перешкоджати розподілу несучих програми сигналів будь-якою організацією-розподільником, для якої сигнали, що проходять через супутник, не були призначені.

Розділ 3

Договори ВОІВ про суміжні права

У цьому розділі розглянемо становлення і матеріально-правові положення Договору ВОІВ про виконання і фонограми, прийнятого 20 грудня 1996 р. (ДВФ) і Пекінського договору про аудіовізуальні виконання, прийнятого ВОІВ 24 червня 2012 р. (Пекінський договір).

3.1. Становлення Договору ВОІВ про виконання і фонограми

У 1989 році Асамблея і Конференція представників Бернського союзу прийняли програму ВОІВ, що передбачала скликання Комітету експертів для розгляду питань у зв'язку з можливим протоколом до Бернської конвенції. Мета скликання Комітету експертів полягала в розгляді необхідності початку роботи щодо підготовки Протоколу до Бернської конвенції. Відповідно до програми ВОІВ на дворічний період 1990–1991 рр. «Протокол буде головним чином спрямований на роз'яснення існуючих або встановлення нових міжнародних норм у таких випадках, коли відповідно до існуючого тексту Бернської конвенції можуть виникати деякі сумніви відносно обсягу застосування цієї Конвенції» [3, 2].

Комітет експертів був скликаний і провів дві сесії — першу в листопаді 1991 р. і другу в лютому 1992 р. Первинно робота сесій відбувалася на основі робочих документів, які охоплювали широкий спектр актуальних проблем, включаючи предмет авторського права, застосування мінімальних критеріїв і зобов'язання надавати національний режим. Розглядалося і питання про бажаність віднесення до протоколу прав виробників фонограм.

Асамблея і Конференція представників Бернського союзу в 1992 р. вирішили, що робота Комітету експертів стане ефективнішою шляхом створення двох Комітетів експертів, одного — для під-

готовки можливого Протоколу до Бернської конвенції і другого — для підготовки можливого нового Договору про охорону прав виконавців і виробників фонограм.

На Комітет експертів з можливого Договору про охорону прав виконавців і виробників фонограм була покладена відповідальність за обговорення всіх питань у зв'язку з ефективною міжнародною охороною прав виконавців і виробників фонограм. Цей широкий спектр повноважень залишив не вирішеним питання про те, чи повинні Комітети розглядати права виконавців як такі, що поширюються виключно на запис їх виконань на фонограми або також на аудіовізуальні записи.

Комітет експертів з можливого Договору про охорону прав виконавців і виробників фонограм провів шість сесій: першу — у червні–липні 1993 р., другу — в листопаді 1993 р., третю — у грудні 1994 р., четверту — у вересні 1995 р., п'яту — у лютому 1996 р., шосту — у травні 1996 р.

Останні три сесії цих двох Комітетів експертів були скликані в один і той же час і частково проходили спільно.

У грудні 1994 р. Міжнародне бюро ВОІВ підготувало меморандум для Комітету експертів із розробки можливих правових актів про охорону прав виконавців і виробників фонограм, який містив пропозиції стосовно охорони прав на виконання, не зафіксованих на матеріальному носіїві, а також фонограм із врахуванням як права виробників фонограм, так і права виконавців відносно виконань, зафіксованих у фонограмах. В очікуванні рішення керівних органів ВОІВ відносно того, включати чи ні до нового правового акту питання про охорону прав виконавців на аудіовізуальні записи, до меморандуму не були включені пропозиції щодо такої охорони.

Відносно останнього питання в Комітеті була одностайна думка, що в мандаті та функціях Комітету немає нічого, що перешкоджало б обговоренню питання про можливі положення щодо прав виконавців на аудіовізуальні записи (на відміну від суто чистих записів). Керівні органи погодилися з цим на своїх сесіях у вересні 1993 р. Отже, Міжнародне бюро повинно було підготувати робочий документ про аудіовізуальні записи.

Меморандум містив нові визначення таких понять як «виконавець», «фонограма», «фіксація», «виробник фонограми», «публікація», «відтворення», «оренда», «надання в загальне користування», «доведення до загального відома» (поняття, яке згідно з новим визначенням охоплювало виконання) і «публічне виконання». Необхідність у нових визначеннях зумовлена головним чином розвитком нових технологій (особливо цифрових технологій), що мають вирішальне

значення на розвиток творчості, використання і охорону фонограм. Комітет на перших своїх засіданнях обговорив ці визначення не окремо, а у зв'язку з відповідними положеннями про права.

Цифрові технології дозволяють, зокрема, зробити нові мастер-записи існуючих записів виконань (таких, як з усуненням шумів і «поганих нот», посилення, подовження, скорочення або інші зміни різних частин виконання або частин цих виконань у нових комбінаціях у новому контексті). Такий розвиток подій посилює точку зору, що виконавцям також повинні бути надані особисті немайнові права, подібні до відповідних прав авторів. Меморандум пропонував визнати такі права. Ця пропозиція одержала суттєву підтримку, але зустріла також і певні заперечення.

Для незафіксованих на носіїві (живих) виконань меморандум пропонував, щоб аналогічні права (поширені на доведення до загального відома і фіксацію таких виконань) були прийняті, як це передбачено Римською конвенцією. Пропонувалось, щоб ці мінімальні права надавались не як право запобігати (що передбачено Римською конвенцією), а як виключне право дозволяти (або забороняти). Комітет загалом погодився з цією пропозицією.

Найважливіша частина меморандуму відносилася до економічних (майнових) прав виконавців відносно їх виконань, зафіксованих у фонограмах, і до майнових прав виробників фонограм відносно цих фонограм.

Меморандум запропонував ввести виключне право виконавців і виробників фонограм на дозвіл відтворення фонограм, а також виключне право на дозвіл первинного розповсюдження (розповсюдження до першого продажу) та імпорту копій. Оскільки на той час прокат фонограм (переважно компактних дисків) стала основною формою використання в деяких країнах, меморандум також пропонував ввести виключне право на прокат і як можливої альтернативи також надання в публічне користування фонограм, що залишилися після першого продажу копій. Ці пропозиції були підтримані Комітетом, за винятком визнання права на передання в публічне користування.

Запис на стрічку в домашніх умовах розглядався як питання, пов'язане з копіюванням. Меморандум пропонував, щоб як мінімальне зобов'язання було визнано право на винагороду, виплачувану у формі податку виробниками та імпортерами записувального обладнання і матеріалів, збирану організаціями колективного управління і розподілювану серед відповідних виконавців або виробників (продюсерів), до того ж це право повинно бути аналогічним правам авторів та інших володільців авторського права. Пропози-

ції, включені до меморандуму, були підтримані більшістю делегацій. Тривала подальша робота відносно окремих деталей.

Враховуючи можливість і наявну практику перетворення фонограм і таким чином виробництва змінених варіантів, у меморандумі пропонувалося також введення права адаптації для виконавців і виробників. Погляди щодо цього неоднозначні. Тривало подальше обговорення.

Решта пропозицій, включених до меморандуму: мінімальний строк охорони, передбачений для виконавців, повинен становити 50 років від дати здійснення запису їх виконань, а для виробників, як правило, від дати випуску їх фонограм; не допускається жодних формальностей як умови охорони; для захисту охоронюваних прав *mutatis mutandis* повинні застосовуватися ті ж самі положення, що й положення, запропоновані в меморандумі відносно протоколу до Бернської конвенції щодо авторського права; повинно бути передбачено надання повного національного режиму для іноземних виконавців і продюсерів.

На сесіях, що відбулися в лютому 1996 р., Комітети експертів рекомендували, щоб Дипломатична конференція по укладанню відповідних договорів була проведена у грудні 1996 р. Підготовчий комітет, Асамблея ВОІВ і Асамблея Бернського Союзу прийняли рішення, відповідно до якого Дипломатичну конференцію під егідою ВОІВ з деяких питань авторського права і суміжних прав заплановано було провести 2–20 грудня 1996 р. в Женеві. Комітети експертів поклали на Голову завдання підготовки проєктів текстів договорів («Основні пропозиції») для розгляду на Конференції.

30 серпня 1996 р. ВОІВ опублікувала документ CRNR/DC/5 до Дипломатичної конференції «Основні пропозиції відносно положень, які регулюють матеріальні норми права, Договору про охорону прав виконавців і виробників фонограм, які повинні бути розглянуті Дипломатичною конференцією».

Зазначений документ ВОІВ містив проєкт Договору про охорону прав виконавців і виробників фонограм, який складався з преамбули, п'яти глав, 27 статей матеріально-правового характеру.

На Дипломатичній конференції, яка відбулася 2–20 грудня 1996 р. в Женеві, структура проєкту Договору не зазнала докорінних змін. Зокрема, уточнено назву Договору: замість «Договір про охорону прав виконавців і виробників фонограм», прийнято «Договір ВОІВ про виконання і фонограм». Із глав II «Права виконавців» та III «Права виробників фонограм» вилучено статті відповідно 8 і 15 під назвою «Право на зміну». Статті «право на винагороду

за ефірне мовлення» та — «обмеження і винятки» із глав II і III перенесені до глави IV (Спільні положення).

На розгляд Дипломатичної конференції Головою Комітетів експертів запропоновано проекти трьох договорів:

- Договір про деякі питання охорони літературних і художніх творів;
- Договір про охорону прав виконавців і виробників фонограм;
- Договір про інтелектуальну власність відносно баз даних.

20 грудня 1996 р. на Дипломатичній конференції було прийнято два договори: Договір ВОІВ про авторське право (ДАП) і Договір ВОІВ про виконання і фонограми (ДВФ).

Україна є членом ДВФ з 20 травня 2002 р.

3.2. Матеріально-правові положення Договору ВОІВ про виконання і фонограми

Преамбула. У Преамбулі висловлена мета Договору і віднесені до неї основні аргументи і міркування. У пункті 1 Преамбули подана основна мета Договору. Він відображає формулювання першого пункту Преамбули Паризького акта Бернської конвенції з відповідними змінами: «Бажаючи найбільш ефективно і однаково вдосконалювати і підтримувати охорону прав виконавців і виробників фонограм».

У пункті 2 проголошується визнання необхідності нових міжнародних правил для досягнення мети, викладеної у першому пункті із врахуванням різноманіття подій, які зумовлюють вдосконалення охорони у сфері, охоронюваній Договором.

У пункті 3 Преамбули визначається зв'язок Договору із загальною еволюцією всієї сфери інтелектуальної власності: прискорений розвиток і зближення інформаційної технології і техніки в галузі зв'язку. Договір, який містить окремі положення з «традиційних питань», також включає вирішення актуальних питань, що виникають у зв'язку з технічним прогресом.

На Дипломатичній конференції у Женеві у грудні 1996 р. до Преамбули було додано пункт 4 «Визнаючи необхідність збереження балансу прав виконавців і виробників фонограм та інтересів широкої публіки, зокрема в галузі освіти, наукових досліджень і доступу до інформації».

Преамбула ДВФ сформульована аналогічно преамбулі ДАП. Проте у ДВФ не зроблено посилань на необхідність чіткішого тлумачення окремих існуючих правил. ДВФ має за мету стати всеоб'ємним документом, ніж документом, який містить чіткіше тлумачення окремих існуючих норм.

Відношення до інших договорів. У пункті 1 статті 1 міститься «римська гарантія» — положення змодельоване зі статті 2 (2) Угоди ТРІПС, яке є найбільш сучасним із таких положень в існуючих договорах. Ніщо в цьому Договорі не зменшує зобов'язання, які Договірні сторони мають відносно одна одної за Римською конвенцією.

Положення пункту 2 підтверджує, що ДВФ жодним чином не впливає на зобов'язання Договірних сторін, які вони можуть мати одна до одної за договорами в галузі авторського права.

На Дипломатичній конференції в Женеві у грудні 1996 р. до статті 1 ДВФ було додано третій пункт: «(3). Цей Договір жодним чином не пов'язаний з будь-якими іншими договорами і не обмежує будь-які права і зобов'язання за ними».

У Узгодженій заяві відносно статті 1 ДВФ зазначено, що стаття 1 (2) уточнює взаємозв'язок між правами на фонограми за цим Договором і авторським правом на твори, вміщені у фонограмах. У разі, коли дозвіл вимагається як від автора твору, втіленого у фонограмі, так і від виконавця та виробника, що володіє правами на фонограму, необхідність у дозволі автора не відпадає через те, що також вимагається дозвіл виконавця або виробника чи навпаки.

Також зазначено, що ніщо в статті 1 (2) не перешкоджає Договірній стороні надавати виключні права виконавцю або виробнику фонограми на додаток до прав, які повинні бути надані за цим Договором.

Визначення. Стаття 2 містить визначення наступних термінів: «виконавці», «фонограма», «запис», «виробник фонограми», «опублікування», «ефірне мовлення», «сповіщення для загального відома».

Коли в 1993 р. розпочалася підготовча робота над проектом цього Договору, Міжнародне бюро сформулювало ряд визначень і передало їх на розгляд Комітету експертів. Ці пропозиції були подані в документі IMR/CE/1/2. У 1994 р. після перших двох засідань Комітетів експертів Міжнародне бюро із врахуванням пропозицій, внесених під час обговорень, знову подало на розгляд Комітету проєкт визначень (документ IMR/CE/III/2). На третій сесії Комітет провів подальше обговорення пропонованих визначень. На підставі зазначених обговорень як доповнення до звіту про засідання було опубліковано резюме всіх виступів щодо визначень (IMR/CE/III/3 — Supl). У пропозиціях до п'ятої сесії у лютому 1996 р. Аргентина подала набір визначень, а США висловили думку, відповідно до якої питання про визначення повинно бути розглянуто. Європейське Співтовариство і його держави-члени зазначили, що обговорення повинно відбуватися на основі домовленостей, досягнутих під час попередніх засідань Комітету експертів, а також на основі меморандумів, підготовлених Міжнародним бюро.

Стаття 2 (а) присвячена терміну «**виконавці**». Прообраз визначення цього терміна подано у статті 3 (а) Римської конвенції: «виконавці означають акторів, співаків, музикантів, танцюристів та інших осіб, які грають роль, співають, читають, декламують, грають на музичних інструментах або будь-яким іншим способом виконують твори літератури і мистецтва». Визначення, подане в Римській конвенції, повністю засноване на виконанні літературних і художніх творів. Стаття 9 Римської конвенції містить положення, яке дозволяє Договірним державам розширювати обсяг охорони: «Будь-яка Договірна держава у своєму національному законодавстві і правилах може поширювати охорону, передбачену цією Конвенцією, на артистів, які не виконують літературні або художні твори».

Визначення ДВФ близьке за формулюванням до визначення, поданого в Римській конвенції. Проте воно включає дві зміни. Перша зміна полягає у включенні — відповідно до пропозиції, внесеної Аргентиною, — слова «інтерпретує» до переліку прикладів видів діяльності, що підпадають під виконання. Друга зміна полягає в розширенні спектра артистів, охопюваного визначенням. Відповідно до рекомендацій, внесених Аргентиною і Міжнародним бюро, визначення терміна «виконавці» включає також осіб, які виконують вираження фольклору.

Стаття 2 (b) містить визначення терміна «**фонограма**». У статті 3 (b) Римської конвенції цей термін визначений наступним чином: «фонограма означає будь-який виключно звуковий запис певного виконання або інших звуків». У ДВФ це визначення одержало подальший розвиток за двома аспектами.

По-перше, визначення фонограми модернізовано шляхом поширення сфери його охоплення на фонограми, які не є записом звуків. Фонограми можуть бути, наприклад, виготовлені з використанням цифрової технології, відповідно до якої записувані дані можуть використовуватися для генерації звуків, навіть незважаючи на те, що «реальні» звуки не здійснювалися. Такі дані можуть відтворюватися для слухового сприйняття за допомогою відповідного електронного обладнання. Аргентина і Міжнародне бюро рекомендували, щоб зазначене визначення включало «цифрове відображення звуків». Проте характеристика «цифрове» може як така застаріти з розвитком техніки, тому слово «цифрове» було опущено.

По-друге, вираз «виключно звуковий», використовуваний у Римській конвенції, замінено, адже звуки можуть бути записані у формі даних до появи можливості їх відтворення у звуковій формі. Відповідно до другого положення цього визначення «звуки у формі

запису, включеного до кінематографічного або іншого аудіовізуального твору», не є фонограмою.

В Узгодженій заяві до статті 2 (b) зазначено, що визначення фонограми, подане у статті 2 (b), не передбачає того, що права на фонограму зачіпаються у зв'язку з їх включенням до кінематографічного або іншого аудіовізуального твору.

У проєкті Договору пропонувалися два варіанти визначення поняття «запис». Варіант А обмежував визначення суто записом звуків або їх відображень. У варіанті В це визначення, крім того, поширювалося на зображення та їх відображення. На Дипломатичній конференції 1996 р. визначення цього поняття обмежено записом звуків та їх відображень. Тому стаття 2 (c) ДВФ визначає: «запис означає втілення звуків або їх відображень, що дозволяє здійснювати їх сприйняття, відтворення або сповіщення за допомогою відповідного пристрою».

Термін «**виробник фонограми**» визначено у статті 3 (c) Римської конвенції як «фізична або юридична особа, яка вперше здійснює запис звуків будь-якого виконання або інших звуків». У проєкті Договору до визначення цього терміна було додано лише один елемент: включено поняття «відображення звуків». На Дипломатичній конференції 1996 р. акцент було зроблено на тому, що виробником є особа, яка бере на себе ініціативу, координацію, економічну, а також інші види відповідальності за перший запис фонограми, незалежно від використовуваної технології.

У статті 2 (e) ДВФ дано визначення терміна «**опублікування**». У статті 3 (d) Римської конвенції подане наступне визначення: «опублікування означає пропозицію примірників публіці в розумній кількості». У проєкті Договору до цього терміна було додано вимогу згоди, щоб таке виконання або фонограма не могли бути опубліковані без згоди відповідного праволодільця. Це робить концепцію опублікування в Договорі подібною до концепції, наявної в Бернській конвенції.

В Узгодженій заяві до статті 2 (e) (як і до статей 8, 9, 12, 13) зазначено, що вирази «примірники» та «оригінал і примірники» у значенні цих статей, будучи предметом права на розповсюдження, права на прокат за зазначеними статтями відноситься виключно до зафіксованих примірників, які можуть бути випущені в обіг у вигляді матеріальних предметів».

Перша частина визначення терміна «**ефірне мовлення**», поданого у статті 2 (f) ДВФ, слідує визначенню у статті 3 (f) Римської конвенції, відповідно до якого «ефірне мовлення означає передачу

засобами безпроводного зв'язку звуків або зображень і звуків для прийому публікою».

У ДВФ до цього визначення додана передача відображень звуків. Друга частина визначення підтверджує, що передача для прийому публікою через супутник також є «ефірним мовленням». Третя частина визначення розглядає мовлення кодованих сигналів. У тих випадках, коли публіці надані засоби декодування, результат такої передачі аналогічний результату будь-якого традиційного ефірного мовлення з точки зору публіки і володільців прав на фонограми. Кодовані передачі можуть бути мовленням, як є мовленням передача відкритих сигналів. Умовою при цьому є надання публіці засобів декодування організацією ефірного мовлення або за її згодою.

У статті 2 (g) ДВФ дано визначення терміна «**сповіщення для загального відома**». Римська конвенція не містить цього визначення.

Зазначене визначення складається з двох частин. Перша частина визначає «сповіщення для загального відома» як передачу публіці будь-яким способом, крім ефірного мовлення. Визначення включає передачу засобами безпроводного зв'язку для прийому публікою і покриває будь-яку передачу по проводах живого виконання або виконання, що програвалось для публіки з фонограми у випадках, коли публіка не присутня в тому місці, де відбувається виконання або здійснюється програвання фонограми. Визначення також включає всі види подальшої передачі по проводах будь-яких інших передач.

Визначення «сповіщення для загального відома» поширюється тільки на звукові виконання.

Друга частина визначення включена до цього положення виключно задля статті 15 «право на винагороду за ефірне мовлення і сповіщення для загального відома» ДВФ, відповідно до якої сповіщення для загального відома включає доведення звуків або відображень звуків, зафіксованих у фонограмі, до слухового сприйняття публікою. Подібне сповіщення може включати пряме програвання фонограм для публіки в дискотеці за допомогою автоматичного програвача тощо.

Права осіб, охоронювані за ДВФ. Правила відносно умов охорони містяться у статтях 4 і 5 Римської конвенції. Стаття 4 встановлює прив'язки для надання національного режиму виконавцям, а стаття 5 встановлює прив'язки для надання національного режиму виробникам фонограм.

Ці умови надання охорони досить добре себе зарекомендували. Значна кількість держав привели своє національне законодавство

у відповідність до цих умов. Тому вважали за доцільне і розумне використати ці умови для вдосконалення охорони прав виконавців і виробників фонограм.

Стаття 3 ДВФ визначає осіб, права яких охороняються за цим Договором. Вона закріплює критерій «національності» (громадянства) як базовий для визначення осіб, які користуються охороною відповідно до цього Договору. У пункті 2 цієї статті зроблено спеціальне застереження про те, що задля ДВФ під «громадянами» держав-учасниць розуміються ті виконавці та виробники фонограм, які відповідали б критеріям надання охорони, передбаченим Римською конвенцією, як нібито всі учасники ДВФ були членами цієї Конвенції.

Відповідь на питання про коло осіб, правам яких повинна надаватися охорона відповідно до ДВФ, може бути одержана на основі аналізу статей 4, 5 і 17 Римської конвенції.

Згідно зі статтею 4 Римської конвенції її учасники, а отже, і всі учасники ДВФ надають виконавцям національний режим охорони за дотримання хоча б однієї з наступних умов:

- виконання має місце в іншій державі-учасниці;
- виконання включене до охоронюваної фонограми;
- виконання, не будучи зафіксованим у фонограмі, поширюється шляхом передачі в ефір, охоронюваної відповідно до статті 6 зазначеної Конвенції.

Стаття 5 Римської конвенції передбачає, що правам виробників фонограм національний режим охорони надається за дотримання будь-якої з наступних умов:

- виробник фонограми є громадянином або юридичною особою іншої держави-учасниці (критерій національної належності);
- перший запис звуку було здійснено в іншій державі-учасниці (критерій місця першого запису);
- фонограма вперше опублікована в іншій державі-учасниці (критерій місця першого опублікування), при цьому охоронюваними відповідно до цього критерію визнаються і фонограми, вперше опубліковані за межами держав-учасниць, але не пізніше 30 днів після цього опубліковані в одній із держав-учасниць (таке опублікування вважається «одночасним»).

Стаття 5 (3) Римської конвенції допускає для будь-якої держави-учасниці можливість відмовитися від застосування критерію місця першого опублікування або критерію місця першого запису, а також у ряді випадків можливість використати застереження, передбачене статтею 17 даної Конвенції. Відповідно до цієї статті будь-яка держава, яка станом на 26 жовтня 1961 р. надає охорону виконавцям фонограм на основі критерію місця запису може шля-

хом повідомлення Генерального секретаря ООН, зробленого під час ратифікації, прийняття або приєднання, заявити, що задля статті 5 вона застосовуватиме тільки критерій місця запису, а задля пункту 1 (а) (iii) та (iv) статті 16 (не застосовуватиме цю статтю щодо фонограм, виробник яких не є громадянином такої Договірної держави; обмежить охорону, яка надається відповідно до цієї статті відносно фонограм). Стаття 3 (3) ДВФ надає такі ж можливості всім державам-учасницям, при цьому порядок застосування відповідних застережень, передбачений ДВФ і Римською конвенцією, по суті однаковий.

В Узгодженій заяві, зробленій відносно статті 3 (2) ДВФ, зазначено, що для застосування положень, які випливають з нього, зокрема критерію місця першого запису, поняття «запис» означає завершення виготовлення еталонної стрічки.

Відповідно до іншої Узгодженої заяви, зробленої щодо цієї статті, у разі приєднання до ДВФ міжнародної організації передбаченою в ньому охороною повинні користуватися всі громадяни держав-учасниць такої організації.

Національний режим. На Дипломатичній конференції 1996 р. зіткнулися дві позиції: перша полягала у прагненні гарантувати справжній національний режим, а друга полягала у бажанні пом'якшити його настільки, щоб він мало чим відрізнявся від матеріальної взаємності. Було подано ряд змін до тексту проекту Договору, а потім через те, що питання регулювання національного режиму зачіпають серйозні економічні інтереси. І країни-імпортери, і ті, що надають права, не визнавані в інших країнах, зацікавлені в максимально можливому зменшенні сфери застосування національного режиму. Це питання було залишено для неформальних переговорів під час трьох тижнів Дипломатичної конференції, і Головний комітет I звернувся до цього питання тільки ранком останнього дня Конференції. Гаряча дискусія засвідчила, що делегати не дійшли до єдиної згоди навіть до того часу.

На цю сесію Головного комітету I делегація Швейцарії подала текст, який у кінцевому рахунку було прийнято як статтю 4 ДВФ. Делегація відзначила, що зміна була заснована на тексті Угоди ТРІПС і повинна становити основу для компромісу, прийнятого для всіх делегацій.

Пропозиція і прийняте рішення відповідало положенню статті 3 (1) Угоди ТРІПС, яка стверджує: «Що стосується виконавців, виробників фонограм та радіомовних організацій, таке зобов'язання [тобто, зобов'язання кожної країни-члена відповідно до першого речення того ж параграфа «надавати громадянам інших країн-членів

режим не менш сприятливий, ніж той, який вона надає громадянам інших країн-членів» відносно охорони інтелектуальної власності] застосовується тільки відносно прав, передбачених цією Угодою».

Режим, який передбачає тільки зобов'язання надання громадянам інших Договірних сторін прав, окремо передбачених Договором, не є справжнім національним режимом. Він ближче до застосування матеріальної взаємності з дотримання певних мінімальних зобов'язань відповідно до Договору.

В той час, як стаття 4 ДВФ відповідає статті 3 (1) Угоди ТРІПС, вона суттєво відрізняється від положень статті 2 Римської конвенції, яка передбачає такий же національний режим, як і Бернська конвенція.

Стаття 4 дозволяє Договірним сторонам відмовитися від національного режиму відносно виключних прав, «окремо надаваних цим Договором» і права на справедливу винагороду, відмінних від прав, передбачених статтею 15 «Права на винагороду за ефірне мовлення і сповіщення для загального відома», також зважаючи на винятки відносно останніх у пункті 2 цієї статті. Визначається, що «окремо надані права» передбачаються кожною Договірною стороною і таким чином роль національного режиму повністю виявиться, коли певні додаткові права були надані на додаток до «окремо наданих прав», але саме відносно таких додаткових прав відсутнє зобов'язання надавати національний режим. Така заміна національного режиму матеріальною взаємністю дозволена відповідно до ДВФ тільки якщо одна з Договірних сторін є також і учасницею Римської конвенції. У ситуації, коли обидві Договірні сторони є також сторонами Римської конвенції, застосовне забезпечуючи захист застереження у статті 1 (1), і таким чином переважає зобов'язання надання дійсного національного режиму (з дозволеними Римською конвенцією винятками).

Права, окремо надавані цим Договором, повинні розглядатися разом з винятками і/або обмеженнями цих прав, допустимих згідно зі статтею 16 Договору.

Особисті немайнові права виконавців. Права виконавців передбачені у статтях 5–10 ДВФ.

Стаття 5 присвячена особистим немайновим правам виконавців. До прийняття ДВФ виконавці не користувалися особистими немайновими правами відповідно до Римської конвенції або будь-якої іншої міжнародної угоди.

У статті 5 подані основні положення про особисті немайнові права виконавців. Ці положення змодельовані на основі статті 6bis Бернської конвенції, із врахуванням відповідних змін.

Стаття 5 (1) передбачає право виконавця визнаватися виконавцем своїх виконань і заперечувати проти будь-якого їх спотворення, здатного завдати шкоди його честі або достоинству. Як і у разі авторських прав зміна як така не зачіпає особисті немайнові права: питання полягає в тому, чи завдається шкода честі або гідності автора чи виконавця. Стаття 5 (1) стосується тільки незаписаних усних виконань або виконань, записаних на фонограми, тобто не поширюється на аудіовізуальні записи виконань.

Стаття 5 (2), із врахуванням відповідних змін, відтворює статтю 6bis (2) Бернської конвенції, яка відноситься до особистих немайнових прав після смерті виконавця.

Стаття 5 (3) визначає, що засоби захисту для забезпечення прав, надавані цією статтею, регламентуються законодавством Договірної сторони, в якій запитується охорона.

Спільними елементами статті 6bis Бернської конвенції і статті 5 ДВФ є наступні:

- особисті немайнові права, надані і авторам, і виконавцям, існують «незалежно від майнових прав і навіть після передання цих прав».
- У зазначених вище статтях немає положень відносно питання невідчужуваності (заборони прижиттєвого передання) особистих немайнових прав. З цього питання у примітках до Основної пропозиції дано наступне тлумачення: «Виконавець може здійснювати свої особисті немайнові права і у нього є право не здійснювати ці права; він може навіть відмовитися від них. Наприклад, виконавець може у договорі на певний час утриматися від ідентифікації себе як виконавця даного виконання. Статус виконавця як виконавця даного виконання не може бути переданий; в цьому розумінні ніхто не може зайняти його місце» [3, 34].
- Так зване «право на повагу» в обох статтях включає у себе право «заперечувати проти будь-якого спотворення або іншої зміни» твору/виконання, «здатного завдати шкоди його [автора/виконавця] репутації».

Існує відмінність щодо «права на повагу». Це право у статті 6bis Бернської конвенції також поширюється на «будь-яке посягання на твір», а це не передбачено статтею 5 ДВФ. Згідно зі статтею 6bis Бернської конвенції автор може протидіяти будь-якій згаданій у ній дії не тільки, коли вона здатна завдати шкоди його репутації, а й коли вона здатна завдати шкоди його честі; остання підстава для протидії відсутня в статті 5 ДВФ.

Майнові права виконавців на власні незаписані виконання. Римська конвенція і Угода ТРІПС гарантують окремі права ви-

конавців на їх незаписані виконання. Стаття 7 Римської конвенції надає виконавцям право запобігати:

(1) ефірне мовлення і сповіщення для загального відома незаписаних виконань без їх дозволу, за винятком тих випадків, коли таке виконання вже передавалося в ефір;

(2) запис їх виконань без їх згоди.

Відповідно до Угоди ТРІПС виконавці мають право контролювати запис на фонограму їх незаписаних виконань (Стаття 14 (1)).

Стаття 6 ДВФ надає виконавцям наступні права:

«Виконавці користуються виключним правом відносно своїх виконань:

(i) ефірне мовлення і сповіщення для загального відома своїх незаписаних виконань, за винятком випадків, коли виконання вже передавалося в ефір;

(ii) запис своїх незаписаних виконань».

Відповідно до статті 7 (1) (a) і (b) Римської конвенції «охорона надавана виконавцям», повинна включати можливість «запобігати», тоді як стаття 6 ДВФ передбачає виключне право дозволу відносно таких дій.

Право на відтворення. Стаття 7 Римської конвенції надає виконавцям право на відтворення. Охорона, надавана виконавцям відповідно до Конвенції, включає «можливість запобігати» відтворення запису їх виконань без їх згоди.

Відповідно до статті 7 ДВФ «виконавці користуються виключним правом дозволяти пряме або опосередковане відтворення своїх виконань, записаних на фонограми, будь-яким способом і в будь-якій формі».

Ця стаття містить кілька елементів, які відрізняють її від положень Римської конвенції і які одночасно передбачають підвищення рівня надаваної охорони. Замість «можливості запобігати» передбачено, щоб виключне право надавалося виконавцям у чіткій формі і без будь-яких спеціальних умов.

Одним з таких елементів цього положення є виразне включення прямого і опосередкованого відтворення. Таке формулювання існує в статті 10 Римської конвенції відносно прав виробників фонограм.

Відповідно до статті 7 ДВФ виконавці користуються виключним правом дозволяти відтворення «будь-яким способом і в будь-якій формі». Зазначене положення свідчить про широкий обсяг цього права.

В Узгодженій заяві відносно статей 7, 11 і 16 зазначено, що право на відтворення, як воно визначено в статтях 7 і 11, і винятки, допустимі відносно цього права через статтю 16, повністю застосо-

вуються в цифровому середовищі і, зокрема, відносно використання виконань і фонограм у цифровій формі; що збереження охоронюваного виконання або фонограми в цифровій формі в електронному середовищі є відтворенням у значенні цих статей.

Право на розповсюдження. Відповідно до існуючих міжнародних угод до прийняття ДВФ виконавці не мали прав відносно розповсюдження своїх записаних виконань або фонограм.

Під час обговорень, які призвели до підготовки проекту Договору, стало зрозуміло, що принцип загального права на розповсюдження виконавців, супроводжуваний відповідними положеннями про вичерпання, одержав широке міжнародне визнання. Проте не було досягнуто єдності думок відносно обсягу або спектру цього права на розповсюдження після першого продажу або іншого передання права власності на примірник записаного виконання. Національні законодавства відрізняються в цьому відношенні. Відповідно до більшості юрисдикцій основне правило полягає в тому, що відносно примірника записаного виконання право на розповсюдження припиняє існувати, тобто вичерпується, після першого продажу такого примірника. Точки зору також розходяться стосовно питання про те, чи повинне таке вичерпання мати місце на національному, регіональному або міжнародному рівні.

Стаття 8 (1) ДВФ допускає міжнародне вичерпання права на розповсюдження: «(1) Виконавці користуються виключним правом дозволяти доведення до загального відома оригіналу і примірників своїх виконань, записаних на фонограму, шляхом продажу або іншого передання права власності».

Стаття 8 (2) ДВФ передбачає для кожної держави-учасниці свободу визначення умов, за яких вичерпання авторського права виконавців на розповсюдження настає після першого продажу або іншого передання права власності на примірник записаного виконання з дозволу виконавця. Держави-учасниці мають право, зокрема, передбачати розповсюдження примірників виконання на певній території.

Під словами «оригінал» і «примірники», використовуваними в статтях 2, 8, 9, 12 і 13 ДВФ, відповідно до Узгодженої заяви, зробленої відносно цих статей, розуміються тільки такі примірники виконань, які можуть бути випущені в цивільний обіг у вигляді матеріальних предметів, тобто розповсюджуватися або здаватися у прокат на матеріальних носіях. Це застереження виключає, зокрема, застосування положень про вичерпання прав відносно будь-яких виконань, відтворених у комп'ютерних пристроях, навіть якщо їх відтворення здійснене правомірно.

Право на прокат. Римська конвенція не містить будь-яких положень відносно прокату примірників записаних виконань або фонограм.

Стаття 9 ДВФ надає виконавцям виключне право дозволяти прокат оригіналу і примірників своїх виконань, записаних на фонограми:

«(1) Виконавець користується виключним правом дозволяти комерційний прокат для публіки оригіналу і примірників своїх виконань, записаних на фонограми, як це визначено національним законодавством Договірних сторін, навіть після їх розповсюдження, здійсненого виконавцем або за його дозволом.

(2) Незважаючи на положення пункту (1), Договірна сторона, в якій на 15 квітня 1994 р. діяла і продовжує діяти система справедливої винагороди для виконавців за прокат примірників їх виконань, записаних на фонограми, може зберегти цю систему за умови, що комерційний прокат фонограм не завдає суттєвої шкоди виключному праву виконавців на винагороду».

Право виконавців на прокат відносно їх записаних виконань було включено до пропозицій, поданих на розгляд лютневої сесії Комітетів експертів 1996 р. Аргентиною, Бразилією, Європейським Співтовариством і його державами-членами, Японією, Суданом, США і Уругваєм. Японія обмежила свої пропозиції прокатом фонограм, США обмежили свої пропозиції тільки фонограмами і музичними виконаннями.

Право зробити записані виконання доступними. Стаття 10 ДВФ вводить нове право для виконавців: «Виконавці користуються виключним правом дозволяти доведення до загального відома своїх виконань, записаних на фонограми, по проводах або засобами безпровідного зв'язку таким чином, що представники публіки можуть здійснювати доступ до них з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором».

Стаття 10 заснована на пропозиції Європейського Співтовариства і його держав-членів, внесеної у травні 1996 р.

Зазначене право включає доступ до записаних виконань по проводах або засобами безпровідного зв'язку. Здійснюється розмежування між розповсюдженням примірників записаних виконань у сприйманій на дотик матеріальній формі, яка покривається правом на розповсюдження відповідно до статті 8, і доступом до фонограм через передачу.

Право доступу обмежено ситуаціями, коли представники публіки хочуть одержати доступ до таких виконань з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором. Доступність заснована на інтерактивності та наданні доступу за запитом.

Нове право задумане як основне право для належного функціонування цифрового ринку.

Виключне право, передбачене статтею 10, покриває доступ до записаних виконань через системи, які дозволяють одержувати прямий доступ до певної фонограми, що зберігається в базі даних. Тобто, відповідно до статті 10 ДВФ «виконавці користуються виключним правом дозволяти доведення до загального відома своїх виконань, записаних на фонограми, по проводах або засобами безпроводного зв'язку таким чином, що представники публіки можуть здійснювати доступ до них з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором».

Права виробників фонограм. Відповідно до ДВФ виробникам фонограм належать: право на відтворення (ст. 11); право на розповсюдження (ст. 12); право на прокат (ст. 13); право зробити фонограми доступними (ст. 14).

Право на відтворення фонограм. Стаття 10 Римської конвенції надає виробникам право на відтворення. В ній передбачено, що «виробники фонограм користуються правом дозволяти або забороняти пряме або опосередковане відтворення їх фонограм».

Стаття 11 ДВФ стверджує: «Виробники фонограм користуються виключним правом дозволяти пряме або опосередковане відтворення своїх фонограм будь-яким способом і в будь-якій формі».

Зазначене формулювання цієї статті гармонує з відповідним положенням про права виконавців (стаття 7).

У статті 11 ДВФ містяться два положення, які відрізняються від положень Римської конвенції і поліпшують рівень охорони. Відповідно до чітко сформульованого положення в цій статті право на відтворення поширюється як на постійне, так і на тимчасове відтворення. Результатом відтворення може бути матеріальний постійний примірник у вигляді фонограми, запису або CD-ROM-диску. Це також може бути примірник фонограми на жорсткому диску для персонального комп'ютера або примірник, що міститься в робочій пам'яті комп'ютера. Фонограми, які зберігаються протягом дуже короткого часу, можуть бути відтворені або сповіщені далі, а за допомогою відповідного пристрою вони можуть стати доступними для сприйняття.

Відповідно до статті 11 ДВФ виробники фонограм користуються виключним правом відтворення «будь-яким способом і в будь-якій формі». Зазначене свідчить про широкий обсяг цього права. Так, наприклад, збереження фонограми на будь-якому електронному носії є відтворенням. Відтворення включає такі дії, як завантаження і вивантаження фонограм з пам'яті комп'ютера. Переведення в циф-

рову форму, тобто перенесення фонограми, втіленої на аналоговому носіїві на цифровий носій, завжди становить собою акт відтворення. Вираз «будь-яким способом і в будь-якій формі» вже фігурує в статті 9 (1) Бернської конвенції відносно права на відтворення, яким користуються автори. Він був включений до статті 11 ДВФ з метою пояснення того, що між правами виробників фонограм і правами авторів у цьому відношенні не існує жодної різниці.

Європейське Співтовариство і його держави-члени на травневій сесії Комітету експертів 1996 р. внесли пропозицію (документ ВСП/СЕ/VII/1/INR/CE/VI/1), відповідно до якої положення про право на відтворення виробників фонограм повинно бути включено до Договору. Вони також запропонували включити до «Протоколів Конференції» / «Загального звіту» наступне положення: «Договірні сторони підтверджують, що постійне або тимчасове збереження охоронюваної фонограми на будь-якому електронному засобі є відтворенням. Це включає такі дії, як завантаження і вивантаження фонограм з пам'яті комп'ютера» [3, 66].

Зазначена пропозиція одержала позитивну оцінку з боку багатьох урядів-членів цих Комітетів. Під час дискусій, що відбулися на травневих сесіях 1996 р., кілька делегацій запропонували включити положення з аналогічним змістом до Договору.

До лютневої сесії Комітетів експертів 1996 р. Аргентина внесла пропозицію відносно визначення терміну «відтворення»: «Відтворення фонограм або виконання, записаного на фонограму, означає факт виготовлення одного або кількох оригіналів чи примірників всієї або суттєвої частини фонограми чи записаного на фонограму виконання в електронній формі незалежно від тривалості запису» [3, 61]. Проте до Договору не було включено визначення терміна «відтворення».

Щодо суті положення статті 11 ДВФ необхідно зазначити, що технічний прогрес здійснює великий вплив на засоби, які можуть бути використані з метою відтворення. Повне і точне відтворення може бути здійснено швидко і таким чином, що відтворений матеріал перебуватиме в оперативній пам'яті комп'ютера протягом короткого часу. В деяких випадках певна фонограма або частина інформації може бути ніколи не відтворена в пам'яті комп'ютера; можуть відтворюватися тільки ті частини матеріалу, які необхідні для досягнення певного результату. В таких випадках послідовне відтворення частин фонограми може, протягом певного періоду часу, охоплювати фонограму загалом.

Деякі значимі використання нині і в майбутньому можуть бути засновані на тимчасовому відтворенні. Способом ефективної гармо-

нізації тлумачення обсягу на відтворення є підтвердженням того, що тимчасове відтворення підпадає під обсяг цього права.

Пропозиції про право на відтворення виробників фонограм були подані на розгляд лютневої сесії Комітету експертів 1996 р. Аргентиною, Бразилією, Європейським Співтовариством і його державами-членами, Японією, Китайською Народною Республікою, Суданом, США і Уругваєм. Канада запропонувала включити до цього Договору майнові права виробників фонограм на їх фонограми [3, 68].

Право на розповсюдження. До прийняття ДВФ відповідно до існуючих міжнародних угод виробники фонограм не мали загального права на розповсюдження своїх фонограм. Конвенція про охорону виробників фонограм від недозволеного відтворення їх фонограм 1971 р. надає виробникам фонограм охорону від незаконного відтвореного і недозволеного ввезення і розповсюдження копій їх фонограм.

Під час обговорення, які призвели до підготовки ДВФ, стало зрозуміло, що принцип загального права на розповсюдження виробників фонограм, супроводжуваний відповідними положеннями про вичерпання, одержав широке міжнародне визнання. Проте не було досягнуто єдності думок відносно обсягу або спектру цього права на розповсюдження після першого продажу або іншого передання права власності на примірник фонограми. Національні законодавства відрізняються в цьому відношенні. Відповідно до більшості юрисдикцій основне правило полягає в тому, що відносно примірника фонограми право на розповсюдження перестає існувати, тобто вичерпується, після першого такого розповсюдження. Точки зору також розходяться стосовно питання про те, чи повинно таке вичерпання мати місце на національному, регіональному або міжнародному рівні.

Стаття 12 ДВФ надає виробникам фонограм виключне право на розповсюдження:

- «(1) Виробники фонограм користуються виключним правом дозволяти доведення до загального відома оригіналу і примірників своїх фонограм шляхом продажу або іншого передання права власності.
- (2) Ніщо в цьому Договорі не впливає на свободу Договірних сторін визначати чи не визначати умови, на яких вичерпання права, згаданого в пункті (1), застосовується після першого продажу або іншого передання права власності на оригінал або примірник фонограми з дозволу виробника фонограми».

Стаття передбачає глобальне або міжнародне вичерпання права. Договірні сторони у своєму національному законодавстві мо-

жуть передбачити, що право на розповсюдження не застосовується до розповсюдження після першого продажу або іншого передання права власності на оригінал або примірник фонограми, відповідно до дозволу. При цьому перший продаж або передання права власності може мати місце в Договірній державі або в будь-якому іншому місці.

Положення статті 12 засновані на підході, наявному в пропозиціях Канади і Японії, внесених на розгляд лютневої сесії Комітетів експертів 1996 р.

Право на прокат. Римська конвенція не містить будь-яких положень відносно прокату примірників записаних виконань або фонограм.

Угода ТРІПС надала виробникам фонограм право на прокат. Стаття 14 (4) Угоди зобов'язує членів застосовувати із врахуванням відповідних змін положення статті 11 ТРІПС стосовно прокату в інтересах виробників фонограм і будь-яких інших правоволодільців, які можуть існувати у зв'язку з фонограмами за національним законодавством члена.

Пункт 1 статті 13 ДВФ надає виробникам фонограм виключне право «дозволяти комерційний прокат оригіналу і примірників своїх фонограм для публіки навіть після їх розповсюдження, здійсненого виробником або за його дозволом».

Пункт 2 містить положення, що дозволяє Договірним сторонам, «в яких на 15 квітня 1994 р. діяла і продовжує діяти система винагороди виробників фонограм за прокат примірників їх фонограм, може зберегти цю систему за умови, що комерційний прокат фонограм не завдає суттєвої шкоди виключним правам виробників фонограм на відтворення». Це положення змодельовано на основі статті 14 (4) Угоди ТРІПС.

Право на прокат виробників фонограм було включено до пропозицій, поданих на розгляд лютневої сесії Комітетів експертів 1996 року Аргентиною, Бразилією, Європейським Співтовариством і його державами-членами, США, Суданом, Уругваєм і Японією.

Право зробити фонограми доступними. Стаття 14 ДВФ вводить нове право для виробників фонограм: дозволяти зробити свої фонограми доступними для публіки таким чином, що «представники публіки можуть здійснити доступ до них з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором».

Це право включає доступ до фонограм по проводах або засобами безпроводного зв'язку. Отже, здійснюється розмежування між розповсюдженням фонограм у сприйманій дотиками матеріальній формі, яке покривається правом на розповсюдження відповідно до статті 12, і доступом до фонограм через передачу.

Право доступу обмежене ситуаціями, коли представники публіки можуть одержати доступ до таких фонограм з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором. Тобто, доступність заснована на інтерактивності і наданні доступу за запитом.

Зазначене право задумане як основне правило для належного функціонування електронного ринку. Електронний або цифровий «магазин записів» порівнюють з підприємством, що виробляє записи або CD. Функції виготовлення і розповсюдження, властиві музичній промисловості і магазинам, що здійснюють роздрібну торгівлю записами, можуть бути замінені базою даних, відкритою для публіки задля прямої доставки музичної продукції для мережі комп'ютерного зв'язку на домашні комп'ютери.

Виключне право, передбачене статтею 14, покриває доступ до фонограми через системи, які дозволяють одержати прямий доступ до певної фонограми, що міститься у базі даних. Вирази «можуть здійснювати доступ» і «з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором» безпосередньо покривають усі ситуації стосовно інтерактивності.

Проте існують системи і послуги, засновані на певних технічних методах і програмованих структурах, які дають можливість здійснювати доступ до фонограм, що надається в межах таких послуг, хоча такий доступ не є повністю інтерактивним. Такі послуги надаються на основі передплати. З точки зору представників публіки, такі послуги є «близькими до інтерактивних». У багатьох випадках єдиною відмінністю між інтерактивними і «близькими до інтерактивних» послугами є час, необхідний для доступу. Як для представників публіки, так і для правоволоділців — чим коротша затримка, тим ближче дія такої практики до тих послуг, які дають можливість негайного доступу. Обсяг охоронюваних об'єктів, які можуть бути запропоновані публіці таким чином, у поєднанні з тим, що цей обсяг може стати доступним через ряд паралельних каналів, здатен, значною мірою, полегшити одержання доступу. В міру зростання технічних можливостей пристроїв для збереження інформації і мереж комп'ютерного зв'язку ці послуги одержать подальший розвиток. Вони можуть базуватися на використанні кабелю або комп'ютерних мереж, або засобів безпроводного зв'язку.

Зазначена вище практика може входити в протиріччя з нормальним використанням фонограми і необґрунтовано завдати шкоди законним інтересам правоволоділцям. Окремі канали, запропоновані за передплатою, які не є частиною таких послуг, не зумовляють зазначених наслідків.

Подане в статті 14 право зробити фонограми доступними призначене для охоплення як прямих інтерактивних способів забезпечення доступності, так і послуг, що мають аналогічну дію. Обидва види послуг відповідають критеріям, поданим у статті 18, оскільки представники публіки можуть мати доступ до фонограм з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором.

Право, зазначене у статті 14, є виключним правом. Цей момент має фундаментальне значення.

Стаття 14 не є спробою визначити характер або ступінь відповідальності на національному рівні. ДВФ визначає тільки обсяг виключних прав, які повинні надаватися виробникам фонограм на фонограми. Питання про те, хто несе відповідальність за порушення цих прав і яка відповідальність за таке порушення, повинно регулюватися національним законодавством і прецедентним правом відповідно до правових традицій кожної Договірної сторони.

Пропозиції відносно цифрової передачі були подані на розгляд лютневої сесії Комітету експертів 1996 р. Аргентиною, США, Уругваєм. Європейське Співтовариство і його держави-члени внесли пропозиції з цього питання на розгляд травневої сесії Комітету експертів 1996 р.

Спільним положенням стосовно виконань і фонограм присвячена глава IV ДВФ, яка об'єднує статті 15–23.

Право на винагороду за ефірне мовлення і сповіщення для загального відома. Стаття 12 Римської конвенції надає виконавцям і виробникам фонограм право на єдину справедливу винагороду, якщо їх фонограма випускається з комерційною метою або якщо відтворення фонограми використовується для ефірного мовлення чи будь-якого сповіщення для загального відома. Винагорода виплачується користувачем виконавцю або виробнику фонограм чи їм обом. За відсутності угоди між цими сторонами національне законодавство може запропонувати правила, що регулюють часткову участь у такій винагороді.

Право на винагороду є предметом застережень, допустимих відповідно до статті 16 Римської конвенції. Відповідно до зазначеної статті будь-яка держава може заявити, що вона не застосуватиме положення статті 16 або що вона застосуватиме їх відносно певних видів використання. Будь-яка держава може також заявити, що вона не застосуватиме право на винагороду відносно фонограм, виробник яких не є громадянином іншої Договірної держави. Договірна держава може обумовити право на винагороду режимом взаємності стосовно ступеня, в якому, і строку, на який інша держава

ва надає охорону на фонограми, записані громадянином держави, яка робить таке застереження.

Стаття 15 ДВФ надає виконавцям і виробникам фонограм право на єдину справедливу винагороду за використання фонограм, опублікованих з комерційною метою або відтворень таких фонограм для ефірного мовлення чи будь-якого сповіщення для загального відома. У загальних рисах це право відповідає праву, передбаченому статтею 12 Римської конвенції. Проте пункт 1 вносить додаткові елементи, які не включені до статті 12 Римської конвенції. Право на винагороду покриває не тільки пряме використання фонограм, а й опосередковане використання для ефірного мовлення або сповіщення для загального відома, винагорода завжди повинна бути одержана і виконавцями, і виробниками. Отже, стаття 15 виключає можливість неодержання виконавцями принаймні справедливої винагороди.

Оскільки це право покриває пряме і опосередковане використання фонограм, всі форми подальшої передачі по кабелю або проводах також підпадають під обсяг регулювання цього права. Визначення сповіщення також покриває ситуації, коли фонограма програється безпосередньо для публіки, присутньої у місці відтворення. Опосередковане сповіщення фонограми охоплює ситуації, коли радіоприймач або телевізор, або інший апарат використовується для того, щоб зробити програму, включену до програми мовлення або сповіщення по проводах, доступну публіці, яка перебуває у кафе, ресторані, холлі готелів або іншому місці, відкритому для публіки.

Пункт 2 дозволяє Договірним сторонам встановлювати правила, за якими винагорода розподіляється між виконавцями і виробниками фонограм, і спосіб, яким виконавцям виплачують необхідну винагороду.

Право на винагороду відповідно до Римської конвенції передбачає застереження. Ця основна структура відтворюється і в ДВФ. Положення про застереження у пункті 2 залишає ступінь використання застереження відкритим. Договірні сторони можуть зробити відносно права на винагороду незначні або ширші застереження. Договірні сторони навіть можуть встановити режим взаємності (відносно певних умов, наприклад, таких як тривалість охорони, або режим певної взаємності) як умови надання права на винагороду виконавцям і виробникам фонограм, які відповідають критеріям володіння таким правом стосовно іншої Договірної сторони.

У пункті 4 зазначено, що фонограми, які стали доступними для загального відома по проводах або засобами безпроводного зв'язку таким чином, що представники публіки можуть здійснювати до них

доступ з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором, розглядаються як нібито вони були опубліковані з комерційною метою.

Право на винагороду, передбачене статтею 15 ДВФ, є спробою примирити дві крайнощі: з одного боку існує позиція, відповідно до якої виконавці та виробники фонограм не мають права на винагороду відносно плодів своєї праці; з іншого боку існує позиція, відповідно до якої право на винагороду повинно бути широким або навіть, що таке право повинно бути виключним.

У Узгодженій заяві зазначено, що стаття 15 не становить собою остаточне рішення питання про рівень прав на ефірне мовлення і сповіщення для загального відома, якими повинні користуватися виконавці та виробники фонограм у цифрову еру. Делегаціям не вдалося досягнути консенсусу з різних пропозицій відносно аспектів виключності, яка повинна надаватися у певних обставинах, або відносно прав, які повинні надаватися без можливості застережень, і тому це питання було залишено для подальшого вирішення.

В іншій Узгодженій заяві до цієї статті роз'яснено, що стаття 15 не перешкоджає наданню права, передбаченого цією статтею, виконавцям фольклору і виробникам фонограм із фольклорними записами, якщо такі фонограми не були опубліковані з комерційною метою.

Обмеження і винятки. У статті 16 подані обмеження і винятки з прав виконавців і виробників фонограм, передбачених цим Договором.

Пункт 1 відтворює основний принцип статті 15 (2) Римської конвенції. Договірні сторони можуть передбачити у своєму національному законодавстві ті ж види обмежень або винятків відносно охорони прав виконавців і виробників фонограм, які вони передбачають у своєму національному законодавстві відносно охорони авторського права на літературні та художні твори.

Формулювання Договору включає (в цій статті) структуру, яка використовується в статті 9 (2) Бернської конвенції для обмеження обсягу допустимих обмежень і винятків із прав автора на відтворення. Договір використовує цю структуру відносно всіх допустимих обмежень і винятків. Ця структура включає трьохступеневий критерій. Договірні сторони встановлюють будь-які обмеження або винятки з передбачених цим Договором прав у певних особливих випадках, які не завдають шкоди нормальному використанню виконання або фонограми і необґрунтовано не обмежують законні інтереси виконавця або виробника фонограми.

Пропозиції про обмеження і винятки були подані на розгляд лютневої сесії Комітету експертів 1996 р. Аргентиною, Бразилією,

Європейським Співтовариством і його державами-членами, Канадою, США, Суданом, Японією.

В Узгодженій заяві до статті 16 зазначено, що Узгоджена заява відносно статті 10 ДАП (про обмеження і винятки) застосовується, із врахуванням відповідних змін, також до статті 16 ДВФ.

В Узгодженій заяві відносно статті 10 ДАП зазначено, що положення статті 10 дозволяють Договірним сторонам переносити і відповідним чином поширювати на цифрове середовище обмеження і винятки у своїх національних законах, які вважаються прийнятними за Бернською конвенцією. Аналогічно ці положення повинні застосовуватися як такі, що дозволяють договірним сторонам визначити нові обмеження, які придатні в середовищі комп'ютерних мереж. У цій же Узгодженій заяві також зазначено, що стаття 10 (2) не обмежує і не розширює сферу застосування обмежень і винятків, допустимих Бернською конвенцією.

Строк охорони. Римська конвенція встановлює мінімальний 20-річний строк охорони для виконавців і виробників фонограм. Відповідно до статті 14 цей строк обчислюється від кінця року, в якому було здійснено запис, або в якому мало місце виконання.

Угода ТРІПС встановлює для виконавців і виробників фонограм 50-річний строк охорони. Відповідно до статті 14 (5) Угоди цей строк продовжується принаймні до кінця періоду, тривалістю 50 років, рахуючи від кінця календарного року, в якому було здійснено запис або в якому мало місце виконання.

Стаття 17 ДВФ встановлює загальний 50-річний строк охорони для виконавців і виробників фонограм.

Відповідно до пункту 1 строку охорони, надаваний виконавцям за цим Договором, продовжується, принаймні, до кінця періоду тривалістю 50 років, рахуючи від кінця року, в якому виконання було записано на фонограму.

Відповідно до пункту 2 строку охорони, надаваний виробникам фонограм за цим Договором, продовжується, принаймні, до кінця 50-річного періоду, рахуючи від кінця року, в якому фонограма була опублікована, або — за відсутності такого опублікування протягом 50 років від моменту запису фонограми — 50 років від кінця року, в якому було здійснено запис.

П'ятдесятирічний строк охорони для виконавців і виробників фонограм був запропонований Аргентиною, Європейським Співтовариством і його державами-членами, Канадою, США, Уругваєм і Японією.

Зобов'язання відносно технічних засобів. Стаття 18 ДВФ містить положення про зобов'язання відносно технічних засобів.

У статті зазначено, що Договірні сторони передбачають правову охорону і ефективні засоби правового захисту від існуючих технічних засобів, що використовуються виконавцями і виробниками фонограм у зв'язку зі здійсненням своїх прав за цим Договором і обмежують дії відносно їх виконань або фонограм, які не дозволені виконавцями або виробниками фонограм, або не допускаються законом.

Договірні сторони вільні у виборі відповідних засобів правового захисту відповідно до національних правових традицій. Основна вимога — щоб такі засоби були ефективними, стримуючим фактором і достатньою санкцією проти заборонених дій.

Договірні сторони можуть визначити точну сферу застосування положень, передбачених цією статтею, із врахуванням необхідності уникати законодавчих положень, які б перешкождали законній практиці і законному використанню об'єктів, що перебувають у сфері суспільного надбання.

Із врахуванням відмінностей у правових традиціях, Договірні сторони у своєму національному законодавстві можуть також визначати спектр і ступінь відповідальності за порушення заборони, введеної в дію відповідно до пункту 1.

Пропозиції відносно зобов'язань Договірних сторін у зв'язку з протизаконними пристроями були подані на розгляд лютневої сесії Комітетів експертів 1996 р. Аргентиною, Бразилією і США. Європейське Співтовариство і його держави-члени, а також Республіка Корея внесли пропозиції з цього питання на розгляд травневої сесії Комітетів експертів 1996 р.

Зобов'язання відносно інформації про управління правами. Стаття 19 ДВФ містить положення про зобов'язання щодо управління правами.

Відповідно до пункту 1 Договірні сторони передбачають відповідні й ефективні засоби правового захисту відносно будь-якої особи, яка навмисне здійснює будь-яку з наступних дій, знаючи або, у зв'язку із застосуванням цивільно-правових засобів захисту, маючи достатні підстави знати, що така дія спонукатиме, дозволить, сприятиме або приховуватиме порушення будь-якого права, передбаченого цим Договором:

- усунення або зміну будь-якої електронної інформації про управління правами без дозволу;
- розповсюдження, імпорт з метою розповсюдження, передачу в ефір, сповіщення або доведення до загального відома без дозволу виконань, примірників записаних виконань або фонограм, знаючи що в них без дозволу була змінена електронна інформація про управління правами.

У пункті 2 ідентифікується інформація, що підпадає під обсяг регулювання цієї статті. Зазначений обсяг обмежений інформацією, яка ідентифікує виконавця, виконання виконавця, виробника фонограми, фонограму, володільця будь-якого права на виконання або фонограму, або інформацію про умови використання фонограми чи виконання і будь-які цифри або коди, в яких подана така інформація, коли будь-який із цих елементів інформації, доданий до примірника записаного виконання або фонограми, чи з'являється у зв'язку зі сповіщенням або доведенням записаного виконання чи фонограми до загального відома.

Договірні сторони можуть сформулювати точну сферу застосування положень, передбачених цією статтею, із врахуванням необхідності уникати законодавства, яке б перешкоджало здійсненню законної практики. Із врахуванням відмінностей правових традицій, Договірні сторони у своєму національному законодавстві можуть також визначити спектр і ступінь відповідальності за порушення заборони, введеної в дію відповідно до пункту 1.

Під час виконання зобов'язань, встановлених цією статтею, Договірні сторони можуть особливо обмежувати обсяг положень у своєму національному законодавстві таким чином, що технічно недоцільні вимоги не покладаються на організації мовлення та інших користувачів, які займаються належним чином дозволеним сповіщенням записаних виконань або фонограм, або ретрансляцією передач ефірного мовлення.

Використання електронної інформації про управління правами є добровільним. Зобов'язання Договірних сторін відносно інформації про управління правами застосовується тільки в тих випадках, коли така інформація надавалась.

Намір зміни або знищення електронної інформації про управління правами з метою досягнення фінансової вигоди є аспектом, який у більшості країн підпадає під сферу застосування положень кримінального законодавства.

Пропозиції відносно інформації про управління правами були подані на розгляд лютневої сесії Комітетів експертів 1996 р. Аргентиною, Бразилією, Канадою і США.

В Узгодженій заяві відносно статті 19 зазначено, що Узгоджена заява статті 12 (про зобов'язання відносно інформації про управління правами) ДАП застосовуються, із врахуванням відповідних змін, також до статті 19 ДВФ.

В Узгодженій заяві відносно статті 12 ДАП зазначено, що вказівка на «порушення будь-якого права», передбаченого ДАП або Бернською конвенцією, включає як виключні права, так і права на

винагороду; Договірні сторони не базуватимуться на цій статті при визначенні або застосуванні системи управління правами, в результаті чого вводились би формальності за Бернською конвенцією або ДАП, що забезпечують вільний рух товарів або перешкоджають реалізації прав за ДАП.

Формальності. Стаття 20 ДВФ встановлює основний принцип вільної від формальностей охорони, змодельований на основі Бернської конвенції: «Володіння правами і здійснення прав, передбачених цим Договором, не пов'язані з дотриманням будь-яких формальностей». Ці положення повинні тлумачитися еквівалентно до відповідних положень Бернської конвенції.

У цій статті встановлений принцип автоматичної охорони. Як умова надання і здійснення прав, передбачених ДВФ, не можуть встановлюватися жодні формальності. Формулювання цього положення слідує формулюванню статті 5 (2) Бернської конвенції.

Застереження. Провідним принципом статті 21 є те, що з врахуванням положень статті 15 (3), жодні застереження до цього Договору не допускаються.

Відповідно до статті 15 (3) «Право на винагороду за ефірне мовлення і сповіщення для загального відома»: «Будь-яка Договірніа сторона у повідомленні, переданому на збереження Генеральному директору ВОІВ, може заявити, що вона застосовуватиме положення пункту 1 [йдеться про право на єдину справедливу винагороду за пряме або опосередковане відтворення фонограм, опублікованих з комерційною метою, для ефірного мовлення або будь-якого сповіщення для загального відома] тільки відносно деяких видів використання або що обмежить її застосування будь-яким іншим способом, або що вона взагалі не застосовуватиме ці положення».

Можливість робити вище зазначені застереження включена до ДВФ з метою досягнення його найбільш широкого прийняття загалом. Більшість Договірних держав Римської конвенції вибрали можливість не робити тотального застереження до права на винагороду. Моделюючи ДВФ у найбільш прийнятній для широкого кола редакції, існує можливість встановити не тільки важливий загальний рівень міжнародної охорони, а й об'єднати між собою країни, які хочуть утвердити вищий рівень охорони.

Застосування за часом. Стаття 22 містить положення, які регулюють застосування Договору відносно виконань, фонограм, прав і обов'язків, які існували до введення в дію ДВФ.

У пункті 1 зазначено, що Договірні сторони, із врахуванням відповідних змін, застосовують положення статті 18 Бернської конвен-

ції до прав виконавців і виробників фонограм, передбачених цим Договором.

У пункті 2 зазначено, що незважаючи на пункт 1 Договірної сторони може обмежити застосування статті 5 цього Договору [про особисті немайнові права виконавців] виконаннями, які мали місце після введення в дію цього Договору відносно кожної Договірної сторони.

Відповідно до статті 20 (2) Римської конвенції жодна із держав-учасниць не зобов'язана застосовувати передбачені в ній положення до виконань, які мали місце до дати приєднання такої держави до Римської конвенції, а також до фонограм, записаних до цієї дати.

Стаття ж 22 ДВФ встановлює застосування відносно охорони прав виконавців і виробників фонограм за аналогією положень статті 18 Бернської конвенції, відповідно до яких охороні підлягають усі об'єкти, відносно яких не закінчився передбачений строк охорони, зокрема і вперше опублікованих до моменту приєднання відповідної держави до Бернської конвенції, до того ж усі можливі винятки з цього правила обмежені положеннями даної Конвенції.

Пункт 2 даної статті ДВФ допускає можливість додаткового винятку із зазначених вище правил відносно особистих немайнових прав виконавців, оскільки відповідно до його положень будь-яка держава-учасниця має право застосування положень присвяченої цим правам статті 5 Договору тільки тими виконаннями, які матимуть місце після приєднання до неї такої держави.

Положення про забезпечення прав. Стаття 23 (1) ДВФ зобов'язує Договірні сторони вжити відповідно до своїх правових систем заходи, необхідні для забезпечення застосування цього Договору.

Відповідно до пункту 2 Договірні сторони повинні забезпечити, щоб у їх законах були передбачені заходи по забезпеченню прав, що дозволяють здійснювати ефективні дії проти будь-якого акту порушення прав, передбачених цим Договором, включаючи термінові заходи, що є стримуючим засобом від подальших порушень.

3.3. Становлення Пекінського договору про аудіовізуальні виконання

У проекті Договору про охорону прав виконавців і виробників фонограм, опублікованому в документі ВОІВ CRNR/DC/5 від 30 серпня 1996 р., було порушено питання про надання виконавцям прав на аудіовізуальний запис їх виконань. У положеннях про права виконавців, наявних у проекті Договору, пропозиції подані таким чином, щоб дозволити Дипломатичній конференції розглядати варі-

анти Договору, що містять або не містять таке нове право. Пункт (с) статті 2 проекту Договору стосовно визначення поняття «запис» містив перший приклад такого подання варіантів. Варіант А обмежував визначення суто записом звуків або їх відображень. Це відповідало значенню слова «запис», використаному у визначенні «фонограма» в статті 3 (b) Римської конвенції. У варіанті В це визначення поширювалося на зображення та їх відображення. Відповідні варіанти також були включені до дев'яти інших положень: пункт h статті 2 — визначення терміна «сповіщення для загального відома»; стаття 5 — особисті немайнові права виконавців; стаття 6 — майнові права виконавців на свої незаписані виконання; стаття 8 — право на змінювання; стаття 9 — право на розповсюдження і право на імпорт; стаття 10 — право на прокат; стаття 11 — право зробити виконання доступними; стаття 21 — строк охорони.

Питання ж про обсяг прав виконавців постало на порядок денний у результаті п'яти років дискусій у цій галузі. Міжнародне бюро ВОІВ підготувало меморандум до першої сесії Комітету експертів із можливого Протоколу до Бернської конвенції у листопаді 1991 р. (документ ВСР/СЕ/112). У меморандумі пропонувалось (у пунктах 56–70), щоб Комітет розглянув можливість включення до Протоколу також прав виробників фонограм. Висловлюючи широку підтримку на користь поліпшення рівня охорони таких виробників, більшість делегатів і спостерігачів дотримувалися думки, що фонограми не є належним об'єктом для включення до Протоколу до Бернської конвенції. При цьому визнавалось, що вдосконалення прав виробників фонограм не може ефективно обговорюватись без обговорення прав виконавців, виконання яких включені до фонограми.

29 вересня 1992 р. Асамблея і Конференція представників Бернського союзу заснували Комітет експертів з можливого Договору про охорону прав виконавців і виробників фонограм і визначили коло його повноважень. Підпункт (viii) рішення визначив повноваження Комітету експертів як такі, що «охоплюють усі питання відносно ефективної охорони прав виконавців і виробників фонограм». У Меморандумі, підготовленому до першої сесії цього Комітету, Міжнародне бюро заявило, що вважається реальним існування двох можливих тлумачень повноважень. Перше можливе тлумачення полягало в тому, що охорона прав виконавців повинна обговорюватись тільки у зв'язку із записом їх виконання на фонограму, використанням таких записів. Друге можливе тлумачення полягало в тому, що повинні обговорюватись всі можливі питання відносно прав виконавців, включаючи питання аудіовізуального запису. На підтримку цього тлумачення було висловлено зауваження, що

повноваження не включають будь-якого обмеження або вказівки спектру прав, що підлягають обговоренню.

Комітет провів першу сесію у червні-липні 1993 р. і по завершенню загальних дебатів було досягнуто консенсусу на користь другого тлумачення, слідуючи зауваженню, відповідно до якого «ніщо в повноваженнях, визначених керівними органами, не заважає обговоренню питань про можливі положення щодо прав виконавців на аудіовізуальну продукцію...». Тоді Генеральний директор заявив, що Міжнародне бюро підготує документ про аудіовізуальні записи.

Під час третьої сесії Комітетів експертів багато делегацій висловили підтримку включенню до нового документа права виконавців на аудіовізуальні записи. Міжнародне бюро підготувало з цього питання дискусійний документ до четвертої сесії Комітету експертів, що проходила у вересні 1995 р. У документі подані аргументи за і проти включення нових правил, а також огляд відповідних положень Римської конвенції, Угоди ТРІПС і різних національних законів та регіональних угод.

На четвертій сесії у вересні 1995 р. були подані дві пропозиції: Європейське Співтовариство і його держави-члени запропонували, щоб певні права виконавців були поширені на аудіовізуальні записи, а США представили пропозицію, що обмежувала охорону прав виконавців тільки звуковими записами. На розгляд п'ятої сесії Комітету експертів Аргентина, Бразилія, Європейське співтовариство та його держави-члени, Китайська Народна Республіка і Судан подали пропозиції, які різною мірою поширювали охорону прав виконавців на аудіовізуальні записи їх виконань. Канада, США, Уругвай, Японія подали пропозиції, які, за окремими винятками, зводились до охорони звукозаписів.

На основі поданих пропозицій і обговорень, що відбулися в межах Комітету експертів, стало зрозуміло, що немає можливості подати пропозицію, яка у розумних межах задовольнила інтереси прибічників обох точок зору з цього питання. Відповідно в проєкті Договору кожна з пропозицій подана як варіант. У кожному випадку Варіант А містив пропозиції, які обмежені тільки звуками, музичними виконаннями або музичними виконаннями, записаними на фонограми, а Варіант В містив пропозиції, які поширювали охорону на аудіовізуальні записи. Такий метод формування визнавав суттєві розбіжності і закликав учасників Дипломатичної конференції провести переговори, спрямовані на врегулювання цього питання. З метою подальшого полегшення розгляду даного питання і знаходження іншої моделі можливого рішення, у статті 25 (1) про-

екту подана була ще одна альтернатива — варіант С. Це альтернативне рішення засноване на можливості робити застереження відносно обсягу прав виконавців. Воно могло бути використане тільки у тому разі, якщо Дипломатична конференція прийме рішення з даного питання на підставі Варіанта В. У цьому разі положення відносно прав виконавців поширюватимуться на охорону аудіовізуальних записів їх виконань. Шляхом застереження, передбаченого Варіантом С статті 25 (1), будь-яка сторона, стаючи Договірною стороною цього Договору, могла б обмежити охорону, надавану їй відповідно до Договору, тільки звуками, музичними виконаннями, записаними на фонограму.

Прийнятий на Дипломатичній конференції з деяких питань авторського права і суміжних прав, яка відбулась в Женеві 2–20 грудня 1996 р., Договір про виконання і фонограми (ДВФ) охороняє тільки інтереси виконавців шляхом надання прав інтелектуальної власності передусім музичним виконанням — «живим» або здійснюваним у записах. Договір не надає виконавцям аналогічних прав стосовно їх виконань у формі аудіовізуальної продукції, тобто продукції для телебачення, кінофільмів та відеозаписів, взагалі не торкаючись цієї важливої сфери.

Дипломатична конференція прийняла наступну резолюцію відносно аудіовізуальних виконань: «Делегації, які взяли участь у Дипломатичній конференції з деяких питань авторського права і суміжних прав, що відбулася в Женеві, відзначаючи, що розвиток технологій сприятиме швидкому зростанню аудіовізуальних служб, і що для артистів-виконавців це розширить можливості використання своїх аудіовізуальних виконань, які передаватимуться цими службами; визначаючи велику можливість забезпечення охорони цих виконань на належному рівні, зокрема, коли вони використовуються в новому цифровому середовищі, а також те, що звукові та аудіовізуальні виконання стають все більш взаємопов'язаним; підкреслюючи гостру необхідність погодження певних норм для відповідної правової міжнародної охорони аудіовізуальних виконань;

Відзначають, що, незважаючи на зусилля більшості делегацій, Договір ВОІВ про виконання і фонограми не охоплює прав виконавців на аудіовізуальні записи їх виконань; закликають скликати позачергову сесію компетентних керівних органів ВОІВ у першому кварталі 1997 р. для прийняття рішення про розширення підготовчої роботи над протоколом до Договору ВОІВ про виконання і фонограми відносно аудіовізуальних виконань, з метою прийняття такого Протоколу не пізніше 1998 р.».

Асамблея держав-членів ВОІВ і Союзів, адміністративні функції яких виконує ВОІВ, на сесіях, які відбулися у березні 1997 р., вирішили скликати Комітет експертів із Протоколу відносно аудіовізуальних виконань. Генеральний директор ВОІВ скликав дві сесії Комітету експертів, першу у вересні 1997 р., другу у червні 1998 р.

Структура комітетів ВОІВ була переглянута після проведення у березні 1998 р. сесії Асамблеї держав-членів ВОІВ як частини реформи управлінської структури Організацій. Система Комітетів експертів замінена Постійним комітетом з авторського права і суміжних прав (ПКАП). Були проведені чотири засідання ПКАП, перше у листопаді 1998 р.; друге у травні 1999 р., третє у листопаді 1999 р., четверте у квітні 2000 р.

Міжнародне бюро ВОІВ скликало чотири регіональні консультативні зустрічі, які відбулися в регіонах або в Женеві перед проведенням кількох засідань вищезгаданих комітетів.

Обговорення в Комітеті експертів спочатку базувалися на меморандумах, підготовлених Міжнародним бюро, які містили інформацію з чинного національного і регіонального законодавства відносно аудіовізуальних виконань та інформацію про фактичний стан справ, зокрема, в договірній практиці. Слідуючи рекомендації Комітету експертів, а потім ПКАП, Генеральний директор ВОІВ запропонував урядам держав-членів ВОІВ і Європейському Співтовариству подати пропозиції щодо тексту договору для обговорення на засіданнях Комітетів.

Після 1998 р. досягнуто згоди щодо необхідності нового правового документа, за яким виконавцям надавались би права на їхні аудіовізуальні виконання. Деякі з них відповідають правам на «живі» виконання, що надаються за Договором 1996 р., і не були вже дискусійними. Серед них: моральні та майнові права, включаючи право дозволяти запис «живого» виконання. Стосовно записаних виконань передбачалися права на відтворення, розповсюдження, прокат, а також право дозволу інтерактивного надання за запитом.

Спірними залишалися такі питання:

- чи повинен новий правовий документ надавати також право на публічне сповіщення для загального відома записаних виконань і якою мірою? Це будуть виключні права чи права на справедливу винагороду?;
- чи повинно існувати примусове право на користь виробника аудіовізуальної продукції, що передбачає передання виключних прав виконавця виробнику у випадку, коли контракт між ними не вирішує це питання вочевидь?;

- чи повинен Договір передбачати вирішення питання про передавання прав у межах національного законодавства, розв'язавши ситуацію з міжнародним розповсюдженням аудіовізуальної продукції?;
- чи повинні Договірні держави надавати національний режим іноземним виконавцям стосовно всіх прав, що надаються власним громадянам, чи лише стосовно прав, гарантованих договором на зразок того, що був підписаний 1996 р.?
- чи повинна охорона надавана за Договором, поширюватися на аудіовізуальну продукцію, яка існувала до набуття Договором чинності?

Слідуючи рекомендаціям третього засідання ПКАП у Женеві 10–14 квітня 2000 р., було проведено кілька регіональних консультацій, спеціальне «четверте» засідання ПКАП, засідання Підготовчої комісії і Генеральної асамблеї ВОІВ.

На засіданні 11, 12, 14 квітня ПКАП прийняв наступні рекомендації:

«Зважаючи, що Постійний комітет з авторського права і суміжних прав на своєму третьому засіданні, яке відбулося 16–20 листопада 2000 р., рекомендував, щоб це спеціальне засідання Постійного комітету було проведено для обговорення решти питань і для оцінки прогресу в роботі з метою можливого проведення Дипломатичної конференції в грудні 2000 р., яка розглянула б міжнародний документ з охорони аудіовізуальних виконань;

зважаючи, що робота до кінця даного засідання значно просунулась, із врахуванням виявлення і аналізу суттєвих питань, які повинні регулюватися у цьому міжнародному документі, прогресу, досягнутого з цих суттєвих питань під час обговорень на даному і минулих засіданнях Постійного комітету;

зважаючи, що рівень обговорення відносно цього міжнародного документа дозволяє провести Дипломатичну конференцію і переговори на цьому рівні,

одностайно погодилися із наступними рекомендаціями:

«1. Адміністративні та заключні положення. Підготовчий комітет Дипломатичної конференції ВОІВ про охорону аудіовізуальних виконань на засіданні в Женеві 12–14 квітня 2000 р. повинен просити Міжнародне бюро підготувати основну пропозицію з адміністративних і заключних положень міжнародного документа, який містить альтернативні рішення для Протоколу до Договору ВОІВ про виконання і фонограми і для окремого Договору ВОІВ про виконання і фонограми.

2. Головна пропозиція

Головна пропозиція щодо суттєвих положень міжнародного документа для Дипломатичної конференції буде підготовлена Головою засідання Комітету. Голові допомагатиме міжнародне бюро ВОІВ, проект повинен бути випущений і розісланий Міжнародним бюро ВОІВ державам, які повинні бути запрошені на дипломатичну конференцію до 1 січня 2001 р.

(3) Регіональні консультації

Міжнародне бюро повинно організувати регіональні консультативні зустрічі в Африці, арабських країнах, країнах Азіатського-Тихоокеанського регіону, Латинської Америки, Карибського басейну та деяких країн Європи і Азії протягом вересня, жовтня, листопада, а також регіональні консультативні зустрічі за місцем проведення Дипломатичної конференції 5 і 6 грудня 2000 р.

(4) Дипломатична конференція

Дипломатична конференція повинна відбутися 7–20 грудня 2000 р.».

На засіданні 12 і 14 квітня 2000 р. Підготовчий комітет просив Міжнародне бюро підготувати Основну пропозицію для адміністративних і заключних положень міжнародного документа, що містить альтернативні положення для Протоколу до ДВФ і для окремого договору, заснованого на положеннях ДВФ. Підготовчий комітет розглянув і прийняв проект правил процедури Дипломатичної конференції, розглянув інші необхідні підготовчі аспекти конференції і рекомендував, щоб Дипломатична конференція була скликана 7–20 грудня 2000 р.».

Генеральна асамблея ВОІВ на своїй сесії 13–14 квітня 2000 р. розглянула рекомендації ПКАП і схвалила проведення Дипломатичної конференції відповідно до рекомендації.

Дипломатична конференція про охорону аудіовізуальних виконань, яка відбулася 7–20 грудня 2000 р., не змогла досягнути згоди зі всіх статей пропонованого договору, спрямованого на зміцнення прав виконавців на їх аудіовізуальні виконання.

Дипломатична конференція, яка відбулася 20–26 червня 2012 р. в Китаї, 24 червня 2012 р. прийняла Пекінський договір про аудіовізуальні виконання.

3.4. Матеріально-правові положення Пекінського договору

У Преамбулі висловлено бажання «найбільш ефективно і однаково вдосконалювати і підтримувати охорону прав виконавців на їх

аудіовізуальні виконання», визнано «глибокий вплив розвитку і зближення інформаційних і комунікаційних технологій на виробництво і використання аудіовізуальних виконань», підкреслена «необхідність збереження балансу прав виконавців на їх аудіовізуальні виконання та інтересів широкої публіки, зокрема в галузі освіти, наукових досліджень і доступу до інформації».

Відношенню до інших конвенцій і договорів присвячена стаття 1. Ніщо в цьому Договорі не применшує існуючі зобов'язання, які мають одна до одної договірні сторони за ДВФ або Римською конвенцією. Охорона, надавана за Договором, не зачіпає охорону авторського права на твори і жодним чином не впливає на цю охорону. Жодне з положень Договору не може тлумачитися як таке, що завдає шкоди такій охороні. Цей Договір не пов'язаний з будь-якими іншими договорами, крім ДВФ, і не завдає шкоди жодним правам за тими договорами.

В Узгодженій заяві до статті 1 роз'яснено, що ніщо в цьому Договорі не зачіпає будь-яких прав і обов'язків за ДВФ, а також їх тлумачення, а пункт 3 не покладає на Договірну сторону цього Договору жодних зобов'язань стосовно ратифікації або приєднання до нього чи дотримання будь-яких його положень.

Ще одна Узгоджена заява, зроблена до статті 1 (3) про те, що Договірні сторони — члени СОТ визнають принципи і цілі Угоди ТРІПС, що жодне положення цього Договору не зачіпає положень Угоди ТРІПС, включаючи зокрема, положення щодо конкурентної боротьби.

У статті 2 дано визначення термінів «виконання», «аудіовізуальний запис», «ефірне мовлення», «сповіщення для загального відома».

До статті 2 також зроблені дві Узгоджені заяви: визначення терміна «виконавці» включає тих, хто виконує літературні або художні твори, створені або записані під час виконання; визначення терміна «аудіовізуальний запис» жодним чином не зачіпає визначення «запис» ДВФ.

Стаття 3 передбачає, що Договірні сторони надають охорону, передбачену цим Договором, виконавцям, які є громадянами інших Договірних сторін; виконавці, які не є громадянами однієї з Договірних сторін, але мають своє звичайне місце проживання в одній із них, прирівнюються задля цього Договору до громадян цієї Договірної сторони.

Національному режиму присвячена стаття 4, відповідно до якої кожна Договірна сторона надає громадянам інших Договірних сторін такий же режим, який вона надає своїм власним громадянам відносно виключних прав, спеціально надаваних цим Договором, і права на

справедливу винагороду, передбаченого статтею 11 цього Договору (право на ефірне мовлення і сповіщення для загального відома).

Разом із тим Договірна сторона має право обмежити обсяг і строк дії охорони, надаваної громадянам іншої Договірної сторони відповідно до пункту 1 відносно прав, передбачених статтею 11 (1) і (2) цього Договору, тими правами, якими користуються її власні громадяни в цій Договірній стороні.

Зобов'язання, передбачене в пункті 1, не застосовується до Договірної сторони в тій мірі, в якій інша Договірна сторона користується застереженнями, допустимими статтею 11 (3) цього Договору, а також не застосовується до Договірної сторони в тій мірі, в якій вона зробила таке застереження.

Стаття 5 Договору надає виконавцям особисті немайнові права, тобто право вимагати бути визнаним як виконавець (за винятком випадків, коли відсутність такого визнання продиктована способом використання виконання) і право заперечувати проти будь-якого спотворення, перекручення або іншої зміни, здатної завдати шкоди репутації виконавця, з належним врахуванням репутації автора.

У Узгодженій заяві відносно статті 5 зазначено, що задля цього Договору і без шкоди для будь-якого іншого Договору розуміється, що із врахуванням характеру аудіовізуальних записів і їх виготовлення та розповсюдження зміни виконання, які здійснюються в процесі звичайного використання, такі як монтаж, стиснення, дубляж або форматування, на існуючих або нових носіях, або в існуючих чи нових форматах, і які здійснюються у процесі використання дозволеного виконання, як такі не є змінами у значенні статті 5 (1) (ii). Права відповідно до статті 5 (1) (ii) стосуються тільки тих змін, які об'єктивно завдають шкоди репутації виконавця суттєвим способом. Проте використання нових або змінених технологій чи носіїв як таке не є зміною в розумінні статті 5 (1) (ii).

Пекінський договір надає виконавцям чотири види виключних прав, чинних відносно їх виконань:

- право на відтворення (стаття 7);
- право на розповсюдження (стаття 8);
- право на прокат (стаття 9);
- право на доведення до загального відома (стаття 10).

Право на відтворення — право дозволяти пряме або опосередковане відтворення виконань, записаних у аудіовізуальних записах будь-яким способом і в будь-якій формі.

Узгоджена заява відносно статті 7 пояснює, що право на відтворення, як воно визначено в статті 7, і винятки, допустимі відносно цього права відповідно до статті 13, повністю застосовуються в циф-

ровому середовищі, зокрема відносно використання виконань у цифровій формі. При цьому збереження охоронюваного виконання в цифровій формі на електронному носіїві є відтворенням в розумінні цієї статті.

Право на розповсюдження — право дозволяти доведення до загального відома оригіналу і примірників виконань, записаних в аудіовізуальних записах, шляхом продажу або іншого передання права власності.

Право на прокат — право дозволяти комерційний прокат для публіки оригіналу і примірників виконань, записаних в аудіовізуальних записах.

В Узгодженій заяві відносно статей 8 і 9 зазначено, що вираз «оригінал і примірники», використовуваний у цих статтях, будучи предметом права на розповсюдження і права на прокат відповідно до зазначених статей, відноситься виключно до записаних примірників, які можуть бути введені в обіг у вигляді матеріальних об'єктів.

Право на доведення до загального відома — це право дозволяти доведення до загального відома виконань, записаних в аудіовізуальних записах, по проводах або засобами безпроводного зв'язку таким чином, щоб представники публіки могли здійснювати доступ до них з будь-якого місця і в будь-який час за їх власним вибором. Це право охоплює, зокрема, інтерактивне за вимогою доведення до загального відома через мережу Інтернет.

Стосовно незаписаних («живих») виконань Договір надає виконавцям три види виключних прав: право на ефірне мовлення (за винятком випадків ретрансляції); право на сповіщення для загального відома (за винятком випадків, коли виконання уже передавалося в ефір); право на запис (стаття 6).

Договір передбачає, що виконавці мають право дозволяти ефірне мовлення і сповіщення для загального відома своїх виконань, записаних в аудіовізуальних записах (стаття 11). Договірні сторони можуть повідомити про те, що замість права дозволяти вони встановлюють право на справедливую винагороду за пряме або опосередковане використання виконань, записаних в аудіовізуальних записах, для ефірного мовлення або сповіщення для загального відома. Будь-яка Договірна сторона може обмежити або — за умови, що вона робить застереження до Договору, — відкинути це право. У разі використання Договірною стороною застереження і в тій мірі, в якій вона зробила застереження, іншим Договірним сторонам дозволено відмовляти відносно Договірної сторони, яка робить застереження в національному режимі («взаємність»).

Стосовно передання прав Договір визначає, що Договірні сторони можуть передбачити у своєму національному законодавстві, що, у разі, якщо виконавець висловив згоду на аудіовізуальний запис виконання, виключні права, загадані вище, переходять до виробника аудіовізуального запису (якщо тільки в договорі між виконавцем і виробником не зазначено інше). Незалежно від такого передання прав національним законодавством, колективними чи іншими угодами виконавцеві може бути надане право на одержання справедливої винагороди за будь-яке використання виконання, як це передбачено Договором (стаття 12).

Стосовно обмежень і винятків стаття 13 передбачає так звану трьохступеневу перевірку, що дозволяє визначити застосовність обмежень і винятків, передбачених статтею 9 (2) Бернської конвенції, з розповсюдженням сфери її дії на всі права.

У супровідній Узгодженій заяві передбачено, що Узгоджена заява відносно статті 10 ДАП застосовується до Пекінського договору, тобто, що такі обмеження і винятки, які встановлені в національному законодавстві відповідно до Бернської конвенції, можуть бути поширені на цифрове середовище. Договірні сторони можуть також розробляти нові винятки і обмеження, що підходять для цифрового середовища. Поширення існуючих або створення нових обмежень і винятків дозволено, якщо це відповідає умовам трьохступеневої перевірки.

Охорона, надавана виконавцям за цим Договором, діє принаймні до закінчення строку тривалістю 50 років, рахуючи від кінця року, в якому виконання було записано (стаття 14).

Володіння правами і здійснення прав, передбачених цим Договором, не пов'язані з дотриманням будь-яких формальностей (стаття 17).

Статті 15 і 16 зобов'язують Договірні сторони передбачати заходи правового захисту від обходу технічних засобів, (наприклад, кодування), використовуваних виконавцями у зв'язку зі здійсненням їх прав і від усунення або видозміни інформації — наприклад, деяких даних, що ідентифікують виконавця і сам аудіовізуальний запис, необхідний для управління зазначеними правами (наприклад, ліцензування, збір і розподіл роялті) (інформація про управління правами).

Узгоджена заява відносно взаємозв'язку між технічними засобами і обмеженнями та винятками уточнює, що ніщо не перешкоджає Договірній стороні вжити дієві й необхідні заходи для забезпечення того, щоб бенефіціар міг скористатися обмеженнями і винятками, якщо відносно аудіовізуального виконання були застосовані технічні засоби і якщо бенефіціар має законний доступ до цього виконан-

ня. Вищезазначені дії і необхідні заходи можуть бути необхідними тільки тоді, коли правоволодільцями відносно цього виконання не були вжиті належні й дієві заходи, щоб дозволити бенефіціару скористатися обмеженнями і винятками відповідно до національного законодавства цієї Договірної сторони. Без шкоди для правової охорони аудіовізуального твору, в якому записано виконання, зобов'язання стосовно технічних засобів захисту не застосовуються відносно виконань не охоронюваних або більш не охоронюваних відповідно до національного закону, що вводить у дію Договір.

Із врахуванням положень статті 11 (3) жодні застереження до цього Договору не допускаються (стаття 18 (1)).

Будь-яке повідомлення згідно зі статтями 11 (2), 11 (3) або 19 (2) може бути зроблено в документах про ратифікацію або приєднання і датою введення такого повідомлення в дію цього Договору для Договірної сторони, яка зробила таке повідомлення. Будь-яке таке повідомлення може бути зроблене пізніше, і в цьому разі воно набуває чинності через 3 місяці після його одержання Генеральним директором ВОІВ або від пізнішої дати, зазначеної в повідомленні (стаття 18 (2)).

Відповідно до статті 19 «Застосування за часом» Договірні сторони повинні надавати охорону за цим Договором для записаних виконань, які існують на момент введення Договору в дію, і всіх виконань, які здійснюються після введення його в дію для кожної Договірної сторони. Проте Договірна сторона може заявити, що вона не застосовуватиме положення стосовно деяких або всіх із виключних прав на відтворення, розповсюдження, прокат, доведення до загального відома і на ефірне мовлення і сповіщення для загального відома відносно виконань, які існували на момент введення Договору в дію в кожній Договірній стороні. Відносно такої Договірної сторони інші Договірні сторони можуть на підставі взаємності обмежити застосування цих прав.

Стосовно забезпечення дотримання прав стаття 20 Договору зобов'язує кожну Договірну сторону вжити відповідно до своєї правової системи заходи, необхідні для забезпечення застосування Договору. Зокрема, кожна Договірна сторона повинна забезпечити, щоб її законодавство передбачало заходи стосовно дотримання прав, що дозволяють вживати ефективні дії проти будь-якого акта порушення прав, передбачених Договором. Такі заходи повинні включати як оперативні заходи, що запобігають порушення, так і заходи, які є стримуючим засобом від подальших порушень.

Договір ВОІВ про аудіовізуальні виконання набув чинності 28 квітня 2020 р. (його ратифікували 26 держав з необхідних для введення в дію тридцяти).

Використана література

1. Введение в интеллектуальную собственность. ВОИС, 1998.
2. Липщик Д. Авторское право и смежные права / пер. с фр. М. : Ладомир; Издательство ЮНЕСКО, 2002.
3. Основные предложения в отношении положений регулирующих материальные нормы права, договора по охране прав исполнителей и производителей фонограмм, которые должны быть рассмотрены Дипломатической конференцией, подготовлены Председателем Комитетов экспертов по возможному Протоколу к Бернской конвенции и возможному договору по охране прав исполнителей и производителей фонограм. Документ ВОИС CRNR/DC/5 от 30 августа 1996 г.
4. Фичор М. Руководство к Договорам ВОИС в области авторского права и смежных прав. ВОИС, 2004.
5. Законодавство у сфері інтелектуальної власності (Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти) / упор. М. М. Шевченко, Б. Г. Чижевський, Г. О. Андрощук, С. В. Семенюк. К. : Парламентське видавництво, 2013.
6. Судариков С. А. Авторское право. М. : Проспект, 2009.
7. Близнац И. А., Леонтьев К. Б. Авторское право и смежные права. М. : Проспект, 2010.
8. Всемирная организация интеллектуальной собственности: Общая характеристика. Женева, 1997.
9. Конвенция об охране интересов производителей фонограмм от незаконного воспроизводства их фонограмм от 29 октября 1971 г. Женева: ВОИС, 1972.
10. Конвенция о распространении несущих программы сигналов передаваемых через спутники. Женева: ВОИС, 1974.
11. Договор ВОИС по исполнениям и фонограммам и Согласованные заявления в отношении договора ВОИС по исполнениям и фонограммам. Женева: ВОИС, 2000.
12. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності. Результати Уругвайського раунду багатосторонніх торговельних переговорів: Тексти офіційних документів. К. : Вимір, Секретаріат міжвідомчої комісії з питань вступу до СОТ, 1998.
13. Пекинский договор по аудиовизуальным исполнениям. Документ ВОИС AVP/DC/20 от 24 июня 2012 г.
14. Дроб'язко В. Міжнародна охорона авторського права і суміжних прав. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. № 5. 2007.

15. Сирота Д. М. Сфера дії основних міжнародно-правових договорів про суміжні права. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2002. Випуск 32. Частина 2.

16. Близнац И. А., Подшибихин Л. М., Бузова И. В., Леонтьев К. Б. Постатейный комментарий к Международной конвенции об охране исполнителей, производителей фонограмм и вещательных организаций. *ИС. Авторское право и смежные права*. № 9. 2006.

17. Керевер А. Нужен ли пересмотр Римской конвенции и нужен ли он сегодня? *Бюллетень ЮНЕСКО: Авторское право*. № 4. 1992.

18. Близнац И., Леонтьев К. Основные положения Женевской конвенции об охране интересов производителей фонограмм от незаконного воспроизведения их фонограмм. *ИС. Авторское право и смежные права*. № 4. 2004.

19. Близнац И., Леонтьев К. Основные положения Конвенции о распространении несущих программы сигналов, передаваемых через спутники. *ИС. Авторское право и смежные права*. № 5. 2004.

20. Последствия Соглашения ТРИПС для Договоров административные функции которых выполняет ВОИС. Документ ВОИС NO-/NF/127 Rev. 20 от 22 мая 1996 г.

21. Штефан О. О. Проблемы реалізації Угоди ТРІПС у національному законодавстві України. К. : ПП «Авокадо», 2006.

22. Кемпер К. Интернет-договоры ВОИС и дискуссионные вопросы охраны авторского права и смежных прав. *ИС. Авторское право и смежные права*. № 1. 2001.

23. Фичор М. Интернет-договоры ВОИС: основные вопросы охраны авторского права и смежных прав в цифровой среде. *ИС. Авторское право и смежные права*. № 6. 2001.

24. Керевер А. Новые договоры ВОИС: Договор ВОИС по авторскому праву и Договор ВОИС по исполнениям и фонограммам. *Бюллетень ЮНЕСКО: авторское право*. № 3. 1999.

25. Близнац И. А. Новый договор ВОИС (Пекинский) по аудиовизуальным исполнениям как инструмент защиты прав исполнителей. *ИС. Авторское право и смежные права*. № 1. 2013.

26. Иванова Д. Основные положения Пекинского договора по аудиовизуальным исполнениям 2012 года. *ИС. Авторское право и смежные права*. № 9. 2012.

27. Волков В. Пекинский договор ВОИС по аудиовизуальным исполнениям. *ИС. Авторское право и смежные права*. № 6. 2015.

Додатки

Додаток 1

Таблиця

**Держави-члени Міжнародної конвенції про охорону
інтересів виконавців, виробників фонограм
і організації мовлення. (Станом на 15 вересня 2020 р.)**

№	Держава	Дата, коли держава стала учасницею Конвенції
1	Австралія	30 вересня 1992 р.
2	Австрія Австрійська Республіка	9 червня 1973 р.
3	Азербайджан Республіка Азербайджан	5 жовтня 2005 р.
4	Албанія Республіка Албанія	1 вересня 2000 р.
5	Алжирська Народна Демократична Республіка	22 квітня 2007 р.
6	Андора	25 травня 2004 р.
7	Аргентина Республіка Аргентина	2 березня 1992 р.
8	Бахрейн Держава Бахрейн	18 січня 2006 р.
9	Барбадос	18 вересня 1993 р.
10	Білорусь Республіка Білорусь	27 травня 2003 р.
11	Бельгія Королівство Бельгія	2 жовтня 1999 р.
12	Болівія Республіка Болівія	24 листопада 1993 р.
13	Боснія і Герцоговина Республіка Боснія і Герцоговина	19 травня 2009 р.
14	Бразилія Федеративна Республіка Бразилія	29 вересня 1965 р.
15	Болгарія	31 серпня 1995 р.
16	Буркіна-Фасо	14 січня 1988 р.
17	Великобританія Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії	18 травня 1964 р.
18	Венесуела Республіка Венесуела	30 січня 1996 р.
19	В'єтнам	1 березня 2007 р.
20	Вірменія Республіка Вірменія	31 січня 2003 р.

Таблиця (продовження)

21	Гватемала Республіка Гватемала	14 січня 1977 р.
22	Гондурас Республіка Гондурас	16 лютого 1990 р.
23	Греція Грецька Республіка	6 січня 1993 р.
24	Грузія Республіка Грузія	14 серпня 2004 р.
25	Данія Королівство Данія	23 серпня 1965 р.
26	Домініка Співдружність Домініки	9 листопада 1999 р.
27	Домініканська Республіка	27 січня 1987 р.
28	Еквадор Республіка Еквадор	18 травня 1964 р.
29	Естонія Естонська Республіка	28 квітня 2000 р.
30	Ізраїль Держава Ізраїль	30 грудня 2002 р.
31	Ірландія	19 вересня 1979 р.
32	Ісландія	15 червня 1994 р.
33	Іспанія Королівство Іспанія	14 листопада 1991 р.
34	Італія Італійська Республіка	8 квітня 1975 р.
35	Канада	4 червня 1998 р.
36	Кабо-Верде	3 липня 1997 р.
37	Киргизтан Киргизька Республіка	13 серпня 2003 р.
38	Кіпр Республіка Кіпр	17 червня 2009 р.
39	Колумбія Республіка Колумбія	17 вересня 1976 р.
40	Конго Республіка Конго	18 травня 1964 р.
41	Корейська Народно-Демократична Республіка	28 квітня 2003 р.
42	Коста-Ріка Республіка Коста-Ріка	9 вересня 1971 р.
43	Росія Російська Федерація	26 лютого 2003 р.
44	Румунія	22 жовтня 1998 р.
45	Латвія Латвійська Республіка	20 серпня 1999 р.

Таблиця (продовження)

46	Литва Литовська Республіка	22 липня 1997 р.
47	Лесото Королівство Лесото	26 січня 1990 р.
48	Ліберія Республіка Ліберія	16 грудня 2005 р.
49	Ліхтенштейн Князівство Ліхтенштейн	12 жовтня 1999 р.
50	Люксембург Велике Герцогство Люксембург	25 лютого 1976 р.
51	Мексика Мексиканські Сполучені Штати	18 травня 1964 р.
52	Молдова Республіка Молдова	5 грудня 1995 р.
53	Монако Князівство Монако	6 грудня 1985 р.
54	Нігер Республіка Нігер	18 травня 1964 р.
55	Нігерія Федеративна Республіка Нігерія	29 жовтня 1993 р.
56	Нідерланди Князівство Нідерланди	7 жовтня 1993 р.
57	Нікарагуа Республіка Нікарагуа	10 серпня 2000 р.
58	Німеччина Федеративна Республіка Німеччина	21 жовтня 1966 р.
59	Норвегія Королівство Норвегія	10 липня 1978 р.
60	Панама Республіка Панама	2 вересня 1983 р.
61	Парагвай Республіка Парагвай	26 лютого 1970 р.
62	Перу Республіка Перу	7 серпня 1985 р.
63	Польща Республіка Польща	13 березня 1997 р.
64	Португалія	17 липня 2002 р.
65	Сальвадор Республіка Ель Сальвадор	29 червня 1979 р.
66	Сент-Люсія	17 серпня 1996 р.
67	Сербія	10 червня 2003 р.
68	Сирія Сирійська Арабська Республіка	13 травня 2006 р.
69	Словацьчина Словацька Республіка	1 січня 1993 р.

Таблиця (продовження)

70	Словенія Республіка Словенія	9 жовтня 1996 р.
71	Таджикистан Республіка Таджикистан	19 травня 2008 р.
72	Того Тоголезька Республіка	10 червня 2003 р.
73	Туреччина Турецька Республіка	8 квітня 2004 р.
74	Угорщина Угорська Республіка	10 лютого 1995 р.
75	Україна	12 червня 2002 р.
76	Уругвай	4 липня 1977 р.
77	Фіджі Суверенна Демократична Республіка Фіджі	11 квітня 1972 р.
78	Філіппіни Республіка Філіппіни	25 вересня 1984 р.
79	Фінляндія Фінляндська Республіка	21 жовтня 1983 р.
80	Франція Французька Республіка	3 липня 1987 р.
81	Чехія Чеська Республіка	1 січня 1993 р.
82	Чилі Республіка Чилі	5 вересня 1974 р.
83	Чорногорія Республіка Чорногорія	3 червня 2006 р.
84	Швейцарія Швейцарська Конфедерація	24 вересня 1993 р.
85	Швеція Королівство Швеція	18 травня 1964 р.
86	Північна Македонія	2 березня 1998 р.
97	Ямайка	27 січня 1994 р.
98	Японія	26 жовтня 1989 р.

Додаток 2*Таблиця***Держави-члени Конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їх фонограм. (Станом на 15 вересня 2020 р.)**

№	Держава	Дата, коли держава стала учасницею Конвенції
1	Австралія	22 вересня 1974 р.
2	Австрія Австрійська Республіка	21 листопада 1982 р.
3	Азербайджан Республіка Азербайджан	1 грудня 2001 р.
4	Албанія Республіка Албанія	28 червня 2001 р.
5	Аргентина Республіка Аргентина	30 вересня 1973 р.
6	Барбадос	29 жовтня 1983 р.
7	Білорусь Республіка Білорусь	17 липня 2003 р.
8	Болгарія	6 грудня 1995 р.
9	Боснія і Герцоговина Республіка Боснія і Герцоговина	25 травня 2009 р.
10	Бразилія Федеративна Республіка Бразилія	28 січня 1975 р.
11	Буркіна-Фасо	30 квітня 1988 р.
12	Ватикан	18 жовтня 1977 р.
13	Великобританія Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії	18 липня 1973 р.
14	Венесуела Республіка Венесуела	18 лютого 1983 р.
15	В'єтнам Соціалістична Республіка В'єтнам	6 липня 2005 р.
16	Вірменія Республіка Вірменія	30 квітня 2003 р.
17	Гватемала Республіка Гватемала	1 травня 1977 р.
18	Гондурас Республіка Гондурас	6 червня 1990 р.
19	Греція Грецька Республіка	9 травня 1994 р.
20	Данія Королівство Данія	24 червня 1977 р.
21	Еквадор Республіка Еквадор	14 вересня 1974 р.

Таблиця (продовження)

22	Естонія Естонська Республіка	28 травня 1994 р.
23	Єгипет Арабська Республіка Єгипет	23 липня 1977 р.
24	Ізраїль Держава Ізраїль	1 серпня 1978 р.
25	Індія	12 травня 1975 р.
26	Іспанія Королівство Іспанія	24 листопада 1974 р.
27	Італія Італійська Республіка	24 червня 1977 р.
28	Кенія Республіка Кенія	21 липня 1976 р.
29	Киргизтан Киргизька Республіка	12 січня 2003 р.
30	Китай Китайська Народна Республіка	30 липня 1993 р.
31	Кіпр Республіка Кіпр	30 листопада 1993 р.
32	Колумбія Республіка Колумбія	16 серпня 1994 р.
33	Конго Демократична Республіка Конго	29 січня 1978 р.
34	Коста-Ріка Республіка Коста-Ріка	17 вересня 1982 р.
35	Латвія Латвійська Республіка	23 листопада 1997 р.
36	Литва Литовська Республіка	27 квітня 2000 р.
37	Ліхтенштейн Князівство Ліхтенштейн	12 грудня 1999 р.
38	Мексика Мексиканські Сполучені Штати	21 березня 1974 р.
39	Монако Князівство Монако	2 березня 1975 р.
40	Нігер Республіка Нігер	5 липня 1963 р.
41	Нідерланди Королівство Нідерланди	12 січня 1994 р.
42	Нікарагуа Республіка Нікарагуа	10 листопада 2000 р.
43	Німеччина Федеративна Республіка Німеччини	18 серпня 1974 р.
44	Нова Зеландія	13 листопада 1976 р.

Таблиця (продовження)

45	Норвегія Королівство Норвегія	1 листопада 1978 р.
46	Панама Республіка Панама	29 вересня 1974 р.
47	Парагвай Республіка Парагвай	13 травня 1979 р.
48	Перу Республіка Перу	24 листопада 1985 р.
49	Північна Македонія	2 березня 1998 р.
50	Республіка Корея	10 грудня 1987 р.
51	Республіка Молдова	17 липня 2000 р.
52	Російська Федерація	13 червня 1995 р.
53	Румунія	1 січня 1999 р.
54	Сальвадор Республіка Ель-Сальвадор	9 травня 1979 р.
55	Сент-Люсія	2 липня 2001 р.
56	Сербія	10 вересня 2003 р.
57	Словаччина Словацька Республіка	1 квітня 1993 р.
58	Словенія Словенська Республіка	15 січня 1997 р.
59	Сполучені Штати Америки	10 червня 1979 р.
60	Таджикистан Республіка Таджикистан	26 лютого 2013 р.
61	Того Тоголезька Республіка	10 вересня 2003 р.
62	Тринідад і Тобаго Республіка Тринідад і Тобаго	1 січня 1989 р.
63	Угорщина Угорська Республіка	28 серпня 1975 р.
64	Україна	18 травня 2000 р.
65	Уругвай Східна Республіка Уругвай	18 квітня 1983 р.
66	Фіджі Суверенна Демократична Республіка Фіджі	18 липня 1973 р.
67	Фінляндія Фінляндська Республіка	18 липня 1973 р.
68	Франція Французька Республіка	18 липня 1973 р.
69	Хорватія Республіка Хорватія	20 квітня 2000 р.

Таблиця (продовження)

70	Чехія Чеська Республіка	1 квітня 1993 р.
	Чилі Республіка Чилі	24 червня 1977 р.
71	Чорногорія Республіка Чорногорія	3 червня 2006 р.
72	Швейцарія Швейцарська Конфедерація	30 грудня 1993 р.
73	Швеція Королівство Швеція	18 липня 1973 р.
74	Ямайка	11 квітня 1994 р.
75	Японія	14 січня 19789 р.

Додаток 3

Таблиця

**Держави-члени Конвенції про розповсюдження
несучих програми сигналів, передаваних через
супутники. (Станом на 15 вересня 2020 р.)**

№	Держава	Дата, коли держава стала учасницею Конвенції
1	Австралія	26 жовтня 1990 р.
2	Австрія Австрійська Республіка	6 серпня 1982 р.
3	Бахрейн Держава Бахрейн	1 травня 2007 р.
4	Боснія і Герцоговина Республіка Боснія і Герцоговина	12 квітня 1994 р.
5	В'єтнам Соціалістична Республіка В'єтнам	12 січня 2006 р.
6	Вірменія Республіка Вірменія	13 грудня 1993 р.
7	Греція Грецька Республіка	22 жовтня 1991 р.
8	Гондурас Республіка Гондурас	7 квітня 2008 р.
9	Італія Італійська Республіка	7 липня 1981 р.
10	Кенія Республіка Кенія	6 квітня 1976 р.
11	Коста-Ріка Республіка Коста-Ріка	25 червня 1999 р.
12	Марокко Королівство Марокко	30 червня 1983 р.

Таблиця (продовження)

13	Мексика Мексиканські Сполучені Штати	18 червня 1976 р.
14	Молдова Республіка Молдова	28 жовтня 2008 р.
15	Нікарагуа Республіка Нікарагуа	1 березня 1974 р.
16	Німеччина Федеративна Республіка Німеччини	25 серпня 1979 р.
17	Оман Султанат Оман	18 березня 2008 р.
18	Панама Республіка Панама	25 вересня 1985 р.
19	Перу Республіка Перу	7 серпня 1985 р.
20	Північна Македонія	2 грудня 1997 р.
21	Португалія	11 березня 1996 р.
22	Росія Російська Федерація	20 січня 1989 р.
23	Руанда Руандська Республіка	25 липня 2001 р.
24	Сальвадор Республіка Ель-Сальвадор	22 липня 2008 р.
25	Сербія	27 липня 1992 р.
26	Сінгапур	27 квітня 2005 р.
27	Словенія Республіка Словенія	3 лютого 1993 р.
28	Сполучені Штати Америки	7 березня 1985 р.
29	Того Тоголезька Республіка	10 червня 2003 р.
30	Тринідад і Тобаго Республіка Тринідад і Тобаго	1 листопада 1996 р.
31	Хорватія Республіка Хорватія	26 жовтня 1993 р.
32	Чилі Республіка Чилі	8 червня 2011 р.
33	Чорногорія	3 червня 2006 р.
34	Швейцарія Швейцарська Конфедерація	24 вересня 1993 р.
35	Ямайка	12 січня 2000 р.

Додаток 4

Таблиця

**Держави-члени Договору ВОІВ про виконання і фонограми.
(Станом на 15 вересня 2020 р.)**

№	Держава	Дата, коли держава стала учасницею Конвенції
1	Австралія	26 липня 2007 р.
2	Австрія Австрійська Республіка	14 березня 2010 р.
3	Азербайджан Республіка Азербайджан	11 квітня 2006 р.
4	Албанія Республіка Албанія	20 травня 2002 р.
5	Алжир Алжирська Народна Демократична Республіка	31 січня 2014 р.
6	Аргентина Республіка Аргентина	20 травня 2002 р.
7	Бахрейн Держава Бахрейн	15 грудня 2005 р.
8	Беліз	9 лютого 2019 р.
9	Бельгія Королівство Бельгія	30 серпня 2006 р.
10	Бенін Республіка Бенін	16 квітня 2006 р.
11	Білорусь Республіка Білорусь	20 травня 2002 р.
12	Болгарія	20 травня 2002 р.
13	Боснія і Герцоговина Республіка Боснія і Герцоговина	25 листопада 2003 р.
14	Боствана Республіка Боствана	27 січня 2005 р.
15	Бруней Держава Бруней-Даруссалам	2 травня 2017 р.
16	Буркіна-Фасо	20 травня 2002 р.
17	Великобританія Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії	14 березня 2010 р.
18	Вірменія Республіка Вірменія	6 березня 2005 р.
19	Габон Габонська Республіка	20 травня 2002 р.
20	Гана Республіка Гана	16 лютого 2013 р.
21	Гватемала Республіка Гватемала	8 січня 2003 р.
22	Гвінея Гвінейська Республіка	25 травня 2002 р.

Таблиця (продовження)

23	Гондурас Республіка Гондурас	20 травня 2012 р.
24	Греція Грецька Республіка	14 березня 2010 р.
25	Грузія Республіка Грузія	20 травня 2002 р.
26	Данія Королівство Данія	14 березня 2010 р.
27	Домініканська Республіка	10 січня 2006 р.
28	Еквадор Республіка Еквадор	20 травня 2002 р.
29	Естонія Естонська Республіка	14 березня 2010 р.
30	Європейський Союз	15 лютого 2005 р.
31	Індія Республіка Індія	25 грудня 2018 р.
32	Індонезія Республіка Індонезія	14 березня 2010 р.
33	Ірландія	14 березня 2010 р.
34	Іспанія Королівство Іспанія	14 березня 2010 р.
35	Італія Італійська Республіка	14 березня 2010 р.
36	Йорданія Йорданське Хашімітське Королівство	24 травня 2004 р.
37	Кабо-Верде Республіка Кабо-Верде	22 травня 2019 р.
38	Казахстан Республіка Казахстан	12 листопада 2004 р.
39	Катар Республіка Катар	28 жовтня 2015 р.
40	Киргизтан Киргизька Республіка	15 серпня 2002 р.
41	Китай Китайська Народна Республіка	9 червня 2007 р.
42	Кіпр Республіка Кіпр	2 грудня 2005 р.
43	Колумбія Республіка Колумбія	20 травня 2002 р.
44	Коста-Ріка Республіка Коста-Ріка	20 травня 2002 р.
45	Латвія Латвійська Республіка	20 травня 2002 р.
46	Литва Литовська Республіка	20 травня 2002 р.
47	Ліхтенштейн Князівство Ліхтенштейн	30 квітня 2007 р.

Таблиця (продовження)

48	Люксембург Велике Герцогство Люксембург	14 березня 2010 р.
49	Мадагаскар Республіка Мадагаскар	24 лютого 2015 р.
50	Малайзія	27 грудня 2012 р.
51	Малі Республіка Малі	20 травня 2002 р.
52	Мальта Республіка Мальта	14 березня 2010 р.
53	Марокко Князівство Марокко	20 липня 2011 р.
54	Мексика Мексиканські Сполучені Штати	20 травня 2002 р.
55	Молдова Республіка Молдова	20 травня 2002 р.
56	Монголія	3 червня 2006 р.
57	Нідерланди Королівство Нідерланди	14 березня 2010 р.
58	Нікарагуа Республіка Нікарагуа	6 березня 2003 р.
59	Німеччина Федеративна Республіка Німеччина	14 березня 2010 р.
60	Нова Зеландія	17 березня 2019 р.
61	Об'єднані Арабські Емірати	9 червня 2015 р.
62	Оман Султанат Оман	20 вересня 2005 р.
63	Острови Кука	19 червня 2019 р.
64	Панама Республіка Панама	20 травня 2002 р.
65	Парагвай Республіка Парагвай	20 травня 2002 р.
66	Перу Республіка Перу	18 липня 2002 р.
67	Північна Македонія	20 березня 2015 р.
68	Перу Республіка Перу	18 липня 2002 р.
69	Польща Республіка Польща	21 жовтня 2003 р.
70	Португалія	14 березня 2010 р.
71	Республіка Корея Південна Корея	18 березня 2019 р.
72	Росія Російська Федерація	5 лютого 2009 р.
73	Румунія	20 травня 2002 р.

Таблиця (продовження)

74	Сальвадор Республіка Ель-Сальвадор	20 травня 2002 р.
75	Сенегал Республіка Сенегал	20 травня 2002 р.
76	Сент-Вінсент і Гренадіни	12 лютого 2011 р.
77	Сент-Люсія	20 травня 2002 р.
78	Сербія	13 червня 2003 р.
79	Сінгапур	17 квітня 2005 р.
80	Словаччина Словацька Республіка	20 травня 2002 р.
81	Словенія Республіка Словенія	20 травня 2002 р.
82	Сполучені Штати Америки	20 травня 2002 р.
83	Таджикистан Республіка Таджикистан	24 серпня 2011 р.
84	Того Тоголезька Республіка	21 травня 2003 р.
85	Тринідад і Тобаго Республіка Тринідад і Тобаго	28 листопада 2008 р.
86	Туреччина Турецька Республіка	28 листопада 2008 р.
87	Угорщина Угорська Республіка	20 травня 2002 р.
88	Узбекистан Республіка Узбекистан	17 лютого 2019 р.
89	Україна	20 травня 2002 р.
90	Уругвай Східна Республіка Уругвай	28 серпня 2008 р.
91	Фінляндія Республіка Фінляндія	14 березня 2010 р.
92	Франція Французька Республіка	14 березня 2010 р.
93	Хорватія Республіка Хорватія	20 травня 2002 р.
94	Чехія Чеська Республіка	20 травня 2002 р.
95	Чилі Республіка Чилі	20 травня 2002 р.
96	Чорногорія Республіка Чорногорія	3 червня 2006 р.
97	Швейцарія Швейцарська Конфедерація	1 липня 2008 р.
98	Швеція Королівство Швеція	14 березня 2010 р.
99	Ямайка	12 червня 2002 р.
100	Японія	9 жовтня 2002 р.

Додаток 5*Таблиця***Держави-члени Пекінського Договору про аудіовізуальні виконання. (Станом на 15 вересня 2020 р.)**

№	Держава	Дата, коли держава стала учасницею Договору
1	Алжир Алжирська Народна Демократична Республіка	25 липня 2017 р.
2	Беліз	9 листопада 2018 р.
3	Ботсвана Республіка Ботсвана	20 листопада 2013 р.
4	Буркіна-Фасо	31 липня 2017 р.
5	Габон Габонська Республіка	21 вересня 2016 р.
6	Домініканська Республіка	5 червня 2018 р.
7	Камбоджа, Королівство Камбоджа	27 березня 2019 р.
8	Катар, Держава Катар	3 липня 2015 р.
9	Китай Китайська Народна Республіка	9 липня 2014 р.
10	Корейська Народно-Демократична Республіка	19 лютого 2016 р.
11	Маршальські острови Республіка Маршальські острови	8 лютого 2019 р.
10	Молдова, Республіка Молдова	9 вересня 2015 р.
11	Республіка Малі	23 жовтня 2018 р.
12	Нігерія Федеративна Республіка Нігерія	9 жовтня 2017 р.
13	Об'єднані Арабські Емірати	15 жовтня 2014 р.
14	Острови Кука	19 березня 2015 р.
15	Перу Республіка Перу	27 вересня 2018 р.
16	Росія, Російська Федерація	19 жовтня 2015 р.
17	Сальвадор Республіка Ель-Сальвадор	10 жовтня 2016 р.
18	Самоа Незалежна Держава Самоа	9 травня 2017 р.
19	Сент-Вінсент і Гренадіни	5 вересня 2016 р.
20	Сирія Сирійська Арабська Республіка	18 березня 2013 р.
21	Словацька Республіка	22 травня 2014 р.
22	Туніс Туніська Республіка	25 липня 2016 р.
23	Чилі Республіка Чилі	22 червня 2015 р.
24	Японія	10 червня 2014 р.

Наукове видання

Дроб'язко Володимир Степанович

**Історичні й теоретичні аспекти становлення
і розвитку міжнародної системи
охорони суміжних прав**

Науково-практичний посібник

Комп'ютерне макетування — *Л. Цикаленко*
Художнє оформлення обкладинки — *Н. Мінченко*

Адреса редакції:

03150, м. Київ, вул. Казимира Малевича, 11, корп. 4

Тел./факс: 200-08-76

www.ndiiv.org.ua

e-mail: letter@i.kiev.ua

Формат 60x84/16. Папір офсетний.

Гарнітура SchoolBookСТТ.

Ум.-друк. арк. 5,9. Наклад 100 прим.

Видавець : ТОВ «НВП «Інтерсервіс»

м. Київ, вул. Бориспільська, 9.

Свідоцтво: серія ДК № 3534 від 24.07.2009 р.

Виготовлювач : ТОВ «НВП «Інтерсервіс»

м. Київ, вул. Бориспільська, 9.

Свідоцтво: серія ДК № 3534 від 24.07.2009 р.